



Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

63. gadagājums
2020. gada 18. septembris

Saturs

I Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi

REZOLŪCIJAS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja

EESK 552. plenārsesija (+ telekonference *Interactio*), 10.6.2020.–11.6.2020.

2020/C 311/01	Rezolūcija par tematu "EESK priekšlikumi "Pārveide un atveseļošanās pēc Covid-19 krīzes": "Eiropas Savienībai jāvadās pēc principa, ka tā ir kopīga likteņa kopiena"", priekšlikumu pamatā ir darbs, ko veica apakškomiteja "Atveseļošanās un pārveide pēc Covid-19"	1
---------------	--	---

ATZINUMI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja

EESK 552. plenārsesija (+ telekonference *Interactio*), 10.6.2020.–11.6.2020.

2020/C 311/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Vienots tirgus visiem" (izpētes atzinums)	19
2020/C 311/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Kampaņu ietekme uz iedzīvotāju līdzdalību politisko lēmumu pieņemšanas procesā" (izpētes atzinums pēc prezidentvalsts Horvātijas pieprasījuma)	26
2020/C 311/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Finansējums pārejai uz mazoglekļa ekonomiku un finansēšanas problēmas saistībā ar pielāgošanos klimata pārmaiņām" (izpētes atzinums)	36

III Sagatavošanā esoši tiesību akti

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja

EESK 552. plenārsesija (+ telekonference *Interactio*), 10.6.2020.–11.6.2020.

2020/C 311/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Savienības Eiropas standartizācijas 2020. gada darba programma" (COM(2019) 486 final)	45
2020/C 311/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli (kodifikācija) (COM(2020) 48 final – 2020/0029 (COD))	52
2020/C 311/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko attiecībā uz tās pārejas noteikumiem groza Regulu (ES) 2016/1628, lai risinātu Covid-19 krīzes ietekmi" (COM(2020) 233 final – 2020/0113 (COD))	53
2020/C 311/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Taisnīgas pārkārtošanās fondu" (COM(2020) 22 final – 2020/0006 (COD)) un "Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma un migrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Robežu pārvaldības un vīzu instrumentu" (COM(2020) 23 final – 2018/0196 (COD))	55
2020/C 311/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – "Ilgtspējīgs Eiropas investīciju plāns – Eiropas zaļā kursa investīciju plāns" (COM(2020) 21 final) .	63
2020/C 311/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko Regulas (ES) Nr. 575/2013 un (ES) 2019/876 groza attiecībā uz korekcijām, kuras veicamas, lai reaģētu uz Covid-19 pandēmiju" (COM(2020) 310 final – 2020/0066 (COD)) . .	71
2020/C 311/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2011/16/ES, lai risinātu steidzamo nepieciešamību atlikt konkrētus termiņus informācijas iesniegšanai un apmaiņai nodokļu jomā Covid-19 pandēmijas dēļ" (COM(2020) 197 final – 2020/0081 (CNS)), "Priekšlikums Padomes lēmumam, ar ko Direktīvas (ES) 2017/2455 un (ES) 2019/1995 groza attiecībā uz transponēšanas un piemērošanas datumiem sakarā ar Covid-19 krīzes sākšanos" (COM(2020) 198 final – 2020/0082 (CNS)) un "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko Regulu (ES) 2017/2454 groza attiecībā uz piemērošanas datumiem sakarā ar Covid-19 krīzes sākšanos" (COM(2020) 201 final – 2020/0084 (CNS))	76
2020/C 311/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko, reaģējot uz Covid-19 uzliesmojumu, attiecībā uz īpašiem pasākumiem, ar kuriem nodrošina ārkārtas pagaidu atbalstu no ELFLA, groza Regulu (ES) Nr. 1305/2013" (COM (2020) 186 final – 2020/0075 (COD))	79
2020/C 311/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par administratīvu sadarbību nodokļu jomā (kodifikācija) (COM(2020) 49 final – 2020/0022 (CNS))	81

2020/C 311/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko Regulu (ES) Nr. 223/2014 groza attiecībā uz īpašu pasākumu ieviešanu Covid-19 krīzes risināšanai" (COM(2020) 223 <i>final</i> – 2020/0105 (COD))	82
2020/C 311/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko attiecībā uz resursiem īpašajam piešķirumam Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvai groza Regulu (ES) Nr. 1303/2013" (COM(2020) 206 <i>final</i> – 2020/0086 (COD))	83

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

REZOLŪCIJAS

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 552. PLENĀRSESIJA (+ TELEKONFERENCE INTERACTIO), 10.6.2020.–11.6.2020.

Rezolūcija par tematu “EESK priekšlikumi “Pārveide un atveseļošanās pēc Covid-19 krīzes”: “Eiropas Savienībai jāvadās pēc principa, ka tā ir kopīga likteņa kopiena””, priekšlikumu pamatā ir darbs, ko veica apakškomiteja “Atveseļošanās un pārveide pēc Covid-19”

(2020/C 311/01)

Ziņotāji: **Petr ZAHRADNIK (I. gr.)**

Stefano PALMIERI (II gr.)

Jan DIRX (III gr.)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja plenārajā sesijā, kas notika 2020. gada 10. un 11. jūnijā (11. jūnija sēdē), ar 221 balsi par, 0 balsīm pret un 6 atturoties, pieņēma šo rezolūciju.

1. Ievads

1.1. EESK ļoti atzinīgi vērtē un atbalsta Eiropas Komisijas priekšlikumus: *Next Generation EU* plānu un vispārējo ES budžetu 2021.–2027. gadam. Šajā paziņojumā Komiteja izklāsta, kas, mūsdiā, būtu jāsasniedz ar priekšlikumiem par atveseļošanu un pārveidi pēc koronavīrusa krīzes. Komiteja uzskata, ka svarīgi ir šādi četri punkti.

1.2. EESK ir pārliecināta, ka atveseļošanās no koronavīrusa krīzes sekām būs sekmīga tikai tad, ja sabiedrība vienlaikus tiks arī pārstrukturēta: jākoncentrējas gan uz pārveidi, gan atveseļošanu. Nevaram vienkārši atjaunot to, kas pastāvējis pagātnē: bijušais ir jāpārstrukturē un jāuzlabo. EESK uzskata, ka, veicot pārstrukturēšanu un ieviešot uzlabojumus, jāvadās pēc principiem, kas ir visa mūsu darba pamatā: aizsargāt cilvēktiesības un sociālās tiesības, demokrātiskās vērtības un tiesiskumu, pilnībā atrisināt vienotā tirgus potenciālu, sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM), izveidot aprites ekonomiku un vēlākais līdz 2050. gadam Eiropas Savienībā panākt klimatneitralitāti. Ir arī jānodrošina laba pārvaldība un demokrātiska pārskatatbildība. Ir svarīgi arī saprast, kāpēc krīzes laikā dažas sociālās grupas bija neaizsargātākas – gan nepietiekamas aizsardzības pret inficēšanos, gan iztikas līdzekļu zuduma ziņā–, un turpināt darbu, lai šādu neaizsargātību ierobežotu.

1.3. Eiropas pusgada procesam būs arvien lielāka nozīme ar *Next generation EU* plānu saistīto pasākumu uzraudzībā un novērtēšanā, un šajā saistībā EESK uzskata, ka ekonomikas un sociālās jomas partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām vajadzētu būt svarīgai lomai šajā procesā.

1.4. EESK pauž cerību, ka šajā jaunajā ekonomikas atveseļošanas un pārveides procesā gaidāmā konference par Eiropas nākotni varētu sniegt iespēju stiprināt un padziļināt ES institucionālo struktūru un reāli atjaunot ES projektu, kas spētu risināt nākamo desmitgažu problēmas.

1.5. Ieguldījumiem, kas tiek atbalstīti ar īstermiņa ekonomiskiem stimuliem, jābūt vai nu neitrāliem, vai arī jāpaaugrina Eiropas ekonomikas strukturālā pārveide, lai līdz 2050. gadam pilnīgi novērstu piesārņojumu, atjaunotu bioloģisko daudzveidību un panāktu klimatneitralitāti.

1.6. Ekonomikas un sabiedrības reformu process kļūs iespējams, ja iesaistīties visi iedzīvotāji – gan individuāli, gan ar sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju starpniecību. Tādēļ dalībvalstīm un ES ir jānodrošina, lai šajā sarežģītajā procesā neviens netiktu atstāts novārtā.

1.7. Viens no galvenajiem koronavīrusa krīzes secinājumiem ir tas, ka gandrīz visās Eiropas valstīs ir jāstiprina veselības aprūpes sistēmas, izveidojot ES Veselības savienību.

2. Covid-19 krīze: ārējs asimetrisks šoks Eiropas Savienībai ar atšķirīgām sekām ES dalībvalstīs

2.1. Covid-19 krīze un tās ietekme uz ES

2.1.1. Lai gan šīs rezolūcijas izstrādes laikā Covid-19 pandēmijas ietekmes pilnīgs novērtējums būtu pārags, jau ir skaidrs, ka tas ir smagākais ekonomikas satricinājums, ar ko Eiropas ekonomika ir saskārusies kopš Otrā pasaules kara. Ceļš uz atlabšanu, visticamāk, būs garš un nevienmērīgs. Starptautiskā Valūtas fonda (SVF) un Eiropas Komisijas prognoze apstiprina, ka šī krīze visas ES dalībvalstīs ir skārusi ar atšķirīgu intensitātes pakāpi⁽¹⁾, un tas ietekmē ne tikai mūsu attieksmes modeļus, bet arī ražošanas, patēriņa un nodarbinātības modeļus.

2.1.2. Šī ir nopietna krīze, jo tā Eiropas Savienību ir skārusi liela ekonomiskā un politiskā vājuma laikā. Dažās valstīs vēl nav mazinājusies iepriekšējās ekonomikas un finanšu krīzes (2008.–2010. gads) negatīvā ietekme, un to ekonomika joprojām ir diezgan jutīga, trausla un neaizsargāta pret satricinājumiem. Tāpat arī dažas sociālās grupas, pat turīgākajās dalībvalstīs, vēl nav atguvušās no iepriekšējās ekonomikas krīzes sekām. Tas attiecas, piemēram, uz personām ar invaliditāti⁽²⁾. Turklāt krīze ir iestājusies Eiropas Savienībai izšķirošā brīdī: posmā, kad notiek pāreja uz digitālo ekonomiku un kas ir jutīgs ekonomikas, vides un sociālās ilgtspējas ziņā.

2.1.3. Šai krīzei ir graužoša ietekme uz ekonomikas un sociālajām sistēmām, un visās darbības un politikas jomās centieni galvenokārt jāorientē uz to, lai mūsu dzīvi, ekonomikas, sociālās, vides sistēmas un organizācijas modeļus atgrieztu atpakaļ "jaunos normālos apstākļos".

2.1.4. Krīze būs nopietns stresa tests Eiropas Savienībai kopumā, mūsu ekonomikas sistēmai un sociālajiem modeļiem, mūsu vērtībām un demokrātijai.

2.2. Ietekme uz ekonomiku

2.2.1. Pretēji iepriekšējai krīzei šoreiz nācās nekavējoties pilnībā ierobežot daudzas darbības, izraisot strauju ražošanas kritumu, strauju bezdarba pieaugumu un dzīves līmeņa pazemināšanos (reālo ienākumu samazināšanos, nenoteiktību darba ziņā, mobilitātes ierobežojumus), krasu ārējās tirdzniecības apgrozījuma samazināšanos gan ES iekšienē, gan ar trešām valstīm un krasu publisko finanšu rādītāju pasliktināšanos.

(1) Georgieva, C., 2020. gads, "Lielie ierobežojumi: lielākā ekonomikas lejupslīde kopš Lielās depresijas" (*The Great Lockdown: Worst Economic Downturn Since the Great Depression*). SVF paziņojums presai Nr. 20/98.

(2) ES statistikas dati par ienākumiem un dzīves apstākļiem (*EU SILC*) liecina, ka laikposmā no 2010. līdz 2018. gadam Igaunijā, Luksemburgā, Vācijā, Zviedrijā, Īrijā, Čehijā, Lietuvā, Itālijā, Nīderlandē, Maltā un Spānijā ir palielinājusies personu ar invaliditāti nabadzība un sociālā atstumtība.

2.2.2. Pamatojoties uz pieejamo analīzi par Covid-19 krīzes ietekmi uz ekonomikas izaugsmi, kurā prognozēts, ka IKP pieaugums samazināsies par aptuveni 8 % ⁽³⁾, var secināt, ka bezdarbnieku skaits globāli palielinātos par 24,7 miljoniem un nenoteiktība ietekmētu 13 miljonus līdz 36 miljonus darbvietu ⁽⁴⁾. Paredzams, ka Eiropas Savienībā bezdarba līmenis palielināsies no 6,7 % (2019. gadā) līdz 9,0 % (2020. gadā) ⁽⁵⁾. Šī krīze rada nopietnas problēmas arī i) mazo un vidējo uzņēmumu sistēmai, kas ir Eiropas ražošanas sistēmas pamatā; ii) lielu Eiropas uzņēmumu sistēmas konkurētspējai; iii) dažu ekonomikas nozaru, piemēram, viesmīlības, tūrisma, transporta un kultūras nozares izdzīvošanai.

2.2.3. Prognozes 2021. gadam ⁽⁶⁾ ir daudz optimistiskākas, paredzot nosacītu atlabšanu, kas tomēr būs atkarīga no šādiem apstākļiem: ierobežojošie pasākumi jau būs atcelti; pandēmija būs kontrolējama; un bezprecedenta monetārie, fiskālie un regulatīvie pasākumi, ko pieņēmušas dalībvalstis un ES, izrādīsies efektīvi un varēs mazināt krīzes tūlītējās ekonomiskās un sociālās sekas un mazināt ilgtermiņa kaitējumu ekonomiskajām un sociālajām attiecībām un ķēdēm.

2.2.4. Raugoties no ES perspektīvas, vienotais tirgus ir faktiski paralizēts. Turklāt dalībvalstu īstenotie krīzes pasākumu kopumi ir radījuši risku, ka var rasties nevienlīdzīgi konkurences apstākļi, un šī problēma ir steidzami jārisina. Neskaidrība par turpmākiem ieguldījumiem ir strauji palielinājusies un vadošie rādītāji, piemēram, iepirkumu vadītāju indekss (Purchasing Managers Index) vai uzņēmumu un patērētāju uzticēšanās ir sasnieguši vēsturiski zemu līmeni.

2.2.5. Tāpēc visdziļākā ekonomiskā un sociālā ietekme, visticamāk, tiks reģistrēta šā gada otrajā ceturksnī atkarībā no tā, cik intensīvi ir skartas dažādas nozares. Varam cerēt, ka 2020. gada otrajā pusē būs vērojama zināma ekonomikas atlabšana, lai gan atlabšanas veids dažādās valstīs varētu atšķirties.

2.2.6. Tomēr vēl nopietnāk ir tas, ka šis satricinājums ir pilnībā pārtraucis un mainījis mūsu ierastos dzīvesveida modeļus un shēmas. Atlabšanas un atjaunošanas procesā ir jākoncentrējas ne tikai uz ekonomiskās darbības atjaunošanu, bet, iespējams, vēl steidzamāk un svarīgāk, uz to, lai dotu cerību un iespēju mūsu dzīvi pielāgot "jaunajiem normālajiem apstākļiem", tostarp pilnīgai atbilstībai ilgtspējīgas attīstības principiem.

2.3. Sociālā ietekme

2.3.1. Covid-19 krīzei būs tālejoša ietekme uz situāciju darba tirgū. Papildus steidzamajai nepieciešamībai rūpēties par darba ņēmēju un viņu ģimeņu veselību, vīruss un tam sekojošie ekonomiskie satricinājumi ietekmēs darba pasauli arī šādos trijos galvenajos veidos: 1) darbvietu skaits (gan bezdarbs, gan nepietiekama nodarbinātība); 2) darba kvalitāte un 3) ietekme uz konkrētām grupām, kas ir neaizsargātākas pret nelabvēlīgu darba tirgus situāciju. Dažas darba ņēmēju kategorijas ir skartas vairāk, jo tām nav sociālās drošības tīklu: jaunieši nestabilās darbvietās, vecāka gadagājuma strādājošie, darba ņēmēji ar invaliditāti, sievietes – jo viņas ir ļoti plaši pārstāvētas vissmagāk skartajās nozarēs vai paliek mājās, lai rūpētos par ģimenes locekļiem –, pašnodarbinātie vai platformu darbinieki, zemu atalgoti darba ņēmēji, migrējoši darba ņēmēji un personas ko dēvē par "neredzamiem" darba ņēmējiem, t. i., tie, kas strādā nedeklarētos darbos. Arī nodarbinātu personu nabadzība, visticamāk, ievērojami palielināsies ⁽⁷⁾.

2.3.2. Nodarbinātības un ienākumu nodrošināšana visiem darba ņēmējiem ir prioritāte, un šodienas politika ir jāveido, orientējoties uz ilgtermiņa perspektīvu. Eiropas Savienībai ir jāveido spēcīga Eiropas sociālās atveseļošanas un pārveides stratēģija ES un valstu līmenī, aktīvi iesaistot sociālos partnerus, lai atdzīvīnātu ekonomiku, aizsargātu darba ņēmēju tiesības un nodrošinātu labklājību visiem. Ir vajadzīgas padziļinātas institucionālas un politiskas reformas, lai stiprinātu atveseļošanas un veidotu izturētspēju, izmantojot stabilas un universālas sociālās aizsardzības sistēmas, kas krīzes apstākļos var darboties kā automātiski ekonomikas un sociālie stabilizatori. Tas arī palīdzēs atjaunot uzticēšanos iestādēm un valdībām.

⁽³⁾ Eiropas Komisija, Ekonomikas un finanšu lietu ĢD.

⁽⁴⁾ Starptautiskā Darba organizācija, 2020. gada marts, "Covid-19 un darba pasaule: ietekme un politikas pasākumi" (COVID-19 and the world of work: Impact and policy responses).

⁽⁵⁾ Eiropas Komisija, 2020. gada pavasaris, Prognoze par Eiropas ekonomiku. Iestāžu dokuments Nr. 125. 2020. gada maijs.

⁽⁶⁾ Eiropas Komisija, Ekonomikas un finanšu lietu ĢD.

⁽⁷⁾ Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds (Eurofound) un pirmie secinājumi par Covid-19 pandēmijas ietekmi (2020. gada aprīlis): "Apsekojuma rezultāti liecina, ka Covid-19 pandēmijas ekonomisko seku dēļ vairāk māsaimniecību ir pakļautas finansiālai spriedzei nekā pirms krīzes sākuma. Gandrīz puse no visiem respondentiem (47 %) norāda, ka viņu māsaimniecībai ir grūtības ar finansēm. (...) No tiem respondentiem, kuri krīzes laikā bija pastāvīgi zaudējuši darbu, 90 % ziņoja, ka viņu māsaimniecības finansiālā situācija ir pasliktinājusies, 44 % respondentu nav ietaupījumu un 35 % respondentu ietaupījumu pietiek tikai tam, lai saglabātu pašreizējo dzīves līmeni trīs mēnešus".

2.3.3. Divpusējs un trīspusējs sociālais dialogs starp valdībām, darbaņēmēju un darba devēju organizācijām ir nozīmīgs instruments, kas dod iespēju izstrādāt un īstenot ilgtspējīgus risinājumus gan kopienu, gan pasaules līmenī. Šajā saistībā ir vajadzīgas spēcīgas, neatkarīgas un demokrātiskas sociālo partneru organizācijas.

2.3.4. Īpaša uzmanība jāpievērš tam, lai nodrošinātu, ka pēc krīzes neiestājas "divu ātrumu" atlabšana, kā tas bija pēc iepriekšējās krīzes. Jāatbalsta visas grupas, lai tās varētu vienlaicīgi atgūties un mazāk aizsargātām sociālajām grupām nebūtu pacietīgi jāgaida tādi paši uzlabojumi nodarbinātības un dzīves līmeņa ziņā kā pārējiem iedzīvotājiem. Tas jo īpaši attiecas uz jauniešiem, personām ar invaliditāti, etnisko minoritāšu pārstāvjiem, kā arī migrantiem un bēgļiem.

2.3.5. Īpaša uzmanība un pasākumi jāvelta arī grupām ārpus darba tirgus, kuras jau saskaras ar nabadzību, kā arī jaunām nabadzības skartām grupām, kuru skaits, paredzams, palielināsies. Šīs grupas var vēl vairāk apdraudēt marginalizācija, kā arī daudzas sociālas un ar veselību saistītas problēmas.

2.3.6. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas (PSO) pašas ir viens no nevienlīdzības un sistēmas nepilnību upuriem. To pašreizējo un turpmāko spēju reaģēt uz vajadzībām apdraud bieži vien nepietiekamie un nestabilie resursi. Šī problēma ir jārisina, pilsoniskās sabiedrības organizācijām nodrošinot finansēšanas mehānismus.

3. ES pasākumu reaģēšanai uz Covid-19 krīzi novērtējums

3.1. Ārkārtas pasākumi

3.1.1. Pašlaik Eiropā (un salīdzinoši visā pasaulē) koronavīrusa pandēmija nosaka visus mūsu dzīves parametrus, tostarp saimniecisko darbību, organizāciju un sistēmas. Ekonomikas un ekonomikas politikas instrumentu kopums ir pilnībā pakļauts centieniem veiksmīgi izkļūt no krīzes un sniedz būtisku ieguldījumu tās pārvarēšanā. Tomēr pat šajā kritiskajā periodā ir lietderīgi garantēt to, ka:

- mobilizētie finanšu avoti tiek izmantoti efektīvi un ir pienācīgi orientēti atbilstoši vajadzībām,
- visas tiesīgās personas (fiziskas personas, uzņēmumi un uzņēmēj sabiedrības, bezpeļņas organizācijas, sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji utt.), ko skārusi pandēmija, saņem taisnīgu kompensāciju,
- ekonomika būs gatava atsākt darbību pēc pandēmijas pārvarēšanas, vienlaikus mācoties no pašreizējās pandēmijas ietekmes uz sociāliem jautājumiem, kas steidzami jārisina.

3.1.2. Lai gan tirgus un ekonomika nevar uzņemties nepazīstamas medicīniskas problēmas diagnostiku un novērtētāja lomu, tajā pašā laikā būtu faktiski neiespējami šo pandēmijas problēmu risināt, pienācīgi neņemot vērā ekonomiskās un finansiālās izmaksas un radušās sekas.

3.1.3. Lai reaģētu uz krīzi, līdz šim dalībvalstis, kā arī attiecīgās ES iestādes ir pieņēmušas ārkārtas, preventīvu, stabilizācijas un kompensācijas pasākumu kopumu. Šos pasākumus var iedalīt vairākās kategorijās atbilstoši to veidam, piemēram, monetāri un stabilizējoši, fiskāli, uz garantijām un kredītiem balstīti, kā arī reglamentējoši un procesuāli pasākumi. Pasākumi ir vērsti uz visām dzīves jomām, lai arī galvenokārt uz ekonomiku un uzņēmējdarbību, kā arī sociālajiem jautājumiem (sk. I pielikumu).

3.1.4. Šie pasākumi veido visaptverošu ekonomikas politikas pasākumu kopumu, tostarp monetāro politiku, galvenokārt izmantojot šādus elementus: jaunu kvantitatīvās mīkstināšanas vilni, ko papildina jaunā vērtspapīru iegādes shēma ar mērķi atbalstīt finanšu tirgus likviditāti ECB uzraudzībā, makroekonomiskās stabilizācijas funkciju, ko nodrošina Eiropas Stabilitātes mehānisms (ESM), kā arī fiskālo pasākumu kopumu, gan pagaidu kārtā pieņemot elastīgus fiskālos un valsts atbalsta noteikumus, gan arī veicot milzīgus fiskālos ieguldījumus pandēmijas skarto uzņēmumu un privātpersonu atbalstam, atliekot atmaksāšanas pienākumus un nodrošinot ES budžeta plūsmu masveida pārdali. Ļoti svarīgs ir arī dažādu regulatīvo un procesuālo pasākumu kopums.

3.1.5. Tiek lēsts, ka to finanšu avotu apjoms, kas saistīti ar pasākumiem Eiropas sabiedrības atbalstam, ir gandrīz 3 000 miljardi EUR (16 % no ES IKP 2019. gadā). Līdz šim tas ir bijis ekonomikas politikas pasākumu kopums, kas tiek īstenots ES un galvenokārt dalībvalstu līmenī. Saskaņā ar sākotnējo ES Ekonomikas plānu reaģēšanai uz koronavīrusa pandēmiju tikai 165 miljardi EUR ir tieši saistīti ar kopējiem ES finansējuma avotiem un ir paredzēti subsīdiju un finanšu instrumentu veidā; citu ES ierosināto pasākumu mērķis ir atbalstīt likviditāti, uzlabot noteikumu elastību vai izveidot uz garantijām balstītus finanšu instrumentus; visus pārējos tiešos fiskālos pasākumus veica vai īstenoja dalībvalstis. Eiropas Savienības sagatavoto pasākumu īpatsvars pēc tam palielinājās.

3.1.6. Pavisam nesensais Eiropas Komisijas dokumentu kopums par turpmāko ES finansējumu, tostarp priekšlikums par pagaidu ārkārtas Eiropas Atveseļošanas instrumentu (tā dēvēto *Next Generation EU*), un sākotnējā priekšlikuma par 2021.–2027. gada ES daudzgadu finanšu shēmu (DFS) būtiska pielāgošana faktiski ir revolūcija šajā jomā.

3.1.7. Visbeidzot, visaptverošais pasākumu kopums, par ko tika paziņots maija beigās, ir būtisks Eiropas Komisijas ieguldījums pašreizējās situācijas risināšanā. Tas ir saistīts ar stabilu un mērķtiecīgi orientētu jaunu instrumentu, kas izteikti vērsti tikai un vienīgi uz izklūšanu no Covid-19 krīzes, darbības atsākšanu un atjaunošanu. Tas cenšas koncentrēties uz reālām vajadzībām, lai saglabātu vienotā tirgus viendabīgumu un spēju darboties. Tas cenšas koncentrēties uz reālām vajadzībām, lai saglabātu vienotā tirgus viendabīgumu un spēju darboties. Šķiet, ka finansēšanas modelis ir diezgan saprātīgs un ir inovatīvs, kā arī liecina par solidaritāti ar dalībvalstīm. Jaunajam *Next Generation EU* instrumentam jādarbojas papildus jaunajai daudzgadu finanšu shēmai, kurā pienācīgi ir jāatspoguļo arī citas ES prioritātes, kas ne vienmēr ir saistītas ar pandēmiju (piemēram, ES zaļais kurss, vienotā tirgus darbības uzlabošana un ES konkurētspējas nosacījumi, Eiropas sociālo tiesību pilārs un pakāpeniska pielāgošanās ilgtspējīgas attīstības principiem).

3.2. Analīze un secinājumi par pasākumu atbilstību/(ne)pieņemamību

3.2.1. Kā minēts iepriekš, šis jautājums ir tik visaptverošs, ka pareizais risinājums ir iespējams tikai tad, ja tiks īstenots labi koordinēts politikas pasākumu kopums un būs skaidri paredzēta konkrēto dalībnieku kompetence, nosakot attiecīgus mērķus un rīcības grafiku. Pieņemto pasākumu kopumā ir iekļautas vairākas jaunas inovatīvas pieejas, kas izmantojamas arī turpmākajā periodā.

3.2.2. Šī ir pirmā reize kopš pēdējās krīzes un tās sekām, kad jaunizveidotajam ESM ir iespēja stabilizēt eurozonas makroekonomisko vidi. Arī monetārās politikas reakcija ir bijusi ļoti svarīga, lai finanšu sektors varētu saglabāt savu darbību un efektivitāti, nodrošinot pietiekamu likviditāti. Ļoti svarīgi ir arī pasākumi, ar kuriem ievieš elastīgākus noteikumus par valsts atbalstu un fiskālo disciplīnu, jo tie ļauj saglabāt finanšu resursu apriti apstākļos, kad palielinās kopējā pieprasījuma samazināšanās risks. Ir ļoti svarīgi pēc iespējas ātrāk nodrošināt kompensācijas visām krīzes skartajām personām – privātpersonām, uzņēmumiem, kā arī bezpeļņas organizācijām –, atliekot to saistību izpildi un nodrošinot kompensāciju par zaudējumiem, kas radušies ierobežojumu laikā.

3.2.3. Arī ārkārtas pasākumi ir bijuši ļoti piemēroti. Realitāte parādīja, ka fatālu risku periodā dalībvalstis joprojām dod priekšroku pārvaldībai, kuru tās veido pašas; daži koordinēti pasākumi, kas saistīti ar būtisku medicīnas preču un aprīkojuma piegādi, būtu bijuši vajadzīgi ne tikai praktisku iemeslu dēļ, bet arī tādēļ, lai piešķirtu nozīmi ES vienotā tirgus vērtībām. Tas kalpo arī par iedvesmu izejas stratēģijas pasākumu ieviešanai un ierobežojumu atcelšanai, kas rūpīgi jākoordinē. Šī ārkārtas situācija arī paver plašas iespējas uz garantijām un kredītiem balstītiem instrumentiem, kurus šoreiz galvenokārt nodrošina EIB instrumentu kopums. Tas atspoguļo vajadzību piesaistīt vairāk privātā kapitāla resursu piešķiršanai, ņemot vērā sabiedrības intereses. Ja reālās vajadzības tik ievērojami pārsniedz ierobežotos publiskos finanšu resursus, tas ir vienīgais risinājums, ko "jaunos normālos apstākļos" var attīstīt tālāk.

3.2.4. Tāpat kā krīzē pirms desmit gadiem pašreizējais periods ir atklājis nopietnus ierobežojumus ES budžetā arī attiecībā uz to, kā tas reaģē uz negaidītiem satricinājumiem, jo īpaši tad, ja satricinājumi rodas tekošās finanšu shēmas beigu posmā. Esošie ES budžeta elastīguma principi atkārtoti atklāj vienu no galvenajiem ES finanšu arhitektūras trūkumiem. Gadījumā, ja būs jāmobilizē patiešām milzīgas finanšu resursu summas, būs jāveido jauns instruments (tāds kā *Next Generation EU*), vai arī atkal būs jāpaļaujas uz dalībvalstīm. Šī situācija skaidri parāda, ka ir jāturpina uzlabot ES finanšu sistēmu, jo īpaši neparedzētu satricinājumu gadījumiem; pašreizējais modelis nepiedāvā pietiekamu kopējo ES finanšu bāzi, lai atbalstītu ES un eurozonas makroekonomisko stabilitāti.

3.3. Novērtējums par ES iestāžu kompetenci veikt attiecīgos pasākumus

3.3.1. Pamatojoties uz līdzšinējo aprakstu un analīzi, Komiteja ļoti atzinīgi vērtē ECB un Eurogrupas attiecīgo un savlaicīgo reakciju ESM aktivizēšanai. Ļoti svarīga bija arī Eiropas Komisijas reakcija, jo īpaši pieņemot elastīgākus noteikumus un ārkārtas pasākumus, lai atbalstītu tādu preču un aprīkojuma piegādes ķēdes, kam ir izšķiroša nozīme reaģēšanā uz pandēmijas sākšanos un izplatību. Pēc kāda laika Komisija sāka uzņemties vadošu lomu, maijā ieviešot un īstenojot visaptverošu tiesību aktu kopumu, tostarp pielāgoto jaunās DFS priekšlikumu un *Next Generation EU* instrumentu. Tagad ir svarīgi saņemt atbalstu no dalībvalstīm, lai panāktu vienprātību par šo paketi un to pēc iespējas ātrāk īstenotu praksē. Lielāko mācību joprojām sniedz fakts, ka ES kopumā joprojām ir diezgan neaizsargāta pret liela mēroga satricinājumiem, ko izraisa ārēji faktori, un, neraugoties uz pastāvīgajiem uzlabojumiem, tā zināmā mērā nav gatava uz tiem reaģēt. Šajā ziņā visskaidrākais piemērs ir ļoti ierobežotais ES budžeta elastīgums un tā gatavība reaģēt.

3.3.2. Turklāt tikai pēc kāda laika ES iestādes un dalībvalstis sāka pieņemt pasākumus, lai aizsargātu vienotā tirgus integritāti, viendabīgumu un efektivitāti, jo tas ir vissvarīgākais ES integrācijas procesa ekonomiskais sasniegums.

3.4. Nākotnes scenāriji un problēmas

3.4.1. Visticamākais nākotnes scenārijs ir tas, ka 2020. gada otrajā ceturksnī tiks sasniegts ekonomikas cikla zemākais līmenis un otrajā pusē būs vērojamas pakāpeniskas atlabšanas pazīmes. Ja nebūs pandēmijas un tās pārvarēšanas otrā viļņa un ja atveseļošanas stratēģijas būs piemērotas un efektīvas, sagaidāms, ka 2021. gadā izaugsme turpināsies, 2022. gadā sasniedzot pirms Covid-19 līmeni ekonomikas rezultātu ziņā un 2023. gadā – ieguldījumu darbību ziņā. Šo scenāriju varētu uzskatīt par reālistisku, lai arī tas ir nedaudz optimistisks. Tomēr, tā kā nenoteiktība joprojām ir ļoti liela, ES vajadzētu būt gatavai arī mazāk pozitīvas attīstības tendencēm, iespējams, arī tādiem pasākumiem kā ierobežojumu atkārtota ieviešana, vairāk ārkārtas pasākumu, lielāka līdzdalība seku mazināšanā un mērķtiecīgā kompensācija uzņēmumiem un privātpersonām, kam tā nepieciešama.

3.4.2. Pašreizējā situācija ir ne tikai ekonomikas cikliskas attīstības posms, bet arī svarīgs un izšķirošs brīdis, kad ieviest strukturālas izmaiņas un reformas Eiropas ekonomikas un sociālajās sistēmās un organizācijā. Pašreizējā perioda mērķis ir ne tikai atjaunot ekonomiku praksē (atjaunojot ciklu atpakaļ līdz līmenim pirms Covid-19), bet, iespējams, vēl svarīgāk, izstrādāt un ieviest būtiskas kvantitatīvas un kvalitatīvas izmaiņas. Mērķis ir sniegt mūsu sociālekonomiskā un vides modeļa vispārēju novērtējumu un noteikt tā priekšrocības un trūkumus. Radikālā pārveide ir jāatspoguļo ne tikai jaunā vai pielāgotā politikā, bet arī jaunās visu iesaistīto dalībnieku kompetencēs (attiecībās starp dalībvalstīm un ES iestādēm un iekšēji starp pašām ES iestādēm) saskaņā ar subsidiaritātes principu. Ir arī laiks izvērtēt, kāpēc šādu satricinājumu gadījumos mūsu pašreizējās sociālās un ekonomiskās struktūras ļauj pakļaut riskam tik daudzus cilvēkus. Pašreizējā pandēmija atklāja īpašas vājās vietas attiecībā uz tiem, kuriem nestabila nodarbinātības statusa dēļ bija liegta sociālā aizsardzība un iespēja, ka nepieciešamības gadījumā viņiem var tikt piešķirts atvaļinājums, kā arī tiem, kuri bija izolēti no savām kopienām un tajās pastāvošajiem atbalsta tīkliem.

3.4.3. Atveseļošanas un pārveides procesa galvenās darbības jomas ir šādas:

- atraišīt visu vienotā tirgus potenciālu ar mērķi saglabāt tā integrāciju, funkcionalitāti un efektivitāti, lai atjaunotu tā konkurētspēju,
- papildināt vienotā tirgus pasākumus ar vērienīgu sociālo programmu, jo īpaši pilnībā īstenojot Eiropas sociālo tiesību pīlāru, lai nodrošinātu augšupēju sociālo konvergenci,
- turpināt īstenot nepieciešamās strukturālās pārmaiņas un veikt ar tām saistītos ieguldījumus, tos orientējot galvenokārt uz digitālām, viedām un sociālām inovācijām un zaļo pāreju,
- pastāvīgi uzlabot ES konkurētspēju,
- radīt apstākļus, lai stiprinātu ES pašpietiekamību un noturību globālas ietekmes novēršanā,
- radīt apstākļus, lai saglabātu kontroli pār stratēģiskiem ES aktīviem un nozarēm,

- atbalstīt darba tirgus pieejamību visiem, lai veidotu iekļaujošu un noturīgu darbaspēku,
- veikt ieguldījumus marginalizēto iedzīvotāju grupu integrācijā, lai nodrošinātu pilnīgu sociālo un ekonomisko līdzdalību,
- būtiski uzlabot ES piegādes ķēdes riska un ārkārtas situāciju gadījumiem.

4. Krīze pēc Covid-19: iespēja un nepieciešamība ieviest pārmaiņas Eiropas Savienībā

4.1. “Melnais gulbis”

4.1.1. Daudzi novērotāji Covid-19 krīzi saista ar “melnā gulbja” definīciju, ko izstrādājis Libānas matemātiķis *Nassim Nicholas Taleb*: “.. rets un neparedzams notikums, jo tas nav saistīts ar parastajām cilvēku cerībām, bet ir tik graujošs, ka spēj izjaukt dzīvi, mainīt uztveri un uz visiem laikiem mainīt kopienas, kuras šī parādība skar”⁽⁸⁾. Bet, vai reaģējot uz Covid-19 ārkārtas situāciju, mēs patiešām saskaramies ar “melnā gulbi”? Vai tas ir negaidīts notikums? Vai arī, vairākkārt veicot nepareizu izvēli, esam vājinājuši veselības aprūpes sistēmas, stratēģisko ražošanu un sociālās struktūras? Ierastās darbības vairs nevar būt politisks risinājums krīzes seku novēršanai. Eiropai ir iespēja un izdevība veidot citu pasauli, un Eiropas Savienībai ir jāuzņemas nozīmīga loma šajā procesā.

4.1.2. Tāpēc, lai atgūtos no šīs krīzes, ir vajadzīgi dažādi politikas pasākumi un grafiks. Ja rīkosimies pareizi, varam to pārvarēt kopīgiem spēkiem, glābt cilvēku dzīvību un sabiedrības labklājību, pārveidot mūsu sociālekonomiskos modeļus par tādiem, kas vēl vairāk vērsti uz cilvēkiem un dabu, un veicināt globālu partnerību ilgtspējīgai attīstībai.

4.1.3. Tāpēc tagad ir jākoncentrējas uz to, kas ir būtiski ikvienam: atbalstīt uzņēmumus krīzes pārvarēšanā, lai tie varētu piedāvāt pienācīgas nodarbinātības iespējas; nodrošināt labus dzīves un darba apstākļus, vienlīdzīgu piekļuvi veselības aprūpei, tīrai pārtikai, ūdenim, gaisam un patēriņa precēm; veidot plaukstošu dabas pasauli, drošu klimatu nākamajai paaudzei, sabiedrību, kas kļūst arvien iekļaujošāka un pieejamāka visiem, un spēcīgu un funkcionējošu demokrātiju, kas turpinās mūs aizsargāt vajadzības laikā. Lai to panāktu, ir jābūt vērienīgiem, un jāpieņem pareizie lēmumi īstajā laikā. proti, ES pārveides un atjaunošanas plāns.

4.1.4. Eiropas Komisijai ir jāveic konkrēti pasākumi, lai apturētu valdību “trauksmes stāvokli”, kas grauj cilvēktiesības un tiesiskumu. Valdībām nevajadzētu ļaunprātīgi izmantot koronavīrusa krīzi un uzsākt pasākumus, kas pārsniedz to, kas ir absolūti nepieciešams, lai reaģētu uz krīzi – piemēram, tādu pasākumus, kas pārkāpj privātumu, tiesību aktos paredzēto kārtību, tiesu varas pilnvaras un lomu vai pilsoņu un pilsoniskās sabiedrības tiesības. Visiem veiktajiem pasākumiem jābūt samērīgiem un vērstiem uz sabiedriskās drošības garantēšanu. Jo īpaši ir jānodrošina vārda brīvība tiem, kuri vērs uzmanību uz problēmām, ko rada pašreizējā situācija.

4.2. Vadlīnijas ES atveseļošanas un atjaunošanas plānam

4.2.1. EESK ir pārliecināta, ka atlabšana no koronavīrusa krīzes sekām būs sekmīga tikai tad, ja sabiedrība vienlaikus tiks arī pārstrukturēta: ir jākoncentrējas gan uz atjaunošanu, gan atlabšanu. Nevaram vienkārši atjaunot to, kas pastāvējis pagātnē; bijušais ir jāpārstrukturē un jāuzlabo. EESK uzskata, ka, veicot pārstrukturēšanu un ieviešot uzlabojumus, jāvadās pēc principiem, kas ir visa mūsu darba pamatā: izveidot pilnībā funkcionējošu iekšējo tirgu, aizsargāt cilvēktiesības, demokrātiskās vērtības un tiesiskumu, sasniegt IAM, izveidot aprītes ekonomiku un vēlākais līdz 2050. gadam Eiropas Savienībā panākt klimatneitralitāti. Ir arī jānodrošina laba pārvaldība un demokrātiska pārskatbaidība.

4.2.2. Lai cik labi un plaši būtu veicamie pasākumi, tie būs efektīvi un gūs atbalstu tikai tad, ja būs reāli īstenojami uz vietas un sasniegs tos cilvēkus, kuriem ir paredzēti. Tādēļ ir būtiski visiem spēkiem panākt efektīvu īstenošanu; tas jādara gan ES iestādēm, gan dalībvalstīm.

⁽⁸⁾ *Nassim Nicholas Taleb* (2007), “Melnais gulbis: ietekme, ko rada ļoti neiespējami” (*The Black Swan: the impact of the highly improbable*).

4.2.3. Mums ir ārkārtīgi svarīgi mācīties no sociālās neveiksmes, kas šīs pandēmijas laikā ir bijusi par cēloni nesamērīgi lielam nāves gadījumu skaitam. Runa ir par aprūpes iestādēm personām ar invaliditāti un vecāka gadagājuma cilvēkiem. Krīzes laikā tās kļuva par inficēšanās perēkļiem un nāves epicentru. Tam jākalpo par trauksmes signālu, ka ES naudu nekad nevar ieguldīt tādos apstākļos, kas ne tikai liedz cilvēkiem tiesības brīvi izvēlēties, kā dzīvot, bet ir arī strukturāli nepiemēroti cilvēku aizsargāšanai nepārvaramas varas apstākļos.

4.2.4. Diemžēl koronavīrusa krīze ir arī skaidri parādījusi, ka ir būtiski visā ES padziļināt intensīvu pedagoģisko darbu, lai veidotu iedzīvotāju izpratni par cilvēktiesībām un demokrātisku līdzaspastāvēšanu, pamatojoties uz LESD 2. pantā noteiktajiem principiem un vērtībām. Mēs atkārtoti apliecinām savu dziļo un pastāvīgo atbalstu ES dibināšanas līgumos paustajām pamatvērtībām: cilvēktiesībām, demokrātijai un tiesiskumam.

4.2.5. Krīzes pārvarēšanā pats svarīgākais ir solidaritāte. Solidaritāte ar aprūpes pakalpojumu sniedzējiem slimnīcās un aprūpes iestādēs. Solidaritāte ar darba ņēmējiem, kuri palikuši bez algas, un ar darba devējiem, kuri arī atsakās no algām un prēmijām, lai glābtu savu uzņēmumu. Valdību solidaritāte gan ar ekonomikas nozarēm, gan ar kultūras un citiem sabiedrības slāņiem, kas nevar iztikt bez palīdzības. Un galvenais – solidaritāte starp valstīm, it sevišķi ES iekšienē, jo Eiropas Savienībā valstis ekonomiski ir tik cieši saistītas, ka krīzes seku novēršanā efektīva būs tikai kopīga un atbalstoša pieeja.

4.2.6. Ļoti apjomīgs zaļo investīciju plāns dos nepieciešamo ekonomisko stimulu un veidos noturību pret turpmākiem satricinājumiem. Ir skaidri jāapzinās, ka šāda vērienīga un pārveidojoša darba īstenošana var notikt tikai noteiktos apstākļos. Tāpēc roku rokā būtu jāiet ES koronavīrusa krīzes pārvarēšanas plāna ekonomiskajiem un vides aizsardzības mērķiem; tādējādi ieguvēji būtu visi. Lai to panāktu, ir rūpīgi jāizraugās ieguldījumu programmas, orientējoties uz nozarēm ar augstu ekonomiskās stimulēšanas, darbvietu radīšanas un ekoloģiskās pārveides potenciālu (zaļais stimuls).

4.2.7. Šajā nolūkā Eiropas zaļais stimuls būtu jāpielāgo tā, lai sasniegtu divus visaptverošus mērķus. Pirmkārt, stimulēt ekonomiku un radīt darbvietas, vienlaikus radot drošību tiem, kas ir apdraudēti, un, otrkārt, atbalstīt Eiropas ekonomikas pāreju uz tīru un noturīgu nākotni. Kā vietnē *Twitter* rakstīja Eiropas Komisijas priekšsēdētājas vietnieks *Frans Timmermans*, "Tā atlabšana, ko mēs ierosinām, nodrošinās tādu sabiedrību, kāda vajadzīga gan šai, gan nākamajām paaudzēm: tīru, pārticīgu un noturīgu. Tādu, kur neviens netiek atstāts novārtā."

4.2.8. Savstarpīgums ir jāpadara par obligātu prasību. Kad publiskos resursus izmanto, lai privātajam sektoram piedāvātu nākotnes perspektīvu, arī sabiedrība pamatoti sagaida, ka gūs labumu. Tam ir vairāki piemēri: vienošanās maksāt nodokļus, būt labiem sociālajiem darba devējiem, ieturēt dividendes un prēmijas, kā arī pildīt pienākumu par CO₂ samazināšanu, ievērojot vides tiesību aktus un padarot uzņēmumu mobilitātes politiku ilgtspējīgāku.

4.2.9. Pašreizējā ekonomikas modeļa etalons ir IKP, taču šis rādītājs nekad nav ļāvis aprēķināt to, kas cilvēkiem ir patiesi svarīgi. EESK uzskata: šodienas pārdomas par jaunu ES ekonomiskās un sociālās attīstības modeli nozīmē apvienot šo būtisko ekonomikas rādītāju ar citu, tikpat svarīgu, – ar kopienas labklājības rādītāju.

4.2.10. Pēc EESK domām, atjaunošanas un atlabšanas plāna centrā jābūt cilvēkiem un mūsu planētas nākotnei. Šajā ziņā ārkārtīgi svarīgi ir īstermiņā saglabāt pēc iespējas vairāk neto nodarbinātības. Tomēr jāpatur prātā arī galamērķis. Tā ir nākotnes prasībām atbilstoša ekonomika, kas saskan ar sabiedrības vajadzībām, neveicina klimata pārmaiņas, apdomīgi izmanto resursus un papildina Eiropas pelnītspēju ar veselīgu dzīves vidi un labu nodarbinātību. Lai nākotne būtu ilgtspējīga, uz šo galamērķi mums ir jātiecas. Nākotnes prasībām atbilstoša ir tāda ekonomika, kura turklāt ir pēc iespējas pieejamāka jebkura veida darba ņēmējiem un kurā ikviens var dot ieguldījumu gan savai kopienai, gan visai sabiedrībai. Mums ir jāamācās no jaunatklātā elastīguma, ko krīzes laikā ir ieviesuši darba devēji, lai apmierinātu to personu vajadzības, kuras atrodas vistālāk no darba tirgus (personu ar invaliditāti, ilgstošu bezdarbnieku, gados vecāku darbinieku), un tādējādi jāveicina viņu iesaistīšanās jaunā, zaļākā ekonomikā. Paturēsim prātā šo galamērķi – ilgtspējīgu nākotni.

4.2.11. Eiropas Savienībai un tās dalībvalstīm ir jāgādā, ka jauniem tīras ekonomikas uzņēmumiem, it īpaši jaunuzņēmumiem un MVU, ir pieejams kapitāls, kas tiem vajadzīgs, lai turpinātu izstrādāt risinājumus nākotnei.

4.2.12. Lai vairākās nozarēs kompensētu ekonomiskās aktivitātes trūkumu un lai aizsargātu visu veidu darba ņēmējus un mazos uzņēmumus, atbalsta pasākumu izstrādē un uzlabošanā ir jāiesaista sociālie partneri. Ir vajadzīgi piemēroti un ilgtspējīgi bezdarbnieka pabalsti un citi palīdzības veidi, tostarp Eiropas minimālie standarti attiecībā uz neto ienākumu aizvietojamību, bezdarbnieka pabalsta saņemšanas ilgumu un segumu. Nozarēs, kurās tas ir iespējams, pēc apspriešanās ar sociālajiem partneriem var ieviest saīsināta darbalaika shēmas. Dažās dalībvalstīs darbinieki, kuri atrodas karantinā, var saņemt slimības pabalstu. Vēl viena iespēja atvieglot uzņēmumu, darbinieku un pašnodarbināto stāvokli ir vienkāršot tāl darba pieejamību, vispirms apspriežoties ar sociālajiem partneriem. Turklāt valdības varētu sniegt finansiālu palīdzību un tehnisku atbalstu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, lai palīdzētu tiem ātri pilnveidot tāl darba iespējas.

4.2.13. Ekonomikas un sabiedrības reformu process kļūs iespējams, ja iesaistīsies visi iedzīvotāji – ar sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju starpniecību. Tāpēc dalībvalstīm un Eiropas Savienībai ir jāgādā, ka šajā sarežģītajā procesā nevienam netiek atstāts novārtā, it sevišķi tie, kuru darbvieta ir visnestabilākās, pirmspensijas vecuma cilvēki, personas ar invaliditāti, sievietes, kas strādā zemu novērtētos amatos, un jaunieši, jo īpaši tie, kuri pieder pie viegli atpazīstamām minoritātēm vai kuriem ir migrantu izcelsme, un it sevišķi tie, kuri pieder vairāk nekā vienai no šīm grupām.

5. Atveseļošanas plāns

EESK aicina panākt, ka **atveseļošana ir zaļa, sociāli stabila un ekonomiski spēcīga**, un uzskata, ka šāda vērienīga un transformējoša darba kārtība ir īstenojama tad, ja tās pamatā ir seši principi: solidaritāte, konkurētspēja, ilgtspēja, nodarbinātības aizsardzība, ienākumu garantēšana un līdzdalība. Jo spēcīgāki būs atveseļošanas pasākumi un jo vairāk tie būs pielāgoti dalībvalstu un to iedzīvotāju situācijai, jo lielāku uzticību raisīs Eiropa un jo lielāka būs tās spēja pārvarēt nepieredzētās problēmas, ar kurām mēs šajā krīzē saskaramies.

5.1. Vienotais tirgus

5.1.1. Eiropas projekta pamatā ir vienotā tirgus stratēģija, kas ļauj cilvēkiem, pakalpojumiem, precēm un kapitālam brīvāk pārvietoties un piedāvā iespējas Eiropas uzņēmumiem, patērētājiem un darba ņēmējiem. Ir vajadzīgi pasākumi, kas atraisītu visu tās potenciālu novērst šķēršļus. Turklāt pēc krīzes un pārējām parādībām, kas liecina par vides pārmaiņām, piemēram, digitalizācijas, vienotajam tirgum ir pilnībā jāpielāgojas jaunajām idejām un uzņēmējdarbības modeļiem. Tādēļ mērķis ir atjaunot, atdzīvināt un rekonstruēt vienoto tirgu kā atveseļošanas instrumentu. Īstermiņa pasākumi ietver tūlītēju robežu atvēršanu. Turklāt ir vajadzīgi īstermiņa pasākumi divās turpmāk aplūkotās jomās.

Spriedzes novēršana. Šajā ziņā nopietnas bažas rada patlaban vērojamā konkurences apstākļu nevienlīdzība. Dalībvalstu stimulēšanas pasākumi ir ļoti atšķirīgi un (būdami veikti ar labu nodomu – absorbēt atsevišķus pieprasījuma satricinājumus) ir dalībvalstīm radījuši nevienlīdzīgus konkurences apstākļus. Turklāt valsts atbalsts ir jāaplūko no nozaru viedokļa, analizējot, kā šis darbības īstermiņā un ilgtermiņā kropļos konkurenci un vienlīdzīgus konkurences apstākļus.

Stimulēt ekonomiku un ražīgumu. Mums ir vajadzīgs ražīgums reālajā ekonomikā (tas nozīmē darbvieta, pirkspēju, pamatproduktus un pamata pakalpojumus). Šis ražīgums var izpausties atšķirīgos veidos un to var nodrošināt dažādi uzņēmējdarbības modeļi, taču šai jomā mums ir jārikojas, lai nevienlīdzība turpmāk nepalielinātos. Šāds stimulējošs atbalsta paketes un labvēlīgu vidi gan mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, gan rūpniecībai. Mazie un vidējie uzņēmumi līdz šim ir bijuši Eiropas ekonomikas pamats, un tiem ir vajadzīgs īpašs atbalsts, tomēr bez papildu sloga un birokrātijas. MVU atlabšana būs iespējama tikai tad, ja būs pieejams ES un valsts finansiālais atbalsts. Šeit izšķiroša nozīme būs subsīdijām, aizdevumiem, likviditātes nodrošināšanai, nodokļu atvieglojumiem, labvēlīgiem darbinieku paturēšanas un nodarbināšanas nosacījumiem, bankrota tiesību aktu pārskatīšanai un cita veida atbalstam. Attiecībā uz bankrota tiesību aktiem Eiropas Savienībai būtu jāveic likumdošanas pasākumi, lai gādātu, ka mazie uzņēmumi, kas bankrotējuši Covid-19 dēļ, var ātri atsākt darbu. Šim darbībā vajadzētu būt spēkā noteiktu laiku.

5.2. Rūpniecības stratēģija

5.2.1. Ir vajadzīga labi koordinēta Eiropas rūpniecības politika, kurā tiek ņemtas vērā gan pašreizējās problēmas saistībā ar Covid-19 un situācija pēc Covid-19, gan digitalizācijas un ilgtspējas aspekti. Tas ir jāatbalsta, veicot apjomīgus ieguldījumus ilgtspējīgās ekonomikas un uzņēmumu struktūrās un izveidojot kvalitatīvus un pastāvīgus standarta līgumus.

Mazo un vidējo uzņēmumu inovācijas potenciāla apgušana un virzība uz iekļaujošu aprites un klimatneitrālu ekonomiku varētu nodrošināt gan ilgtermiņa resursu pietiekamību, gan arī īstermiņa krājumus, kas nākotnes uzdevumu izpildē ir svarīgi.

5.2.2. Ir jāapzina un jāatbalsta galvenās nozares un jomas, sākot ar cilvēkresursiem un beidzot ar pētniecību, kā rezultātā tiktu izstrādāta tāda Eiropas rūpniecības politika, kas aizsargātu šīs stratēģiskās nozares no tirgus spēkiem un kas pandēmijas situācijā nodrošinātu galveno elementu piegādes drošību, piemēram, respiratorus, maskas un citus produktus. Tas nozīmē atbalstu korporācijām, kas pārvieto ražošanas jaudu uz Eiropu, ļaujot Eiropas Savienībai atgūt kontroli pār ražošanu un nodrošinot autonomiju pasaules tirgū, vienlaikus garantējot taisnīgu ekoloģisko pārveidi. Šīm korporācijām un uzņēmumiem jābūt ilgtspējīgiem, ar aktīvu darba ņēmēju līdzdalību, un tiem jāiesaistās zaļajā kursā, kas veido atveseļošanas un rekonstrukcijas plānu satvaru.

5.2.3. Uzņēmuma kā pakalpojuma redzējums nozīmē tādu uzņēmumu veidošanu, kuri dod vislielāko ieguldījumu kopīgā labklājībā, piemēram, veselībā, sociālajā aprūpē, izglītībā, renovācijā, kultūrā, amatniecībā un radošumā, un kuri gūst labumu no taisnīgas, konkurētspējīgas un ilgtspējīgas uzņēmējdarbības vides un sniedz ieguldījumu tajā. Protams, sociālā un ekoloģiskā nepieciešamība ir cieši saistītas, taču, reaģējot uz mūsu [eko]sistēmas iznīcināšanu, visās mūsu darbībās un politikā vairāk nekā jebkad būs jāiekļauj vides aizsardzības prasības. Šajā saistībā, piemēram, finansiālais atbalsts, ko piešķir uzņēmumiem, kuri darbojas piesārņojošās nozarēs, ir jānosaka pēc tā, cik reāli tiek īstenota pāreja uz sociālu un videi nekaitīgu ražošanas veidu.

5.2.4. Eiropai ir jāfinansē tādas darbības, kas atbilst diviem kritērijiem: stratēģiski svarīgas ražošanas repatriācija, lai Eiropa būtu neatkarīga, sevišķi attiecībā uz veselības aizsardzību un reaģēšanu, un kas nodrošina kvalitatīvas darbvietas, kā arī orientēšanās uz ilgtspējīgiem, sociāli atbildīgiem un videi nekaitīgiem ieguldījumiem. Maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), tāpat kā lieliem uzņēmumiem un sociālajiem uzņēmumiem, var būt ļoti liela nozīme Eiropas ražošanas sistēmas pārstrukturēšanā.

5.3. Zaļais kurss

5.3.1. Veicinot pāreju uz ilgtspējīgāku un noturīgāku Eiropas ekonomiku, zaļajam stimulam ir jānodrošina iekļaujoša atlabšana, neatstājot novārtā nevienu eiropieti.

5.3.2. Saskaņā ar nekaitēšanas principu ieguldījumiem, kas tiek atbalstīti ar īstermiņa ekonomiskiem stimuliem, jābūt vai nu neitrāliem, vai arī jāpaātrina Eiropas ekonomikas strukturālā pārveide, lai līdz 2050. gadam pilnīgi novērstu piesārņojumu, atjaunotu bioloģisko daudzveidību un panāktu klimatneitralitāti. Šajā nolūkā zaļajam stimulam vajadzētu būt īpaši vērstam uz pasākumiem, kas pozitīvi ietekmē resursu izmantošanas efektivitāti, cieņu pret mūsu dabas kapitālu un siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju samazināšanu vidējā termiņā un ilgtermiņā saskaņā ar klimatneitralitāti.

5.3.3. Izšķiroša nozīme ir tam, lai zaļais stimuls būtu mērķtiecīgs un nodrošinātu ekonomisku atbalstu un impulsu nozarēm ar maksimāli pozitīvu ietekmi uz kopējo pieprasījumu. Cenšoties sasniegt maksimālu ekonomisko rezultātu, zaļais stimuls būtu jāorientē uz tām nozarēm, kurās ir ievērojams darbvieta radīšanas potenciāls, ar nosacījumu, ka ir pieejamas atbilstošas prasmes. Tādējādi ir jāņem vērā koronavīrusa krīzes asimetriskā ietekme, kas nesamērīgi smagi skar ES dienvidu dalībvalstu ekonomiku.

5.3.4. Ar Eiropas zaļo kursu ES ir sākusi pāreju uz ilgtspējīgu ekonomiku. Tāpēc ekonomiskā atbalsta pasākumus ir lietderīgi apvienot ar turpmāku šīs pārejas stimulēšanu. Publiskajam finansējumam ir jārada pozitīva sociālā un ekoloģiskā ietekme. Attiecībā uz nodarbinātību tas ne vienmēr nozīmē, ka ir jāsaņem vai jāglābj visas esošās darbavietas un saimnieciskās darbības. Ja ilgtspējīgā ekonomikā kādam uzņēmumam vai nozarei nav pamatotu izredžu, atbalsta pasākumu kopumu var lietderīgi izmantot pārmaiņām nozares iekšienē vai pārdalei starp nozarēm.

5.3.5. Zaļā kursa īstenošanai ir vajadzīgi noturīgi nākotnes uzņēmējdarbības spēki, kas ir apņēmies gūt sekmes. Eiropas korporācijas, kas darbojas pāri robežām, ir nozīmīgas un svarīgas sociālās jomas dalībnieces. Šo uzņēmumu darbībā būtu jāvadās pēc "taisnīgas pārkārtošanās" politiskās koncepcijas. Viens no galvenajiem politiskajiem dalībniekiem ir tāds ilgtspējīgs uzņēmums, kurā liela nozīme tiek piešķirta darbinieku viedoklim un kurā tiek garantētas gan obligātas informācijas un uzklaušanās tiesības, gan līdzdalība valdes līmenī, makroekonomikas politiku integrējot kopīgumos. Dodot iespēju darba ņēmējiem, arodbiedrībām un uzņēmumu padomēm aktīvi iesaistīties tādas uzņēmuma politikas plāna īstenošanā, kuras pamatā ir koncepcija "ilgtspējīgs uzņēmums ceļā uz taisnīgu pārkārtošanos", tiek pavērtas iespējas radīt pienācīgas darbavietas, pienācīgus darba apstākļus veselīgā vidē un tādus reģionus, kuros ir vērts dzīvot.

5.3.6. Atbalsta pasākumi ir jāizstrādā pakāpeniski, jo neviens nevar paredzēt, kā ekonomika attīstīsies pēc koronavīrusa krīzes. Tāpēc mēs uzskatām, ka atbalsta pasākumi ir jāīsteno pa posmiem, lai tos varētu pielāgot, pamatojoties gan uz nozares progresu un novērtējumu, gan – daļēji – uz to, cik pozitīvi tie ietekmē klimatu un dabu.

5.3.7. Zaļā kursa ietvaros būs jāsauglabā Eiropas lauksaimniecības modelis, kura pamatā ir kvalitāte un ilgtspēja. Atvēršanas plānam jābūt tādām, kura rezultātā tiek veicināti vairāki faktori:

- ilgtspējīgākas pārtikas sistēmas gan ražošanas, gan patēriņa līmenī saskaņā ar Komisijas nodomiem attiecībā uz ilgtspējīgas pārtikas stratēģiju “no lauka līdz galdam”,
- ES uztursuverenitāte, kas ietver solidaritāti starp dažādiem Eiropas lauksaimniecības veidiem un kurā tiek integrēti ekonomiskie, sociālie un vides aspekti,
- vērīnīgs priekšlikums jaunai ES Biodaudzveidības stratēģijai, kurai jāklūst par visu atjaunošanas centienu galveno komponentu. Vērīnīga stratēģija būtu spēcīgs un saskaņots signāls attiecībā uz vidi, klimatu, sabiedrības veselību un sociālo rīcību. Tas nāktu par labu gan KLP, gan Eiropas pārtikas sistēmai un tādējādi ļautu arī turpmāk uzlabot to ilgtspēju.

5.4. Ieguldījumu prioritātes

5.4.1. Lai nodrošinātu “labklājības ekonomiku”, būtiska nozīme būs ilgtspējīgiem ieguldījumiem kopienās, sabiedriskās telpas pieejamībā, veselības aprūpē, iekļaujošā izglītībā, sociālajos pakalpojumos, bezoglekļa mājokļos un infrastruktūrā, kā arī bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā un atjaunošanā un enerģijas ražošanas decentralizēšanā. Viena no šādām jomām, kas būtu jānosaka par prioritāti, ir ēku energorenovācija. Šis renovācijas vilnis ir arī iespēja vienlaikus izveidot nākotnes prasībām atbilstošu ēku fondu, palielinot tā pieejamību novecojošai sabiedrībai un arvien lielākam skaitam personu ar invaliditāti.

5.4.2. Liela nozīme ir būvniecības nozarei: renovējot miljoniem mājokļu, lai padarītu tos energoefektīvus un ilgtspējīgus, tiktu no jauna aktivizēta arī pati nozare un tādējādi notiktu virzība uz klimatneitralitāti. Būvniecība ir darbietilpīga, un enerģijas patēriņš ēkās (apgaismojums, apkure) veido trešdaļu no Eiropas CO₂ emisijām. Tas ir milzīgs darbs, jo 75 % dzīvojamo un komerciālo ēku ir būvētas pirms ES enerģijas patēriņa noteikumu ieviešanas. Enerģētiski nabadzīgo ES iedzīvotāju mājokļu renovācija ievērojami samazinātu publiskos veselības aprūpes izdevumus, jo pētījumi liecina, ka enerģētiskās nabadzības izmaksas modernā veselības aprūpes sistēmā vidēji varētu būt trīskārt augstākas nekā mājokļu rehabilitācijas pasākumu izmaksas⁽⁹⁾.

5.4.3. Ņemot vērā mājokļu, arhitektūras un infrastruktūras mantojuma novecošanu, EESK vērš uzmanību uz to, ka ir svarīgi aktivizēt pietiekamu ieguldījumu apjomu, lai nostiprinātu (zemestrīču apgabalos) un pārveidotu mājokļus, mākslas mantojumu (metropoles teritorijas, pilsētas, ciematus) un transporta infrastruktūru (ostas, tiltus, automaģistrāles utt.).

5.4.4. Lai paplašinātu atjaunojamo un mazoglekļa enerģijas izmantošanu, ir ne tikai jāuzstāda piemērotas iekārtas, bet arī jāmodernizē viss Eiropas elektrotīkls un uzglabāšanas infrastruktūra.

5.4.5. Atvēršanas plāns ir iespēja ieguldīt tik ļoti vajadzīgajā sabiedriskajā transportā un nodrošināt reālu pāreju uz citiem transporta veidiem, samazinot gaisa piesārņojumu un dodot ieguldījumu klimatrīcībā. Tas nozīmē vairāk tramvaju, regulārākus un bezemisiju autobusus un reālu intermodalitāti mūsu pilsētās, ES rīcības plānu un plaša mēroga finansiālu atbalstu dzelzceļu modernizēšanai, paplašināšanai un uzturēšanai, kā arī ieguldījumus vilcienos, nakts vilcienos, pārrobežu dzelzceļa savienojumos un citās transporta jomās. Lai īsus lidojumus varētu aizstāt ar ilgtspējīgām alternatīvām, ir vajadzīga koordinācija ES līmenī. Novirzot satiksmi no mūsu ceļiem, vairāk kravu ir jāpārvieta pa dzelzceļu, iekšējiem ūdensceļiem un jūru (piemēram, izmantojot ilgtspējīgu tuvsatiksmes kuģošanu).

5.4.6. Ir jāveido pamati tādai Eiropas bezemisiju mobilitātes nozarei, kas spēj apmierināt augošo pieprasījumu gan pēc iekšdedzes dzinēju alternatīvām, gan uzlādes infrastruktūras vieglajiem automobiļiem, furgoniem, autobusiem un kravas automobiļiem, kā arī uzlabot piedāvājumu dzelzceļa nozarē. Tas ietver arī plašu elektriskās uzlādes staciju tīklu visā Eiropā,

⁽⁹⁾ Host S., Grange D., Mettetal L, Dubois U. 2014. *Précarité énergétique et santé: état des connaissances et situation en Île-de-France*, Reģionālā Veselības observatorija, Ildefransa, Parīze, 14. lpp.

tāpat kā ilgtspējīgu un efektīvāku akumulatoru izstrādi. To papildinās pārkvalificēšanās programmas, kuras nodrošinās jaunas karjeras iespējas tiem darba ņēmējiem, kas aiziet no transporta nozares, kuras pamatā ir fosilais kurināmais.

5.4.7. Kā jau novērots vairākās pilsētās, pārvietošanās ierobežojumu laikā tradicionālā pilsētu telpas izmantošana un mobilitāte ir apgrūtināta, un tas veicina eksperimentus. Atlabšanas periodā papildu labumu var dot velotransporta attīstība, jo tādā veidā var saglabāt fizisko norobežošanas un samazināt pasažieru daudzumu sabiedriskajā transportā, kā arī nodrošināt vairāk telpas vietējos veikalos un vieglāku piekļuvi tiem. Ieguldījumi velotransporta infrastruktūras uzlabošanā var ātri mainīt situāciju pilsētās un starp tām, kā arī stimulēt velotransporta ekosistēmu.

5.4.8. Lai zaļais kurss būtu sekmīgs, ekonomika ir jāpārveido par aprites ekonomiku. Tāpēc atšķirīgā veidā ir jāorganizē, piemēram, tērauda un cementa rūpniecība (viena no lielākajām enerģijas patērētājām) un ķīmijas nozare.

5.4.9. Ja atvēršanās pasākumu centrā būs pāreja uz aprites ekonomiku, tas var ievērojami paātrināt nepieciešamo infrastruktūras attīstību un veicināt alternatīvu materiālu un jaunu tehnoloģiju inovāciju. Pirmkārt, lai nepieļautu izšķērdēšanu, Eiropas Savienībai būtu jāatbalsta tādas iniciatīvas, kuru mērķis ir izveidot jaunuzņēmumus un sociālās ekonomikas uzņēmumus remonta un atkalizmantošanas jomā, un jāveicina attiecīga apmācība (pārkvalificēšanās) tiem, kuri ekonomikas lejupslīdes laikā ir zaudējuši darbu. Šādu pieeju varētu īpaši piemērot "taisnīgas pārkārtošanās apgabalos", kas ļautu pāriet no kalnrūpniecības reģioniem uz tādiem reģioniem, kur dominē izejvielu ieguve pilsētvidē.

5.4.10. Otrkārt, sadzīves atkritumu šķirošana ir galvenais nosacījums, lai ar reciklēšanas palīdzību no atkritumiem gūtu labumu. Tāpēc Eiropas Savienībai būtu jāatbalsta vietējo pašvaldību centieni nākamajos piecos gados pietiekami daudz līdzekļu ieguldīt sadzīves atkritumu savākšanas, šķirošanas un reciklēšanas infrastruktūrā.

5.4.11. Koronavīrusa krīze liecina: lai palielinātu mūsu sabiedrības noturību pret krīzēm, svarīga vieta ierādāma digitālajai revolūcijai. Ārkārtīgi būtiski ir ieguldīt pamatpakalpojumu digitalizācijā un palielināt valdību, likumdevēju un publisko iestāžu spēju krīzes laikā turpināt sniegt savus pakalpojumus. Vienlaikus mums jāapzinās, ka digitālās tehnoloģijas ir rīks, nevis pašmērķis. Mums ir jāuzņemas publiska atbildība par digitālo tehnoloģiju satvaru un jāvirza tas uz augstiem ilgtspējas standartiem, tostarp stingriem demokrātijas un tehnoloģiju aizsardzības pasākumiem, ko papildina izmaksu un zināšanu atbalsta pasākumi, kas nevienu neatstāj novārtā. Saskaņā ar ES Piekļūstamības aktu tas nozīmē nepieciešamību nodrošināt, ka digitālā revolūcija garantē pieejamību vairāk nekā 100 miljoniem ES personu ar invaliditāti.

5.4.12. Stratēģijai "no lauka līdz galdam" būtu jānodrošina skaidrs virziens ES pārtikas sistēmai pēc pašreizējās veselības krīzes un jāveicina pasākumi, kas palīdz veidot ilgtspējīgākas, noturīgākas un taisnīgākas pārtikas piegādes ķēdes. Ir vajadzīgi īstermiņa pasākumi, lai novērstu sezonālo darbaspēka trūkumu un piegādes ķēdes traucējumus. Ilgtermiņā gan stratēģijai "no lauka līdz galdam", gan kopējai lauksaimniecības politikai ir jāpalielina mūsu pārtikas sistēmas noturība un ilgtspēja, atjaunojot daudzveidīgākus lauksaimniecības modeļus, veicinot lokalizētus pārtikas izplatīšanas centrus un sāksinot piegādes ķēdes, kā arī uzlabojot mazo lauksaimnieku, zvejnieku un akvakultūras ražotāju piekļuvi tirgum.

5.4.13. Ir vajadzīgi ieguldījumi pārkvalificēšanās programmās tajās nozarēs, kas, visticamāk, nebūs piemērotas nākotnes vajadzībām (piemēram, tāpēc, ka tās lielā mērā ir atkarīgas no fosilā kurināmā). Tas nozīmē, ka tām ir jāmeklē iespējas samazināt fosilo kurināmo un kļūt zaļākām. Mēs atbalstām mērķtiecīgu ieguldījumu politiku, kas zaudētās darbvietas ļauj raiti pārvirzīt uz tādām jomām, kurās darbinieku trūkst, proti, sociālajām un zaļajām nozarēm.

5.4.14. Dalībvalstīm ir vairāk jāiegulda sabiedriskajos pakalpojumos, jo krīze ir parādījusi, ka sabiedriskajiem pakalpojumiem ir būtiska nozīme cilvēku dzīvības glābšanā un pandēmijas novēršanā. Tāpēc Eiropas līderiem, piemērojot ES fiskālos noteikumus, būtu jāievēro tā sauktais "zelta likums", proti, no deficīta aprēķiniem jāsvīturo publiskie ieguldījumi un jāņem vērā esošā parāda līmeņa ilgtspēja. Eiropas Savienībai būtu dziļi jāizvērtē stratēģisko sabiedrisko pakalpojumu liberalizācija, pamatojoties uz konkurences noteikumiem. Būtu jāuzlabo arī piekļuve sabiedriskajiem pakalpojumiem.

5.5. Sociālie pasākumi

5.5.1. Eiropas sociālo tiesību pīlāra (ESTP) īstenošana ES līmenī un visās dalībvalstīs ir svarīgs solis, kas ļauj proaktīvi uzsākt sociālās konverģences procesu. ESTP ir instruments, ar ko izveidot jaunu un uzlabotu sociālo rezultātu pārskatu.

5.5.2. Nodarbinātība ir jānosaka par ES stratēģijas galveno elementu, uzsverot zinātnības nozīmi un tās nepārtrauktu izmantošanu ar izglītības, apmācības un mūžizglītības sistēmas starpniecību, lai Eiropas darbaspēks varētu pielāgoties ražošanas sistēmām, kas digitālās un zaļās pārkārtošanas dēļ mainās.

5.5.3. Atveseļošanas posmā pēc Covid-19 krīzes ir svarīgi veikt izmaiņas nodarbinātības jomā. Produktivitātes pieaugums gan privātajā, gan valsts veselības un aprūpes jomā neatbilda pakalpojumu kvalitātei un noveda pie sliktākas darba pieredzes, kuras dēļ veselības krīzes laikā lielākā daļa ES dalībvalstu izjuta smagas sekas. Lielāku uzvaru liekot uz pakalpojumu sniegšanu, izveidotos darbietilpīgāka ekonomika, mazinātos darba vietu nestabilitāte šajās jomās, paaugstinātos nodarbinātības līmenis un tiktū atjaunotas darbvietas reālajā ekonomikā. Tāpēc būtiski ir veikt politikas pasākumus, kas atbalstītu kvalitatīvu darbu darbietilpīgās nozarēs, kuras sniedz kvalitatīvi augstvērtīgus pakalpojumus.

5.5.4. EESK atzinīgi vērtē atjaunināto Eiropas Komisijas 2020. gada darba programmu⁽¹⁰⁾ un uzskata to par kompromisu, kas ekonomikas atveseļošanas stratēģijā ļauj saglabāt sociālo dimensiju. Minētajā programmā ir vairākas leģislatīvas un neleģislatīvas iniciatīvas, kuras nevar atlikt vai pārcelt uz vēlāku laiku, jo tās ir Sociālās programmas pilāri. Var minēt šādus piemērus: pieņemto direktīvu transponēšana atbilstīgi saskaņotajam grafikam (Darba un privātās dzīves līdzsvara direktīva, Darba ņēmēju norīkošanas direktīva, Pārredzamu un paredzamu darba nosacījumu direktīva). Komisija ir arī apstiprinājusi visas iniciatīvas, kas veicinātu taisnīgu un sociāli ilgtspējīgu ekonomikas atveseļošanu, tostarp iniciatīvas attiecībā uz darba samaksas pārredzamību, minimālajām algām, taisnīgu nodokļu sistēmu, jauniešu nodarbinātību, Bezdarba Eiropā pārapsūtināšanas shēmu, prasmju programmu un digitālo izglītību, platformu darbu un ES ekonomikas pārvaldības noteikumiem. Darba programmā nav paredzēts, ka darba aizsardzības noteikumus atjaunina, nosakot efektīvus profilaktiskus pasākumus darbavietās.

5.5.5. Spēcīga sociālā atveseļošana nozīmē arī labāku piekļuvi arodbiedrībām un labāku aizsardzību. Mums ir jāatbalsta darba koplīguma slēgšanas sarunas un demokrātija darbavietā. Eiropas Savienībai un dalībvalstīm ir jāatbalsta sociālie partneri, lai būtiski palielinātu darba koplīguma slēgšanas sarunu tvērumu.

5.5.6. Būtu jāpievēršas dzimumu lomai. Pašreizējā Covid-19 uzliesmojuma izraisītā ekonomikas lejupslīde ir būtiski ietekmējusi dzimumu līdztiesību gan lejupslīdes laikā, gan tai sekojošās atveseļošanas laikā. Salīdzinājumā ar parasto recesiju, kas vīriešu nodarbinātību nopietnāk ietekmē nekā sieviešu nodarbinātību, ar sociālās distancēšanās pasākumiem saistītais nodarbinātības samazinājums būtiski ietekmē jomas, kurās ir augsts sieviešu nodarbinātības īpatsvars. Turklāt dienas aprūpes centru un skolu slēgšana ir ievērojami palielinājusi nepieciešamību aprūpēt bērnus, un tas īpaši būtiski ietekmē strādājošās mātes. Ņemot vērā viņu vērtīgo pieredzi darba tirgū, strādājošās mātes, visticamāk, arī turpmāk izjutīs krīzes sekas.

5.6. Veselības aprūpes sistēmas

5.6.1. Viens no galvenajiem koronavīrusa krīzes secinājumiem ir tas, ka gandrīz visās Eiropas valstīs ir jāstiprina veselības aprūpes sistēmas, pirmām kārtām un galvenokārt pievēršoties profilaksei. Koronavīrusa krīzes sekas rada ārkārtīgu slogu veselības sistēmām visā Eiropā; dažas valstis tas ietekmē vairāk nekā citas, jo tajās ir atšķirīgs nodrošinājums personāla (ārstu un medmāsu), augsti kvalificēta personāla, medicīnisko ierīču un slimnīcu kapacitātes ziņā. Lai gan atbildība par veselības aprūpi ir valstu kompetencē, vīrusa izplatība neapstājas pie robežām. Tas ietekmē visu Eiropu – gan mūsu teritorijā, gan ārpus tās robežām –, radot sekas veselības, sociālo un ekonomikas jomā, tāpēc vajadzīgi kopīgi risinājumi Eiropas līmenī.

5.6.2. Koronavīrusa krīze ir parādījusi, ka ES ir atkarīga no medicīnas preču importa no trešām valstīm. Ir nepieciešami ieguldījumi veselības aizsardzībā, aprūpē un ilgtermiņa aprūpes pakalpojumos, kā arī profilaktiskā veselības aprūpē un darba aizsardzības pasākumos atbilstīgi dzīves cikla pieejai, un tas ir jāatbalsta ES iestādēm.

5.6.3. Koronavīrusa krīze skaidri parāda, ka starptautiskie farmācijas uzņēmumi ir ārkārtīgi ietekmīgi. Lai palielinātu farmācijas nozares neatkarību, ir jāizveido arī liels Eiropas pētniecības fonds jaunu zāļu un vakcīnu radīšanai. ES iestāžu rīcībā vajadzētu būt nepieciešamajām pilnvarām vienotajā tirgū koordinēt svarīgāko medicīnisko un aizsardzības līdzekļu piegādi, izplatīšanu un cenas.

⁽¹⁰⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/2020-commission-work-programme-key-documents_en

5.7. Starptautiskās attiecības

5.7.1. Eiropas Savienības pamatā ir kopīgas Eiropas vērtības, kas nav apspriežamas nekādos apstākļos ⁽¹⁾: cilvēka cieņas un cilvēktiesību, brīvības, demokrātijas, vienlīdzības un tiesiskuma ievērošana. Pat ja ES un tās dalībvalstis saskaras ar ārkārtas situāciju un tās izraisītajām ekonomiskajām un sociālajām problēmām, šīs vērtības nedrīkst aizmirst. Lai gan reakcijai uz pašreizējo krīzi ir jābūt ātrai un ir nepieciešami daži ārkārtas laikā ierobežoti pasākumi, tie nevar būt pretrunā tiesiskumam un apdraudēt demokrātiju, varas sadali un Eiropas pilsoņu pamattiesības. EESK stingri norāda, ka visiem ar šo krīzi saistītajiem politikas pasākumiem ir pilnībā jāatbilst mūsu kopīgajām vērtībām, kas noteiktas LES 2. pantā.

5.7.2. Koronavīrusa krīze ir parādījusi, ka starptautiskā brīvā tirdzniecība negarantē pat pieejamo pārtikas produktu, veselības aprūpes produktu un rūpniecisko preču krājumu piegādes drošību. Turklāt ir jāmin arī nepietiekamā pārredzamība un izsekojamība.

5.7.3. Daži Eiropas uzņēmumi, kas ražošanu ir attīstījuši trešo valstu teritorijā, būtu jānudina to pārcelt uz Eiropas Savienību. Pārceļot rūpniecisko un lauksaimniecisko darbību, kā arī pakalpojumus, būtu jārada iespēja panākt lielāku neatkarību no starptautiskajiem tirgiem, atgūt kontroli pār ražošanas metodēm un uzsākt darbības pārkārtošanu vides un sociālajā jomā. Šādos gadījumos dalībvalstu valdības attiecīgajiem uzņēmumiem varētu piedāvāt finansiālu atbalstu, neņemērojot valsts atbalsta noteikumus.

5.7.4. Krīze ir arī skaidri atklājusi nopietnus riskus, ko slēpj ES atkarība no Ķīnas, kur tiek saražota liela daļa produkcijas, jo īpaši medicīnas jomā (piemēram, aizsardzības līdzekļi). Lai stiprinātu veselības aprūpes sistēmas gandrīz visās Eiropas valstīs, svarīgāko produktu gadījumā ir ļoti svarīgi samazināt šo atkarību. To var panākt, paplašinot ražošanu Eiropas Savienībā (ES ražošanas/piegādes ķēdes) un attīstot ražošanu sadarbībā ar citām valstīm, piemēram, Āfrikas valstīm (ražošanas/piegādes ķēdes Eiropas Savienībā un Āfrikā). Tam ir pievienotā vērtība, jo arī vismazāk attīstītās valstis varētu atklāt jaunus saimnieciskās darbības veidus un stiprināt savu veselības aprūpi.

5.7.5. Pasaulei pēc pandēmijas būtu jārada jauna starptautisko attiecību, globālās ekonomikas un solidaritātes sistēma, kā arī jāapņemas dalīties pasaules bagātībā, glābt dzīvību un aizsargāt ar veselības aprūpi saistītos, zinātniskos, intelektuālos un rūpnieciskos sasniegumus. Eiropas Savienībai vajadzētu uzņemties vadošo lomu šajā jaunajā starptautisko attiecību sistēmā, kuras pamatā būtu solidaritāte un attīstības sadarbība. Eiropas Savienībai vajadzētu arī saglabāt un pēc iespējas palielināt saistības, kas skar attīstības sadarbību.

5.7.6. Vienlīdzīgu konkurences apstākļu nodrošināšana pasaules ekonomikā ļautu, pirmkārt, izbeigt darba ņēmēju ekspluatāciju un, otrkārt, novērst nepamatotus, pārmērīgus uzņēmumu ieguvumus. SDO un ilgtspējīgas attīstības standartu iekļaušana PTO un citu ar ANO saistītu aģentūru noteikumos varētu sniegt būtisku ieguldījumu jaunas, taisnīgas ekonomiskās kārtības, kā arī taisnīgas un pārdomātas globalizācijas veidošanā. Noteikumi būtu attiecīgi jāpielāgo un turpmāk jāizmanto konsekvētāk, lai visus resursus un pieejamos darbiniekus palīdzības sniegšanai novirzītu tur, kur tā ir visvairāk nepieciešama.

5.7.7. Jebkurš pamattiesību pārkāpums ir objektīvi jāpamato, un ir jāiekļauj turpināmības klauzulas. Ir būtiski nodrošināt, lai pēc iespējas īsākā laikā visa pasaule atgrieztos pie normalitātes ar visiem demokrātijas pamatprincipiem. Cilvēktiesību, piemēram, pulcēšanās tiesību, preses brīvības, privātuma un citu tiesību, ierobežošana nekad nedrīkst kļūt par "jaunu normu".

5.7.8. Ir jāatjauno ES ģeopolitiski stratēģiskā loma miera procesu veicināšanā, lai atjaunotu ekonomiskās attīstības iespējas ES kaimiņvalstīs: Rietumbalkānos, kā arī Eiropas un Vidusjūras reģiona partnerības un Austrumu partnerības valstīs un citos konfliktu skartajos reģionos.

5.7.8.1. Šajā sakarā Eiropas un Vidusjūras reģiona partnerības valstīm un Rietumbalkāniem ir atkal jāklūst par attīstības iespēju reģionu kā agrāk, kad tas bija cilvēku, preču un ideju apmaiņas centrs. Tādēļ Eiropas un Vidusjūras reģiona partnerības valstis un Rietumbalkāni ir jānosaka par centrālo elementu Eiropas stratēģiskajā politikā attiecībā uz transporta integrāciju un savienojamību, kā arī tirdzniecības un kultūras apmaiņu ar šim nolūkam paredzētas īpašas makrostratēģijas palīdzību. Lai to veicinātu, ir jānodod jauns stimulds Vidusjūras reģionam paredzētajām makroreģionālajām stratēģijām un Eiropas pilsētvides stratēģijai.

⁽¹⁾ EESK atzinums SC/052 "ES nākotne: Savienības iedzīvotāju ieguvumi un Eiropas vērtību respektēšana".

5.8. Migrācija un laiks pēc Covid-19 pandēmijas

5.8.1. Līdz ar Covid-19 pandēmijas uzliesmojumu, tai sekojošo milzīgo traģēdiju, kas ir skārusi valstu veselības aprūpes sistēmas un izraisījusi ekonomikas sabrukumu visās valstīs, migrācijas jautājums ir šķietami pazudis no darba kārtības un nonācis otrajā plānā, vienlaikus izraisot zināmu sabiedrības vienaldzību. Pašreizējās krīzes dēļ nevar atstāt novārtā patvēruma meklētājus. Tiesības uz pamataizsardzību ir Eiropas vērtību pamats, un tās nevar mest pāri bortam, ja tās ir neērtas. Ir atkal jāpievēršas turpmāk minētajiem pasākumiem.

- Jāatsāk procedūras, kas nosaka uzturēšanās atļauju saņemšanu un patvēruma tiesību atzīšanu gandrīz visās Eiropas valstīs.
- Jārisina veselības problēmas, kas rodas migrantu uzņemšanas centru pārpildītības dēļ.
- Jāklieš drošība par darbvietu (tādēļ jau ir samazinājušies vai pat pilnībā apstājušies emigrantu naudas pārvedumi, kas bieži vien ir vienīgais iztikas avots migrantu izcelsmes valstī palikušajām ģimenēm).
- Jālegalizē to migrantu statuss, kas strādā personu aprūpes jomā vai lauksaimniecībā.
- Jāizveido obligāta, droša un efektīva kopēja Eiropas patvēruma sistēma (KEPS), lai visas ES valstis varētu nekavējoties uzņemt kopīgu atbildību.
- Jāizstrādā un jārada reālistiski, likumīgi, droši un īstenojami darbaspēka migrācijas ceļi uz ES.
- Jāizveido pastāvīgs un efektīvs dialogs ar migrantu izcelsmes valstīm, lai radītu struktūras, kā arī saziņas satvaru.
- Jāpalielina ekonomiskais un tehniskais atbalsts Frontex aģentūrai.
- Īstermiņā jāapņemas izvērtēt arī visu resursu pārvietošanas iespēja ES daudzgadu budžeta shēmas (2021–2027) ietvaros.

6. Atveseļošanas plāns

6.1. Lai īstenotu visus iepriekš minētos pasākumus, būs jāformulē jauna ekonomikas pārvaldības sistēma, kā arī stratēģiski politikas pasākumi tādās jomās kā rūpniecība, konkurētspēja, sociālie jautājumi, vide un tirdzniecība.

6.2. Jāveicina Eiropas Savienības ekonomikas pārvaldības reforma, lai, pārskatot Stabilitātes un izaugsmes paktu, vienlaikus nodrošinātu stabilitāti un izaugsmi.

6.3. Pamatojoties uz atveseļošanas instrumentu *Next Generation EU*, būs pakāpeniski jānodrošina ES pašu resursu palielināšana, šim nolūkam ieviešot nozīmīgus un atbilstīgus ienākumus, ko varētu nodrošināt, piemēram, ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas, kopējā konsolidētā uzņēmumu ienākuma nodokļa bāze (KKUINB), nodokļu uzlikšana digitālajā ekonomikā, finanšu darījumu nodeva, CO₂ nodeva vai naudas emisijas peļņa.

6.4. Eiropas Savienībai ir steidzami jārada koordinācijas mehānisms, kas spēj neitralizēt agresīvu plānošanu nodokļu jomā un apkarot nodokļu nemaksāšanas fenomenu 27 dalībvalstīs; nodokļu nemaksāšanas dēļ laikposmā no 2001. gada līdz 2016. gadam ik gadu radās nodokļu ieņēmumu zaudējumi vidēji 46 miljardu EUR apmērā (0,46 % no IKP)⁽¹²⁾. Tajā pašā laikā Eiropas Savienībai ir jānāk klajā ar ietekmīgu stratēģiju nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanai, jo šāda legalizācija var negatīvi ietekmēt ES ražošanas sistēmu un radīt traucējumus vienotajā tirgū, izkropļojot vienlīdzīgus konkurences apstākļus.

⁽¹²⁾ Eiropas Komisija, 2019, "Aplēses par privātpersonu izvairīšanos no nodokļu maksāšanas starptautiskā līmenī" (*Estimating International Tax Evasion by Individuals*). Darba dokuments Nr. 76–2019.

6.5. Ir svarīgi saglabāt Eiropas tiesību, standartu un patērētāju aizsardzības politikas modeli. Tieši tāpēc ES ir unikāla. Piemēram, digitalizācijas jomā ES mākslīgā intelekta ētikas kodekss balstās uz tādu pieeju kā cilvēka īstenota procesa kontrole, un tādējādi ES koncepcija atšķiras no citos reģionos valdošās. Minētā pieeja, kuras pamatā ir pamattiesības un pamatbrīvības, ir daļa no ES modeļa, un tā būtu jā saglabā, neraugoties uz to, ka pašlaik veidojas spēcīgākas konkurences apstākļi.

6.6. Pilnībā jāizmanto jauni, ilgtspējīgāki uzņēmējdarbības modeļi (aprites ekonomika, dalīšanās ekonomika, sociālā ekonomika utt.). Tie raksturo arī ES sabiedrības modeli un nodrošina divējādas vērtības – ekonomiskās un sociālās vērtības – radīšanu, kā arī kalpo kā instrumenti Eiropas zaļā kursa un IAM īstenošanai. Šie uzņēmējdarbības modeļi sniedz iespēju palīdzēt ekonomikai atveseļoties un vienlaikus risināt sabiedrības problēmas. Šajā ziņā izšķiroša nozīme būs gan ES rīcības plānam attiecībā uz aprites ekonomiku, gan arī solītajam ES sociālās ekonomikas rīcības plānam (2021. gada pavasarī). Būtu jādalās ar iedvesmojošiem piemēriem, kā Eiropas Kopu alianse.

6.7. Digitalizācija ir gan iespēja, gan risks ekonomikas atveseļošanai. Tieši inovācija ir tā, kas var priekšplānā izvirzīt Eiropas Savienību tajās jomās, kurās ES ieņem vadošo pozīciju (piemēram, blokķēdes jomā). Blokķēde kā tehnoloģija (nevis bitmonēta) veicina demokrātiskas vērtības, nodrošinot pārredzamību un labākas pārvaldības struktūras. Tomēr jānovērš ar digitalizāciju saistītie riski: pieaugošs bezdarbs, digitālā marginalizācija un sociālā atstumtība. Un ir jāatrod veids, kā vienlaikus izmantot iespējas un līdzsvarot riskus. Tas notiek apstākļos, kad mēs cenšamies saglabāt konkurētspēju pasaules mērogā.

6.8. Tāpēc ir iespēja veicināt sociālo inovāciju, kas kalpotu kā atveseļošanas modelis ar līdzradīšanas, kopizstrādes un kopražošanas palīdzību. Jautājumu risināšana sarežģītā sociālajā vidē ar milzīgām sabiedrības problēmām ir iespējama vienīgi tad, ja piesaista visus sabiedrības resursus, izmantojot starpnozaru un daudzdisciplināru pieeju. Organizēta pilsoniskā sabiedrība ir katalizators sociālai inovācijai – kustībai, kura ir veicinājusi labklājības sistēmu izveidi, kas savukārt ļāvusi radīt jaunu rīcībpolitiku, struktūras, produktus, pakalpojumus un darba metodes. Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība tagad ir nepieciešama vairāk nekā jebkad agrāk, taču patiesa sociālā inovācija ir iespējama tikai tad, ja ir iesaistīta pilsoniskā sabiedrība.

6.9. Vai radīsies jauns sabiedrības modelis? Atveseļošana notiks tikai, pateicoties ražīgumam, fiskāliem stimuliem un bagātības sadalei. Iespējams, atkal ir jāatjauno “sociālo ieguldījumu paketes” koncepcija, lai proaktīvi un preventīvi censtos samazināt turpmākās sociālās izmaksas. Šajā sakarā Eiropas Savienībai vajadzētu sekmēt ieguldījumus sociālajā infrastruktūrā: 1) izglītība un mūžizglītība; ii) veselība, ilgtermiņa aprūpe un sociālā aprūpe; iii) cenas ziņā pieņemami mājokļi⁽¹³⁾. Tāpēc jāīsteno Eiropas sociālo tiesību pilnais līmeņos, Eiropas pusgada uzraudzības sistēma, kuras pamatā ir IAM, Eiropas zaļais kurss un taisnīgu digitālo pārkārtošanos, kuras pamatā ir ES vērtības. Tas ļautu veidot pamatu jaunam ES sabiedrības modelim.

Briselē, 2020. gada 11. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*

⁽¹³⁾ Augsta līmeņa darba grupa jautājumos par ieguldījumiem Eiropas sociālajā infrastruktūrā, “Veicināt ieguldījumus Eiropas sociālajā infrastruktūrā” (*Boosting Investment in Social Infrastructure in Europe*). Eiropas ekonomikas diskusiju dokuments Nr. 074, 2018. gada janvārī.

Turpmāk sniegts strukturēts pārskats par ES pasākumiem, kas pēdējo trīs mēnešu laikā pieņemti, lai risinātu Covid-19 pandēmijas radītās problēmas.

Pasākuma veids			
Monetārā politika un stabilizējoši pasākumi	Fiskālā politika	Garantijas un kredīti	Reglamentējoši un procesuāli pasākumi
Eiropas Stabilitātes mehānisms (ESM): atbalsts pandēmijas krīzes apstākļos: 240 miljardi EUR; makroekonomikas stabilitātes saglabāšanai paredzēts aizdevums eurozonas valstīm to makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanai; atbilst 2 % no eurozonas IKP	Investīciju iniciatīva; Papildinātā investīciju iniciatīva: galvenokārt 37 miljardi EUR; kohēzijas politikas resursu pārdalīšana tiem risinājumiem, kas ļauj apkarot vīrusa izplatīšanās radītās sekas; papildinājums 28 miljardu EUR apmērā līdz šim nav piešķirts ESI fondu ietvaros	SURE (atbalsta instruments bezdarba riska mazināšanai ārkārtas situācijā): 100 miljardi EUR; izdevīgi aizdevumi darba ņēmēju un pašnodarbināto atbalstam; atbalsta paketes pirmā daļa	Valsts atbalsta noteikumi: iespēja pielāgot pasākumus saistībā ar visiem uzņēmumiem un korporācijām (subsīdijas algu fondam, uzņēmumu ienākuma nodokļa iekasēšanas, PVN maksājumu un sociāla nodrošinājuma iemaksu atlikšana); tiešs finansiālais atbalsts patērētājiem (izdevumu kompensācija par atceltajiem pakalpojumiem, sarīkojumiem); iespēja veikt tiešus fiskālos pasākumus to uzņēmumu gadījumā, kuriem pandēmijas dēļ draud bankrots, kompensācija par zaudējumiem, ko izraisījusi pandēmija (vajadzīgs Eiropas Komisijas paziņojums); iespēja no publiskajiem avotiem saņemt citu kompensāciju sevišķi cietušajām valstīm; iespēja saņemt tiešu atbalstu līdz pat 800 000 EUR apmērā par katru uzņēmumu
ECB: pandēmijas ārkārtas aktīvu iegādes programma: 750 miljardi EUR; ekspansīvas monetārās politikas programma, kuras mērķis ir iegādāties vērtspapīrus, lai atbalstītu finanšu sistēmu likviditāti	Eiropas Savienības Solidaritātes fonds: 800 miljoni EUR	Viseiropas garantiju fonds: 200 miljardi EUR; izdevīgi EIB aizdevumi galvenokārt MVU vajadzībām; atbalsta paketes otrā daļa	Publiskā finansējuma kritēriju elastīgums: Stabilitātes un izaugsmes pakta un Eiropas pusgada ietvaros elastīgāk interpretēti budžeta disciplīnas kritēriji
	Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonds: 179 miljoni EUR	Finanšu instruments sevišķi smagi skartajiem MVU: 8 miljardi EUR, kas nodrošināti no ESIF, pamatojoties uz ES galvojumu Eiropas Investīciju fondam	Uz laiku atcelti tarifi un PVN attiecībā uz medicīnas instrumentu un iekārtu importu no trešām valstīm

Pasākuma veids			
Monetārā politika un stabilizējoši pasākumi	Fiskālā politika	Garantijas un kredīti	Reglamentējoši un procesuāli pasākumi
	Neizmantoto ESIF resursus iespējams izmantot elastīgāk; atļauts veikt pārvietojumus starp ERAF, ESF un Kohēzijas fondu; projektu izmaksas tiek pilnībā segtas no ES resursiem; iespējams elastīgāk pamatot tematisko koncentrāciju utt.		Būtiski svarīgu Eiropas aktīvu un tehnoloģiju uzraudzība un aizsardzība

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 552. PLENĀRSESIJA (+ TELEKONFERENCE INTERACTIO), 10.6.2020.–11.6.2020.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Vienots tirgus visiem”

(izpētes atzinums)

(2020/C 311/02)

Galvenais ziņotājs: **Antonio LONGO**

Apspriešanās	ES Padomes prezidentvalsts Horvātijas vēstule 10.9.2019.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa speciali- zētā nodaļa
Biroja lēmums	24.9.2019.
Pieņemts plenārsesijā	10.6.2020.
Plenārsesija Nr.	552
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	224/1/2

1. Ieteikumi un secinājumi ⁽¹⁾

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzskata, ka Eiropas vienotais tirgus un visas tā dimensijas (ekonomikas, sociālā un vides dimensija) ir viens no sociālās tirgus ekonomikas stūrakmeņiem. Tas ir svarīgākais elements harmoniskā un līdzsvarotā Eiropas integrācijā, kas vajadzīga, lai atjaunotu sabiedrības uzticēšanos Eiropas Savienībai, radītu jaunas darbvietas, veidotu konkurētspējīgāku ekonomiku un stiprinātu Eiropas lomu pasaulē.

1.2. EESK uzskata, ka nākotnes vienotā tirgus attīstībā izšķiroši svarīgu ieguldījumu varētu dot Eiropas zaļā kursa mērķu sasniegšana.

1.3. EESK ir pārliecināta, ka nākotnes vienotā tirgus pamats var būt tikai stabila ekonomiskā bāze apvienojumā ar spēcīgu sociālo dimensiju, un uzsver, ka ir nepieciešama augšupēja konverģence un efektīvāka sociālā politika gan ES, gan dalībvalstu līmenī.

1.4. EESK uzskata, ka visās attiecīgajās politikas jomās īstenotai jaunai, integrētai un uz nākotni vērstai pieejai attiecībā uz vienoto tirgu un attiecībā uz atlikušo nepamatoto šķēršļu novēršanu – neradot jaunus šķēršļus – noteikti jākoncentrējas uz pilsoņiem, patērētājiem, darba ņēmējiem un uzņēmumiem, kas ir svarīgi dalībnieki visa procesa izstrādē, pārbaudīšanā un uzraudzībā.

⁽¹⁾ Komisija p 2020. gada 10. martā publicēja paziņojumu “Ilgttermiņa rīcības plāns vienotā tirgus noteikumu labākai īstenošanai un izpildei” un “Vienotā tirgus šķēršļu apzināšana un novēršana”.

1.5. EESK uzskata, ka ir jādara daudz, lai paaugstinātu digitālās prasmes līmeni un palielinātu izpratni par datu pārvaldības riskiem un iespējām un pilsoņi varētu piedalīties savlaicīgā lēmumu pieņemšanā un izprast ar tiem saistītās iespējas un to limitus.

1.6. Jāizvairās no pārmērīgas reglamentēšanas un no ES direktīvu netransponēšanas un neīstenošanas uzņēmumiem svarīgās regulējuma jomās, jo tas liedz it īpaši mazajiem uzņēmumiem un mikrouzņēmumiem pilnībā izmantot vienotā tirgus priekšrocības, turklāt arī Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akta kontekstā.

1.7. EESK uzskata, ka vienotā tirgus pārvaldības infrastruktūras ir jānostiprina, proaktīvi iesaistot organizētas struktūras, kas pārstāv iedzīvotājus, patērētājus un uzņēmumus (īpašu uzmanību pievēršot iedzīvotājiem, kuri ir neaizsargāti vai kurus apdraud diskriminācija, sociālajai ekonomikai, mikrouzņēmumiem un mazajiem uzņēmumiem), ar mērķi izstrādāt racionālas, lietotājiem draudzīgas koncepcijas un nodrošināt savlaicīgu, pārredzamu un efektīvu īstenošanu un piemērošanu.

1.8. EESK uzskata, ka vienotā tirgus starptautiskā dimensija ir jāstiprina Eiropas zaļā kursa kontekstā. Jāpastiprina tirgus uzraudzība, lai nepieļautu tādu produktu ienākšanu Eiropas tirgū, kuri ir nelegāli, viltoti vai neatbilst vides, sociālajiem un drošības standartiem un kuri, palielinoties e-komercijas izmantošanai, tiek ievesti no trešām valstīm, respektīvi ir jāmazina negodīga konkurence.

1.9. EESK mudina noteikti nostiprināt Eiropas tehniskās standartizācijas sistēmu, kas ir svarīga vienotajam tirgum, it īpaši attiecībā uz tehniskajiem, sociālajiem, vides un drošības standartiem, un nodrošināt iedzīvotājiem, patērētājiem un uzņēmumiem, it īpaši mazajiem uzņēmumiem un mikrouzņēmumiem, noteikumu un procedūru labu pārredzamību, kā arī garantēt viņiem līdzsvarotu un efektīvu līdzdalību standartizācijas procesā.

1.10. EESK aicina *REFIT* procesā, digitālajā pasaulē un preču un pakalpojumu drošuma jomā nodrošināt patērētāju interešu ievērošanu, stiprināt enerģētiskās nabadzības un patēriņa nabadzības mazināšanas pasākumus, tādējādi garantējot ikviena eiropieša piekļuvi pārtikas produktiem, zālēm un pakalpojumiem. Ilgtspējīgas attīstības mērķu jaunās paradigmas ir jāatbalsta ar stimuliem Eiropas, valstu un vietējā līmenī.

1.11. EESK uzsver, ka ir svarīgi decentralizēti uzsākt spēcīgu Eiropas mēroga publikāciju un interaktīvas informācijas kampaņu, izmantojot labi pazīstamu informācijas izplatīšanas centru tīklu.

1.12. EESK uzskata, ka jārada taisnīgi priekšnoteikumi, lai darba ņēmēji patiešām varētu brīvi pārvietoties, apmesties uz dzīvi un strādāt visā vienotajā tirgū, it īpaši pierobežas reģionos. Ir jāuzlabo Direktīvas par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu⁽²⁾ piemērošana un, izmantojot finanšu un strukturālos instrumentus, kopīgiem spēkiem Eiropas līmenī jā rūpējas, lai cilvēkresursi pastāvīgas izglītības un apmācības ceļā iegūtu jaunas kompetences un kvalifikāciju.

2. Atzinuma konteksts

2.1. **Eiropas integrācijas pamatā ir vienotais tirgus visās tā dimensijās (ekonomikas, sociālajā un vides), un atbilstoši Eiropas zaļajam kursam⁽³⁾ tas ir viens no Eiropas sociālās tirgus ekonomikas un jaunās ilgtspējīgas izaugsmes stratēģijas stūrakmeņiem.**

2.2. Tādēļ ir vajadzīgs **nemitīgs darbs, lai nodrošinātu vienotā tirgus turpmāku stiprināšanu**, jo tikai tad, ja tas tiks pilnībā izveidots, tas spēs atgūt iedzīvotāju uzticēšanos Eiropas projektam, radīt jaunas darbvietas, panākt konkurētspējīgāku ekonomiku un nodrošināt Eiropai spēcīgāku lomu pasaulē.

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/36/EK (OV L 255, 30.9.2005., 22. lpp.).

⁽³⁾ COM(2019) 640 final.

2.3. Lai pabeigtu vienotā tirgus izveidi, ir vajadzīga integrēta pieeja, ar kuras palīdzību būtu iespējams pārvaldīt procesu, kurā visas nepieciešamās politikas jomas un dimensijas būtu savienotas konsekventā ilgtermiņa redzējumā ar mērķi risināt pašreizējās un jaunās globālā līmeņa tehnoloģiskās, drošības un ilgtspējas problēmas⁽⁴⁾. Šajā saistībā izšķiroši svarīgs būs Eiropas zaļā kursa investīciju plāns⁽⁵⁾.

2.4. **Šā procesa centrā jābūt uzņēmumiem (it īpaši mazajiem uzņēmumiem un mikrouzņēmumiem) un iedzīvotājiem**, kas ir aktīvi iesaistīti **nākotnes vajadzībām atbilstoša vienotā tirgus** veidošanā, izmantojot vairāk uz lietotāju orientētu pieeju, kas lielā mērā balstīta uz padziļinātu situācijas un vajadzību analīzi. Ir jānovērš pašlaik pastāvošā atkarība no trešām valstīm dažu pirmās nepieciešamības preču un zaļu piegādē.

3. Šķēršļi vienotā tirgus izveides pabeigšanai

3.1. Ņemot vērā vienotā tirgus izveides procesā joprojām pastāvošās problēmas, ir jāizvirza vairāki priekšnosacījumi un jākonstatē turpmāk uzskaitītie šķēršļi.

3.2. Priekšnosacījumi

Lai vienotais tirgus ar vienlīdzīgiem nosacījumiem būtu pieejams un izmantojams visiem, jāievēro šādi **priekšnosacījumi**:

- a) pilnībā un laikus transponēt vienotā tirgus tiesību aktus un novērst transponēšanas deficītu, vienoti un konsekventi piemērot ES noteikumus, kā arī nodrošināt visiem vienkāršu, pārredzamu un ērtu piekļuvi minētajiem noteikumiem bez pārmērīgas reglamentēšanas;
- b) efektīvi izveidot gāzes, elektroenerģijas, digitālo infrastruktūru un transporta vienoto tirgu;
- c) vienotā tirgus pilnīga pieejamība visiem, nodrošinot pieejamus pakalpojumus un preces visiem neaizsargātajiem vai nelabvēlīgā situācijā esošajiem iedzīvotājiem, piemēram, personām ar invaliditāti un nabadzības riska apdraudētajiem cilvēkiem;
- d) saskaņoti tirgus uzraudzības mehānismi, piemēram, attiecībā uz ķīmisko produktu drošumu, energoefektivitāti un produktu ekoloģiskajiem raksturlielumiem; pilnīga savstarpējas atzīšanas mehānismu darbība;
- e) netraucēti funkcionējošs un saskaņots otrreizējo izejvielu un aprites produktu tirgus, kas atvieglo produktu apriti to dzīves cikla beigās;
- f) pilnībā ieviesta augstu tehnisko un regulatīvo standartu sistēma, it īpaši attiecībā uz vides un sociālajiem standartiem. Ir vajadzīga publiskā iepirkuma veicēju un ieinteresēto uzņēmumu apmācība par jauno noteikumu piemērošanu vienotā tirgus programmas ietvaros, un jāpalielina informētība par nepieciešamību pirkt vietējos produktus ("nulle kilometru"), lai stabilizētu reģionālo ekonomiku un samazinātu ietekmi uz vidi;
- g) kopīgi zaļa un sociāli iekļaujoša publiskā iepirkumu standarti ar saskaņotiem iepirkuma kritērijiem visā Eiropas Savienībā;
- h) ES līmenī integrēta digitālā ekosistēma ar jauniem uzņēmējdarbības, izplatīšanas un patēriņa modeļiem un jaunām e-pārvaldes attiecībām (digitālā publiskā pārvalde);
- i) integrēti un attīstīti kapitāla tirgi ar ikvienam viegli pieejamiem finanšu pakalpojumiem;
- j) taisnīga datu ekonomika, kas spēj nodrošināt datu esamību, pieejamību un mobilitāti vienotajā tirgū, vienlaikus nodrošinot iedzīvotāju, patērētāju un uzņēmumu drošības un privātuma aizsardzību;
- k) Eiropas zinātnes mākonis, kurā tiktu izmantoti dati no publiskiem un privātiem pētniecības centriem, kas saņem atbalstu no Eiropas fondiem;
- l) pilnībā integrēts pakalpojumu tirgus, kas ietver loģistikas un tīkla pakalpojumus;

⁽⁴⁾ 9743/19 COMPET 437 MI 487.

⁽⁵⁾ EESC-2020-00463 ECO/505 (ziņotājs: *Trias Pinto*) (skatīt šā Oficiālā Vēstneša 63. lpp.).

- m) efektīvi mehānismi pret sociālo un fiskālo dempingu;
- n) pirms pašreizējo noteikumu grozīšanas vai jaunu noteikumu ierosināšanas ES iestādēm kopā ar tieši ieinteresētajām personām uzmanīgi jāizvērtē un jāpārbauda uzņēmējdarbības noteikumu ietekme;
- o) ar ES politiku un tiesību aktiem veicināt visu veidu uzņēmējdarbību, lai stiprinātu dalībvalstu ekonomiku, tostarp aizsargātu mazos uzņēmumus un mikrouzņēmumus un sociālās ekonomikas uzņēmumus.

3.3. Šķēršļi ⁽⁶⁾

3.3.1. Pilsoņi, patērētāji un uzņēmumi ir norādījuši uz tupinājumā uzskaitītajiem **būtiskajiem šķēršļiem** pašreizējā vienotā tirgus darbībā.

- a) **Sarežģītas administratīvās procedūras:** vienotā tirgus tiesību aktos bieži ir iekļauti tādi noteikumi un procedūras, kuras galalietotājiem ir grūti saprast un ievērot.
- b) **Atšķirīgi valstu tehniskie standarti:** valstu tehnisko noteikumu skaits nemitīgi palielinās – par to liecina augošais regulatīvo paziņojumu skaits, kas attiecībā uz precēm katru gadu sasniedz aptuveni 700.
- c) **Grūtības piekļūt informācijai par standartiem un prasībām:** vienotā digitālā vārteja (*Single Digital Gateway*) ir solis pareizajā virzienā, jo tā palīdz uzņēmumiem, īpaši mazie un vidējie uzņēmumi (MVU), piekļūt pareizai informācijai, taču eksistē dažādi kontaktpunkti. **Vienas pieturas aģentūra katrā dalībvalstī** varētu sniegt labākus norādījumus par noteikumiem, procedūrām un iesniedzamajiem dokumentiem, kā arī par iestādēm, ar kurām jāsazinās.
- d) **Nepietiekama koordinācija starp dažādiem tirgus uzraudzības līmeņiem:** tā kā uzraudzība ir dalībvalstu un reģionu kompetencē, var veidoties dažādi uzraudzības līmeņi un iespējami kropļojumi starp produktiem, kas jau ir vienotajā tirgū, un produktiem, kas tiek laisti tirgū.
- e) **Pārmērīga reglamentēšana un ES direktīvu netransponēšana un neīstenošana uzņēmumiem svarīgās regulējuma jomās,** kas vienotajā tirgū rada sarežģītu regulējuma sadrumstalotību, kura it īpaši MVU un mikrouzņēmumiem neļauj pilnībā izmantot visas vienotā tirgus priekšrocības.
- f) **Trūkst apmācības un sadarbības mehānismu,** kas nodrošinātu, lai attiecīgās valsts iestādes, privātpersonas, patērētāji un iesaistītie uzņēmumi pareizi un konsekventi varētu pārzināt (potenciāli) piemērojamos standartus.
- g) **Nepilnības tirgus vienotības nodrošināšanā** svarīgās nozarēs, piemēram, gāzes, elektroenerģijas, digitālajā un transporta jomā.

4. Vienotais tirgus kā svarīgs ES jaunās stratēģiskās programmas elements

4.1. EESK ir pārliecināta, ka vienotais tirgus, kas kalpo visiem, ir svarīgs elements Eiropas integrācijā, kas vajadzīga, lai atjaunotu sabiedrības uzticēšanos Eiropas Savienībai, radītu darbvietas, veidotu konkurētspējīgu ekonomiku un saglabātu Eiropas ietekmi pasaulē.

4.2. EESK uzskata, ka nākotnes vienotā tirgus attīstībā izšķirošu ieguldījumu varētu dot Eiropas zaļā kursa mērķu sasniegšana, to skaitā, piemēram, aprites ekonomikas rīcības plāna ⁽⁷⁾ un nulles piesārņojuma stratēģijas īstenošana.

⁽⁶⁾ Komisija 2020. gada 10. martā publicēja svarīgu paziņojumu "Vienotā tirgus šķēršļu apzināšana un mazināšana" (COM(2020) 93 final).

⁽⁷⁾ COM(2020) 98 final, iesniegts 2020. gada 11. martā.

4.3. EESK atzinīgi vērtē to, ka šis process ir viena no četrām 2019.–2024. gada stratēģiskās programmas prioritātēm⁽⁸⁾ un tas pirmo reizi ir integrēts Eiropas pusgadā⁽⁹⁾.

4.4. EESK uzskata, ka visās attiecīgajās politikas jomās jauna, integrēta un tālredzīga pieeja attiecībā uz vienoto tirgu ir ne tikai jākoncentrē uz **iedzīvotājiem, patērētājiem, darba ņēmējiem un uzņēmumiem**, kas ir mērķu sasniegšanas labumguvēji, bet viņiem jābūt arī svarīgiem dalībniekiem procesa izstrādē, pārbaudīšanā un uzraudzībā, bet šis process ir jābalsta uz efektīvām, vienkāršotām, viegli pieejamām un rezultatīvām prasībām.

4.5. EESK norāda, ka ir vajadzīga **padziļināta administratīva vienkāršošana**, un uzsver proporcionalitātes problēmu. Uz MVU un mikrouzņēmumiem gulstas augstas izmaksas, bet nav garantijas, ka tie rīkojas atbilstoši tiesību aktiem. Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akta *Small Business Act* un “Vispirms domāt par mazajiem uzņēmumiem” (*Think Small First*) principa piemērošanai vajadzētu būt prioritātei, un tie ar MVU un mikrouzņēmumiem paredzētās stratēģijas palīdzību būtu jāietver īstermiņa politikas stratēģijā. Tiesību aktu izstrādes procesā būtu jāparedz, ka tiek veikta izpēte par vairāku uzņēmējdarbības noteikumu kombinēto ietekmi.

4.6. Būtu jāuzsāk process, ar ko tiktu sniegts atbalsts digitalizācijai, un visu ieinteresēto personu intensīva spēju veidošana, un taisnīgā un pārredzamā veidā būtu jāatver arī vienotais pakalpojumu tirgus.

4.7. Lai vienotais tirgus būtu vērsts uz nākotni, ir jāpieliek ievrojamas pūles, kas ļautu paaugstināt digitālās prasības līmeni un uzlabot izpratni par datiem un to pārvaldību, paverot iespēju šajos procesos piedalīties iedzīvotājiem un mazajiem uzņēmumiem. Vienlaikus ir jāatzīst, ka apstākļi ir nenoteikti un sarežģīti un ka ir jāveido šādos apstākļos nepieciešamā individuālā un sociālā izturētspēja, kā arī manipulāciju novēršanas nolūkā jāuzlabo izpratne par to, kāds ir digitālo platformu potenciāls un kādi ir to limiti, kādi ir tām pamatā esošie uzņēmējdarbības modeļi un kāda ir to pārvaldība.

4.8. Ir vajadzīga arī **vienotā tirgus pārvaldības infrastruktūra, kas būtu balstīta uz esošajiem ES pārvaldības instrumentiem (piemēram, SOLVIT, IMI, “Tava Eiropa” (Your Europe), “Tavs Eiropas padomdevējs” (Your Europe Advice), vienotā tirgus rezultātu pārskats)** un tiktu stiprināta ES un valstu līmenī, proaktīvi iesaistot organizētas struktūras, kas pārstāv iedzīvotājus, patērētājus un uzņēmumus, lai izstrādātu racionālas, lietotājiem ērtas koncepcijas. Lai pārietu uz digitalizētu, efektīvu, saskaņotu, līdzsvarotu un ilgtspējīgu Eiropu, ir steidzami, pārredzami un efektīvi jāievieš un jāpiemēro vienotā tirgus standarti.

4.9. Lai novērstu nelegālu un viltotu produktu nonākšanu Eiropas tirgū no trešām valstīm e-komercijas rezultātā, ir **jāpastiprina tirgus uzraudzība** ar mērķi apturēt negodīgu konkurenci un izvairīties no riskiem patērētāju veselībai un drošībai. Steidzami būtu jāveic patērētāju informēšanas pasākumi.

5. Vienotais tirgus un iedzīvotāji

5.1. **Visa nākotnes vienotā tirgus izveides procesa centrā jābūt pilsonim** – ne tikai kā tirgus rezultātu galvenajam adresātam un labumguvējam, bet arī kā proaktīvam dalībniekam šajā procesā, kas balstīts uz viņa vajadzībām un vēlmēm.

5.2. Vienā no iepriekšējiem atzinumiem⁽¹⁰⁾ EESK ir uzsvērusi, ka ir nepieciešams **vērienīgs digitālās izglītības un apmācības plāns**, kas ikvienam nodrošinātu kognitīvos instrumentus, lai iespējami labāk īstenotu pāreju.

5.3. Vienmēr būtu jānodrošina, lai piedalīties varētu visi ES iedzīvotāji, it īpaši neaizsargātie iedzīvotāji vai tie, kurus apdraud diskriminācija. Personām ar invaliditāti vai nabadzības riska apdraudētajiem cilvēkiem piekļuve pakalpojumiem un precēm būtu jāgarantē atbilstoši Direktīvai (ES) 2019/882⁽¹¹⁾ un citām juridiskām saistībām, piemēram, ANO Konvencijai par personu ar invaliditāti tiesībām.

5.4. EESK uzsver, ka ir svarīgi uzsākt spēcīgu Eiropas publikāciju un interaktīvas informācijas kampaņu, izmantojot labi pamanāmus izplatīšanas centrus, kuri atrodas gan centrālās, gan tālākās vienotā tirgus intermodālajos mezglos, lai ar organizētas pilsoniskās sabiedrības aktīvu atbalstu veicinātu proaktīvu sabiedrības iesaisti, ņemot vērā stimulus, grūtības un risinājumus.

⁽⁸⁾ <https://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2019/06/20/a-new-strategic-agenda-2019-2024/>

⁽⁹⁾ IP/19/6770, 2019. gada 17. decembris.

⁽¹⁰⁾ OV C 81, 2.3.2018., 102. lpp.

⁽¹¹⁾ OV L 151, 7.6.2019., 70. lpp.

6. Vienotais tirgus un darbaspēks

6.1. EESK uzskata, ka vienotā tirgus pamats nākotnē var būt tikai **stabila ekonomiskā bāze kopā ar spēcīgu sociālo dimensiju** ⁽¹²⁾ un EESK "ir konsekventi atbalstījuši augšupēju konvergenci un efektīvāku sociālo politiku gan ES, gan dalībvalstu līmenī ⁽¹³⁾" un aicinājusi "izstrādāt skaidru un koordinētu ceļvedi, kurā būtu noteiktas pilāra īstenošanas prioritātes, un panākt spēkā esošo sociālo tiesību un standartu ievērošanu".

6.2. EESK vēlreiz uzsver, ka "[a]r jaunu Eiropas pusgada procesu, veicot sociālās nelīdzsvarotības uzraudzību, būtu jācenšas sasniegt sociālus mērķus, un būtu jāievieš **jauni, izmērāmi rādītāji** un konkrētām valstīm adresēti ieteikumi sociālajā jomā" ⁽¹⁴⁾, kā arī būtu jānovērš pārmērīgas atšķirības: lai arī tās atspoguļo konkrēto valstu situāciju, tās var izraisīt sociālo dempingu un kropļot vienlīdzīgas konkurences apstākļus visā Eiropas vienotajā tirgū.

6.3. EESK uzskata, ka jārada taisnīgi priekšnoteikumi, lai darbaspēks patiešām varētu brīvi pārvietoties visā vienotajā tirgū, it īpaši pierobežas reģionos. Ir jāuzlabo Direktīvas par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu ⁽¹⁵⁾ piemērošana un kopīgiem spēkiem ES līmenī, izmantojot finanšu un strukturālos instrumentus, jā rūpējas, lai cilvēki mūžizglītības un apmācības ceļā iegūtu jaunas kompetences un kvalifikāciju.

6.4. EESK vēlreiz uzsver, ka "[p]ārmaiņas, ko jaunās tehnoloģijas, mākslīgais intelekts un lieli dati ievieš ražošanas procesos un ekonomikā kopumā, būtiski mainīs arī darba tirgu" un ka ir svarīgi, lai "šīs pārmaiņas norit auglīga **sociālā dialoga** gaisotnē, kā arī ievērojot **darba ņēmēju tiesības un dzīves kvalitāti**" ⁽¹⁶⁾, nepieļaujot situācijas, kas izraisa nabadzību un nestabilitāti.

6.5. EESK uzskata, ka ilgtspējīgas attīstības labad **kopīgiem spēkiem ar finanšu un strukturālo resursu palīdzību Eiropas, valstu un vietējā līmenī jā rūpējas, lai cilvēki piedalītos mūžizglītībā un apmācībā un iegūtu tādas jaunas "zaļās" un digitālās prasmes un kvalifikācijas**, kas būtu piemērotas mainīgajiem darba tirgiem saskaņā ar jauno Eiropas zaļo kursu.

7. Vienotais tirgus un patērētāji

7.1. **Patērētāju tiesību aizsardzības politika ir būtisks vienotā tirgus izveides pabeigšanas elements**, kas vērsts uz sabiedrības interesēm un spēj ietekmēt iedzīvotāju ieinteresētību īstenot ES integrāciju. EESK uzskata, ka ir jādara vairāk, lai nodrošinātu patērētāju efektīvu aizsardzību, ja operatori neievēro noteikumus un netiek samazināta pašreizējās piemērošanas sadrumstalotība un starp dalībvalstīm pastāvošās atšķirības.

7.2. EESK aicina **REFIT procesā**, digitālajā pasaulē un preču un pakalpojumu drošuma jomā panākt patērētāju interešu ievērošanu, stiprināt enerģētiskās nabadzības un patēriņa nabadzības mazināšanas pasākumus, tādējādi garantējot ikviena eiropieša piekļuvi pārtikas produktiem, zālēm un pakalpojumiem.

7.3. Jārisina problēma, kas saistīta ar valstu **attieksmes atšķirībām** tiešā iepirkuma vai e-komercijas jomā saistībā ar cenām, pārdošanas un piegādes nosacījumiem. Ģeogrāfiskā bloķēšana joprojām ir ļoti liela problēma.

7.4. EESK atzinīgi vērtē sniegto informāciju par patērētāju aizsardzības jomā panāktajiem rezultātiem **tiešsaistes strīdu izšķiršanas platformā** ⁽¹⁷⁾, taču vēlas, "lai tiktu stiprināti instrumenti strīdu alternatīvai izšķiršanai, jo īpaši pārrobežu līmenī".

7.5. EESK ir pārliecināta, ka ļoti svarīga ir **informācijas pārredzamība un salīdzināmība**, lai patērētāji varētu izdarīt pārdomātu izvēli un novērtēt arī ietekmi uz vidi un ilgtspēju.

⁽¹²⁾ OV C 353, 18.10.2019., 23. lpp.

⁽¹³⁾ OV C 13, 15.1.2016., 40. lpp.; OV C 81, 2.3.2018., 145. lpp., un OV C 440, 6.12.2018., 135. lpp.

⁽¹⁴⁾ OV C 14, 15.1.2020., 1. lpp.

⁽¹⁵⁾ Skatīt 2. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁶⁾ OV C 353, 18.10.2019., 6. lpp.

⁽¹⁷⁾ Saskaņā ar komisāres Jourová sniegto informāciju platformas pirmajā darbības gadā tika izšķirti 24 000 strīdu.

8. Vienotais tirgus un uzņēmumi

8.1. EESK uzskata: lai apmierinātu uzņēmumu vajadzības, vienotā tirgus pilnīgā izveidē ir vajadzīgi šādi pasākumi:

8.1.1. turpināt **preču un pakalpojumu tirgu**, tostarp loģistikas un tīkla pakalpojumu, **atvēršanu un integrāciju**, lai pilnībā atraisītu ES ekonomisko potenciālu un izveidotu stabilu pamatu ilgtermiņa globālai konkurencei. Ir jāaizsargā un jāveicina mazumtirdzniecības nozares daudzveidība un plurālisms⁽¹⁸⁾;

8.1.2. dot lielāku impulsu digitalizācijai kā būtiskam Eiropas konkurētspējas faktoram, kas nozīmē regulējumu, kurš atvieglotu digitālo tehnoloģiju ieviešanu. Mazajiem un vidējiem uzņēmumiem un mikrouzņēmumiem paredzētās programmās ir jārespektē MVU raksturīgā kultūra un jāiesaista pārstāvības organizācijas;

8.1.3. izvērst vairāk pasākumu, kas mazajiem uzņēmumiem un mikrouzņēmumiem nodrošinātu pamata un vidēja līmeņa digitālās prasmes, kā arī dažādus tehnoloģiskus risinājumus, un izstrādāt taisnīgus noteikumus par piekļuvi datiem, datu brīvu apriti un atbildību, piemērojot visaptverošu politikas pieeju;

8.1.4. izveidot **regulatīvu un finansiālu satvaru, kas sekmētu ieguldījumus** infrastruktūrā, lai fiziskā un digitālā infrastruktūra tiktu ievērojami uzlabota un padarīta sadarbspējīga – inovācija un elastīgums attiecībā uz uzņēmumiem, lai tie pielāgotos strauji mainīgajai pasaulei: jaunu uzņēmējdarbības modeļu un tehnoloģiju neitralitātes veicināšana, izmantojot vienotā tirgus tiesību aktus, kas atvieglotu ienākšanu tirgū, samazinot šķēršļus;

8.1.5. par prioritāti noteikt **labāka regulējuma** un tā praktiskās īstenošanas principus, lai vienotais tirgus būtu vislabākā vieta uzņēmējdarbībai un darbam.

8.2. Īpaša uzmanība jāpievērš **valstu nodokļu sistēmu atšķirībām**. EESK uzskata, ka vienotajā tirgū jānovērš sociālais un nodokļu dempingss, jo tas kropļo konkurenci un izraisa citādi nepamatotu pārvietošanos.

8.3. Tāpat vienotajā tirgū ir svarīgi **novērst infrastruktūras un regulējuma nepilnības** vietējo tirgu starpsavienojumu jomā, it īpaši tādos svarīgos sektoros kā gāze, elektroenerģija un transports, jo tas rada šķēršļus godīgai un pārredzamai konkurencei.

8.4. EESK norāda, ka jāstiprina Eiropas standartizācijas sistēma, it īpaši attiecībā uz tehniskajiem, sociālajiem, vides un drošības standartiem, lai uzņēmumiem, it īpaši mazajiem uzņēmumiem un mikrouzņēmumiem, nodrošinātu skaidru pārskatu par izpildāmajiem noteikumiem un procedūrām un garantētu visu ieinteresēto personu līdzsvarotu un efektīvu līdzdalību standartizācijas procesā.

Briselē, 2020. gada 10. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*

⁽¹⁸⁾ OV C 110, 22.3.2019., 41. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Kampaņu ietekme uz iedzīvotāju līdzdalību politisko lēmumu pieņemšanas procesā”**(izpētes atzinums pēc prezidentvalsts Horvātijas pieprasījuma)**

(2020/C 311/03)

Ziņotāja: **Marina ŠKRABALO**Līdzziņotāja: **Cinzia DEL RIO**

Apspriešanās	Vēstule, 10.9.2019.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	3.3.2020.
Pieņemts plenārsesijā	10.6.2020.
Plenārsesija Nr.	552
Balsojuma rezultāts	209/2/3
(par/pret/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē prezidentvalsts Horvātijas iniciatīvu pieprasīt atzinumu par kampaņu ietekmi uz iedzīvotāju līdzdalību politisko lēmumu pieņemšanas procesā; cerams, ka šo atzinumu varēs izmantot Padomes attiecīgo sastāvu un sagatavošanas struktūru rīkotajās savlaicīgās politiskās debatēs par galvenajām jomām, kurās iespējami ES vēlēšanu procesa uzlabojumi, pamatojoties uz gaidāmo Komisijas ziņojumu pēc nesenajām Eiropas Parlamenta vēlēšanām. Politikas debates ļaus dalībvalstīm laikus sniegt ieguldījumu programmā, kas saistīta ar Komisijas rīcības plānu demokrātijas jomā, un Eiropas nākotnei veltītājā konferencē, ko atklās Horvātijas prezidentūras laikā. Ir pienācis laiks īstenot jaunus un saskaņotus centienus, lai visā jaunajā ES iestāžu politiskajā ciklā aizsargātu un uzlabotu Eiropas demokrātiju. Šajā saistībā EESK mudina prezidentvalsti Horvātiju uzņemties katalizatora lomu, lai sekmētu ciešu sadarbību starp visām ES iestādēm, galvenokārt Eiropas Parlamentu un Komisiju, un arī starp EESK, Reģionu komiteju, ES Ombudu un Pamattiesību aģentūru.

1.2. ES sabiedrības iesaiste ES politikas lēmumu pieņemšanā, galvenokārt piedaloties vēlēšanās, kā arī iesaistoties politiskās debatēs un politikas apspriešanā, ir ļoti svarīga Eiropas demokrātijas stiprināšanai un ES iestāžu un instrumentu leģitimitātes nodrošināšanai. EESK aicina ES iestādes balstīties uz pieredzi, kas gūta 2019. gada vēlēšanās, un īstenot savlaicīgu politisko rīcību un koordinētus iestāžu centienus, lai uzlabotu pašreizējo situāciju ES vēlēšanu procesā un panāktu apmierinošu, maksimāli lielu vēlēšanu aktivitāti 2024. gada un turpmākajās Eiropas Parlamenta (EP) vēlēšanās.

1.3. Lai gan turpinās vēlēšanu skaita vēsturiskā samazināšanās EP vēlēšanās, jo samērā lielais vēlēšanu skaits 2019. gadā tomēr ir mazāks par attiecīgo rādītāju laikposmā no 1979. līdz 1994. gadam ⁽¹⁾, ir jāņem vērā pieredze, kas gūta nesenajās vēlēšanās, lai uzlabotu sabiedrības informētu dalību nākamajā EP vēlēšanu ciklā un arī ilgtermiņā. Svarīgi atzīt, ka vēlēšanu skaits EP vēlēšanās jau ilgstoši ir izteikti mazāks nekā valstu vēlēšanās ⁽²⁾, un pieņemt, ka gados jaunu un izglītotu vēlēšanu plašāka dalība 2019. gada EP vēlēšanās ir jaunas, pozitīvas tendences potenciāls.

⁽¹⁾ <https://op.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/1f2a7ac7-d8f7-11e9-9c4e-01aa75ed71a1/language-lv/format-PDF/source-search>. Jānorāda, ka kopš 20. gadsimta 90. gadu sākuma Eiropas vēlēšanu aktivitāte ir samazinājusies, ko apliecina 20 % samazinājums tā sauktajās jaunajās dalībvalstīs un 10 % samazinājums tā sauktajās vecajās dalībvalstīs.

⁽²⁾ Vēlēšanu aktivitāte Eiropas Parlamenta vēlēšanās bija 45 % 2004. gadā, 43 % 2009. gadā un 42,6 % 2014. gadā, un tad tā palielinājās līdz 50,66 % 2019. gadā – kopš 1979. gada tā bija pirmā reize, kad vēlēšanu skaits pieauga, salīdzinot ar iepriekšējām vēlēšanām. Avots: <https://blogs.eurac.edu/eureka/david-vs-goliath-of-voter-turnout-why-is-the-participation-in-eu-elections-so-low/>.

1.4. EESK uzskata – lai ES iestādes spētu pieņemt efektīvāku pieeju attiecībā uz Eiropas sabiedrību, ir jāmainās to domāšanas veidam, un iestādēm ir jāstrādā ar sabiedrību, pilsonisko sabiedrību un sociālajiem partneriem visu informēšanas pasākumu ietvaros, it sevišķi kampaņu laikā, un jācenšas panākt viņu iesaiste, izmantojot gan emocionālus, gan arī racionālus aicinājumus. Šajā saistībā EESK atzinīgi vērtē Eiropas Parlamenta jauno, uz vēlētajiem vērsto pieeju sabiedrības informēšanas kampaņām un stingri atbalsta tā vispusīgo plānu pieejas pamatā izmantot nesenās vēlēšanu kampaņas sekmīgos rezultātus. EESK aicina piešķirt atbilstīgus budžeta un personāla resursus Parlamenta darbam kampaņu veidošanā, lai padziļinātu un paplašinātu tā bagātīgo pilsoniskās sabiedrības partneru, brīvprātīgo un sabiedriskās domas veidotāju tīklu un nākamo piecu gadu laikā īstenotu vairākas tematiskas kampaņas, kā arī izstrādātu efektīvu 2024. gada vēlēšanu kampaņu.

1.5. EESK aicina Parlamentu, Komisiju un dalībvalstis uz vēl ciešāku savstarpējo sadarbību, kā arī sadarbību ar EESK, Reģionu komiteju un visām attiecīgajām ieinteresētajām personām, lai veidotu pārdomātas decentralizēti un centralizēti īstenotas turpmākās informatīvās kampaņas par ES jautājumiem un nākamajām EP vēlēšanām, lai panāktu, ka šīs kampaņas efektīvāk sasniedz, informē un iesaista lielāko daļu eiropiešu.

1.6. EESK uzskata, ka dezinformācija tieši apdraud ne tikai cilvēku spēju pieņemt informētus politiskos lēmumus, bet arī Eiropas integrācijas projektu un tādējādi Eiropas Savienības vienotību, labklājību un globālo ietekmi. Vairāku ārvalstu varu, kā arī pret Eiropas sadarbību un spēcīgāku kohēziju noskaņotu ekstrēmistu grupējumu interesēs ir novājināt ES demokrātiskas lēmumu pieņemšanas spējas⁽³⁾. EESK pauž stingru atbalstu ES pašreizējiem centieniem apkarot gan ārēju, gan iekšzemes dezinformāciju⁽⁴⁾ un mudina Komisiju nodrošināt ES prakses kodeksa dezinformācijas jomā pilnīgu ievērošanu un ar to saistītus turpmākos regulatīvos pasākumus, nesen izveidotās agrīnās brīdināšanas sistēmas un stratēģiskās komunikācijas analīzes nodaļu turpmāku pilnveidošanu un Eiropas Ārējās darbības dienesta pret dezinformāciju vērsts rīcības paplašināšanu, vienlaikus ievērojami paplašinot ES rīcību iekšzemes dezinformācijas apkarošanā.

1.7. EESK aicina Eiropas Komisiju un Parlamentu aktīvāk rīkoties, lai nodrošinātu atbilstīgus budžeta resursus pasākumiem ar mērķi palielināt sabiedrības noturību pret dezinformāciju, un paplašināt uzraudzību, iekļaujot vairāk apdraudējumu, kā arī aktīvāk apmainīties ar informāciju starp iestādēm un dalībvalstīm, tāpat arī starptautiskā mērogā.

1.8. EESK stingri atbalsta Eiropas Komisijas priekšlikumu izstrādāt Eiropas rīcības plānu demokrātijas jomā; plānam jābūt vispusīgam un nepārtrauktam, un ar to jāpanāk izmaiņas, ko nodrošina finansiāls atbalsts un iestāžu savstarpējā koordinācija. Eiropas rīcības plānam demokrātijas jomā un ar to saistītajām turpmākajām iniciatīvām jābūt vērstām uz daudz aktīvāku rīcību, lai panāktu plašsaziņas līdzekļu brīvību un plurālismu, kvalitatīvu neatkarīgo žurnālistiku, sociālo plašsaziņas līdzekļu efektīvu regulējumu, it sevišķi nolūkā apkarot diskrimināciju un sekmēt tiešsaistes politiskās reklāmas un atbildības par saturu regulēšanu; turklāt rīcības plānā un saistītajās iniciatīvās vairāk jāpievēršas modernizētam vēlēšanu procesam un grupu bez balsstiesībām, vispirms jau personu ar invaliditāti, iekļaušanai tajā, kā arī plašai sabiedrības izglītošanai par Eiropas Savienību un tās demokrātiskajiem procesiem visās dalībvalstīs. EESK atgādina par savu priekšlikumu izstrādāt vērienīgu ES stratēģiju informēšanai, izglītošanai un sabiedrības izpratnes veidošanai pamattiesību, tiesiskuma un demokrātijas jomā⁽⁵⁾.

1.9. EESK aicina ES iestādes un prezidentvalsti Horvātijai pastāvīgi sekot līdzi ar ES budžetu saistītām sarunām par piešķirumiem izglītošanai attiecībā uz ES vērtībām, iestāžu jautājumiem un pilsoniskumu, kas ir Eiropas demokrātijas pamatinstruments. Būtu jāparedz pienācīgs finansējums visiem ar izglītošanu saistītajiem ES centieniem, kā arī pasākumiem, kas ierosināti Eiropas rīcības plānā demokrātijas jomā, un būtu jānodrošina labāka dažādu budžeta komponentu saskaņotība. Būtu jā saglabā palielinātā finansējuma daļa sekmīgajai *Erasmus* programmai, šim nolūkam atvēlot vairāk līdzekļu no citām ES programmām un Eiropas Sociālā fonda.

⁽³⁾ <https://medium.com/we-are-the-european-journalism-centre/more-than-meets-the-eye-tips-to-find-eu-funding-for-journalism-92f3f1143042>

⁽⁴⁾ ES Rīcības plāns dezinformācijas apkarošanai, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018JC0036&from=LV>.

⁽⁵⁾ OV C 282, 20.8.2019, 39. lpp., Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropas Padomei un Padomei "Tiesiskuma turpmāka stiprināšana Savienībā. Pašreizējā situācija un iespējamie turpmākie pasākumi", 2019. gada 3. aprīlis.

1.10. Lai veicinātu turpmāku politisko atbalstu ES sabiedrības izglītošanas uzlabošanai, EESK aicina ES iestādes (un prezidentvalsti Horvātiju) atbalstīt EESK priekšlikumu Eiropas līmenī izveidot augsta līmeņa ekspertu grupu "Apgūt zināšanas par Eiropu", kurā būtu iesaistīti dalībvalstu pārstāvji un vadošie speciālisti izglītības jomā. Šī grupa varētu iesniegt izglītības ministriem apspriešanai politikas priekšlikumus un ieteikumus, kuri tiktu izmantoti Padomes secinājumu sagatavošanā. Tāpat šī grupa varētu ierosināt darbības uzlabojumus, piemēram, ieviest centralizētu tiešsaistes platformu ar tādu mācību materiālu uzskaitījumu, kas izstrādāti ES finansētu projektu un valstu mācību programmu ietvaros, kā to ir ieteikusi EESK.

1.11. EESK aicina Padomi un Komisiju sevišķu uzmanību pievērst īpaši aktuālajam jautājumam par personu ar invaliditāti, etnisko minoritāšu, migrantu, trūcīgo lauku iedzīvotāju un citu nelabvēlīgā situācijā esošo sociālo grupu iekļaušanu, jo tās vienmēr ir bijušas nepietiekami pārstāvētas EP vēlēšanās visās ES dalībvalstīs. Saistībā ar Eiropas rīcības plānu demokrātijas jomā EESK ierosina Komisijai izstrādāt, pirmkārt, tiesību akta priekšlikumu par ES vēlēšanu procesa pieejamības obligātajiem standartiem attiecībā uz personām ar invaliditāti un, otrkārt, "ES ceļvedi iekļaujošākam vēlēšanu procesam", kas būtu jāpapildina ar priekšlikumu par finansējumu, kurš palīdzētu dalībvalstīm modernizēt vēlēšanas un īstenot sociālās iekļaušanas pasākumus.

1.12. Jaunajai Komisijai būtu pēc iespējas drīz jāturpina modernizēt ES kampaņu noteikumus un vēlēšanu procesu, balstoties uz iepriekšējās Komisijas paveikto⁽⁶⁾. Šajā saistībā EESK stingri atbalsta: 1) vēlēšanu koordinēšanas tīklu nepārtrauktu un aktīvu darbu ar valstu koordinācijas punktiem, kam jāfunkcionē kā ātru uzlabojumu katalizatori; 2) uzlabotu regulatīvo uzraudzību attiecībā uz Eiropas politiskajām partijām saistībā ar kampaņu un partiju finanšu pārredzamību, atbilstību datu aizsardzības noteikumiem un ES vērtību ievērošanu; 3) papildu stimulus Eiropas politiskajām partijām nolūkā uzlabot to politisko konsekvenci un sabiedrības iesaistīšanos to biedru partijās valstu līmenī; 4) pasākumus, kas ļautu visām marginalizētajām sociālajām grupām un sociālajām grupām bez balsstiesībām pilnvērtīgi piedalīties demokrātijas procesos. Komisijai būtu arī jāuzlabo to noteikumu piemērošana, kuri paredz dalītu atbildību par medijpratības attīstīšanu ne tikai ES un valstu iestāžu, un pilsoniskās sabiedrības starpā, bet arī sociālo plašsaziņas līdzekļu un digitālo platformu uzņēmumu, kā arī politisko dalībnieku starpā.

2. Iespējas uzlabot eiropiešu informētu dalību vēlēšanās

2.1. Efektīvākas sabiedrības informēšanas kampaņas

2.1.1. Pēdējos gados ir ievērojami uzlabojies ES darbs ar sabiedrību informēšanas un komunikācijas kampaņu ietvaros; ir īstenoti lieli centieni, lai ES politikas virzienus sasaistītu ar konkrētām ietekmes jomām ikdienas dzīvē, lai izmantotu "vienkāršo" iedzīvotāju viedokli un parādītu ES iniciatīvu ietekmi, un lai informācijas izplatīšanā izmantotu jaunās tehnoloģijas. ES iestāžu rīcībā ir daudzveidīgi sabiedrības informēšanas instrumenti, proti, tās var izmantot savus koordinācijas birojus dalībvalstīs, tīmekļa vietnes un sociālos plašsaziņas līdzekļus, preses un plašsaziņas līdzekļu veikumu, ES aģentūras un daudzus ekspertu un ieinteresēto personu tīklus, kā arī apmeklētājiem paredzētos pakalpojumus.

2.1.2. ES iestādēm un valstu valdībām būtu jāturpina strādāt, pieliekot lielākas pūles un labāk saskaņojot darbu, kā arī ciešāk sadarbojoties ar pilsonisko sabiedrību, sociālajiem partneriem un ES iestāžu birojiem dalībvalstīs, lai izplatītu precīzu informāciju par ES tiesību aktiem, politikas virzieniem un iniciatīvām un lai iedzīvotājiem un organizācijām dotu iespēju saņemt informāciju par ES jautājumiem, izrādīt interesi un piedalīties to risināšanā. ES iestādēm un dalībvalstīm būtu vairāk jāiegulda spēju veidošanā un iespēju nodrošināšanā reprezentatīvām pilsoniskās sabiedrības organizācijām un sociālajiem partneriem, kas savās augšupējās kampaņās par Eiropas vērtībām popularizē ideju par Eiropu, un kā līdzdalībnieki un katalizatori tie būtu jāiesaista dialogā ar sabiedrību.

2.1.3. ES iestādēm ir pieejams liels finansējums sabiedrības informēšanai, cita starpā kampaņām, tomēr tas salīdzinājumā ar dalībvalstu valdību budžeta līdzekļiem sabiedrības informēšanai un kampaņām (un arī dalībvalstu vietējo un reģionālo pašvaldību budžetiem šīm darbībām) ir nenoliedzami mazs. Turklāt vairāki Komisijas ģenerāldirektori,

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/IP_18_5681

izmantojot dažādus paņēmienus, atbalsta pilsoniskās sabiedrības un sociālo partneru centienus informēt eiropiešus un iesaistīt tos debatēs par konkrētām ES politikas jomām. Būtu jāpaplašina un jaunajā ES budžetā pienācīgi jāatspoguļo ES iestāžu, kā arī Eiropas un dalībvalstu pilsoniskās sabiedrības, sociālo partneru un neatkarīgo plašsaziņas līdzekļu pozitīvā loma.

2.1.4. Eiropas Parlaments ir sevišķi aktīvi veicinājis interesi par Eiropas vēlēšanām un dalību tajās. Eiropas Parlaments 2019. gada vēlēšanu kampaņā centās piesaistīt balsotājus ar emocionāli uzlādētiem paziņojumiem, kas bija pielāgoti konkrētiem problēmjautājumiem, kā arī daudz aktīvāk iesaistīt pilsonisko sabiedrību un arodbiedrības un organizēt ne tik institucionālu, bet gan decentralizētu kampaņu ar daudz lielāku pastiprinošu ietekmi. Kampaņa “Šoreiz es balsošu” sniedza pilsoniskās sabiedrības organizācijām iespēju (un finansējumu) īstenot pašām savus pasākumus un informēšanas darbības, lai iesaistītu sabiedrību vēlēšanu procesā un izklāstītu savu viedokli un redzējumu par Eiropas nākotni. Tā arī iedvesmoja dažādus sabiedrības pārstāvjus, tostarp darījumu aprindas, iesaistīties kampaņās, kuras aicina piedalīties vēlēšanās. Balstoties uz pierādījumiem, kas iegūti no EP pēcvēlēšanu apsekojuma ⁽⁷⁾, šī plaša un interaktīvā kampaņa palīdzēja palielināt vēletāju skaitu.

2.1.5. Plānojot turpmāko rīcību, kuras mērķis ir uzlabot eiropiešu politisko līdzdalību, ir svarīgi paturēt prātā, ka pieaug pozitīvas identificēšanās ar ES tendence, ko apliecina to vēletāju skaita pieaugums par 11 %, kuri norādīja, ka piedalījās Eiropas vēlēšanās, jo uzskata to par savu pilsoņa pienākumu, to vēletāju skaita pieaugums par 11 %, kas balsoja par ES, un vēletāju, kuri uzskata, ka balsojot viņi var panākt izmaiņas, skaita pieaugums par 6 %. Tika minēti šādi galvenie faktori, kas, visticamāk, palielinātu respondentu vēlmi balsot nākamajās Eiropas Parlamenta vēlēšanās: labāka informētība par ES un tās ietekmi uz ikdienas dzīvi (43 %), lielāks skaits gados jaunu kandidātu (31 %) un vairāk kandidējošu sieviešu (20 %). Turklāt eiropieši ir skaidri norādījuši, ka vajadzīga plašāka informācija par politisko līdzdalību, iekļaujošāki vēlēšanu procesi, atbildīgāka politiskā vadība un efektīvāka iestāžu aizsardzība pret vēlēšanu procesa ļaunprātīgu izmantošanu politiskās korupcijas, dezinformācijas un kiberuzbrukumu veidā ⁽⁸⁾.

2.1.6. Turpmākajās sabiedrības informēšanas kampaņās ES iestādēm būtu jāpiešķir prioritāte jautājumiem, kas vēletājiem ir sevišķi svarīgi, un šīm kampaņām būtu jānotiek visa politiskā cikla laikā, veidojot kopīgu zināšanu bāzi un piederības sajūtu ES jautājumu risināšanā pirms nākamajām Eiropas vēlēšanām. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš tam, kā informēšanas kampaņas sasniedz iedzīvotājus visos ģeogrāfiskajos apgabalos un visos sabiedrības slāņos, it sevišķi tos cilvēkus, kas ir atstumti no līdzdalības politikā un sociāli ekonomiskajā attīstībā, jo viņi savas vispārējās sociālās atstumtības dēļ var būt īpaši neaizsargāti pret ļaunprātīgām dezinformācijas kampaņām ⁽⁹⁾. Lai ES iestāžu sniegtā informācija varētu proaktīvi sasniegt sabiedrību, ir vajadzīgs padziļināts dialogs ar vietējām kopienām visā ES, izmantojot ciešāku sadarbību ar vietējiem plašsaziņas līdzekļiem, vietējām pilsoniskās sabiedrības grupām, vietējām pašvaldībām, kā arī sabiedrības izglītošanas programmas.

2.2. Ieguldījumi plašsaziņas līdzekļu brīvībā un plurālismā, kā arī žurnālistikā

2.2.1. Plašsaziņas līdzekļu brīvībai un plurālismam, kas nodrošina Eiropas iedzīvotājiem precīzu un objektīvu informāciju, ir svarīga nozīme uz informāciju balstītās debatēs par vēlēšanām un politisku lēmumu pieņemšanu, turklāt tas ir būtisks instruments cīņā pret dezinformāciju. Brīviem un plurāliem plašsaziņas līdzekļiem jābūt pārskatāmiem par to saturu un jānodrošina pārredzamība attiecībā uz to īpašniekiem un ekonomiskajām interesēm.

2.2.2. Lai gan tradicionālo (drukāto un apraides) plašsaziņas līdzekļu popularitāte samazinās, jo ir iespējama masveida piekļuve digitālajiem un sociālajiem plašsaziņas līdzekļiem, tīmekļa vietnēm un raidorganizāciju sociālo plašsaziņas līdzekļu kontiem, žurnālisti strādā un laikraksti tiek izdoti, turklāt iedzīvotāji tiešaistē ļoti aktīvi komentē rakstus un dalās ar tiem.

2.2.3. Lai gan 2019. gada pasaules preses brīvības indeksā ⁽¹⁰⁾ Eiropas valstis ieņēma pirmās vietas novērtējumā “laba” preses brīvība (9 ES dalībvalstis ir starp 15 valstīm, kurās ir “laba preses brīvība”) un neviena nav sliktākajā kategorijā “ļoti nopietna situācija”, 12 ES dalībvalstis ir klasificētas tikai kā “samērā labas”, savukārt 6 tiek aprakstītas kā “problemātiskas” un viena ES dalībvalsts ir klasificēta kā “sarežģīta”. Pret žurnālistiem vērstas vardarbības un iebaidīšanas pastiprināšanās ES dalībvalstīs ir satraucoša tendence, kas apdraud Eiropas demokrātiju; tāpat satraukumu rada jebkāda politiska iejaukšanās plašsaziņas līdzekļu darbībā.

⁽⁷⁾ https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2019/election2019/EB915_SP_EUROBAROMETER_-POSTEE19_FIRSTRESULTS_EN.pdf

⁽⁸⁾ Konstatējumi no iepriekš minētā avota, proti, 2019. gada jūnija EP pēcvēlēšanu apsekojuma, kurā piedalījās 22 464 respondenti.

⁽⁹⁾ OV C 97, 24.3.2020., 53. lpp.

⁽¹⁰⁾ <https://rsf.org/en/world-press-freedom-index>

2.2.4. Saskaņā ar plašsaziņas līdzekļu plurālisma uzraudzības instrumenta 2017. gada rezultātiem⁽¹¹⁾ “tirgus koncentrācija ir vidēja vai augsta riska avots plašsaziņas līdzekļu plurālismam visās ES valstīs bez izņēmuma. Dažādu tradicionālo plašsaziņas līdzekļu ekonomiskās grūtības (..) liecina, ka plašsaziņas līdzekļu koncentrēšanās ir tendence, kas nākotnē, visticamāk, nesamazināsies (..), un tirgus plurālisma iespējama samazināšanās joprojām ir visuresošs riska elements”. ES ir jāsteno pretmonopola pasākumi, lai dažādotu plašsaziņas līdzekļu īpašumtiesības un apkarotu mediju īpašumtiesību koncentrāciju un monopolus.

2.2.5. Neatkarīgā žurnālistika ir sabiedriskais labums, un nespēja nodrošināt plašsaziņas līdzekļu daudzveidību un plurālismu nenoliedzami ir tirgus nepilnība. Lai nodrošinātu kvalitāti un daudzveidību žurnālistikā, ir jānostiprina politiskā un ekonomiskā neatkarība, kā arī sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu kvalitāte un to ilgtermiņa neatkarīgs finansējums, kam vajadzīgi jauni ekonomikas/uzņēmējdarbības modeļi. ES būtu jādara vairāk, lai atbalstītu sabiedriskos plašsaziņas līdzekļus, arī iniciatīvas nolūkā rast jaunus un ilgtspējīgus finansēšanas modeļus. Šajā saistībā EESK atbalsta priekšlikumus 2021.–2027. gada budžeta periodā ieviest programmā “Radošā Eiropa” apakšsadaļu 61 miljona EUR apmērā, kas būtu paredzēta kvalitatīvai žurnālistikai, tostarp plašsaziņas līdzekļu plurālismam un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmei⁽¹²⁾. Tomēr Komiteja aicina veikt daudz lielākus un stratēģiskākus publiskos ieguldījumus profesionālajā žurnālistikā un plašsaziņas līdzekļos.

2.2.6. ES būtu arī vairāk jādara, lai atbalstītu neatkarīgus plašsaziņas līdzekļus un pētniecisko žurnālistiku, tostarp transnacionālas sadarbības platformas. Tāpat tai būtu jāatbalsta iniciatīvas, kuru mērķis ir rast jaunus kvalitatīvas žurnālistikas finansēšanas veidus, to skaitā bezpeļņas modeļus un jaunus sociāli ilgtspējīgus un iekļaujošus ekonomikas modeļus.

2.2.7. Turklāt būtu jānostiprina, jāuzrauga un sistemātiski jāpiemēro valstu un ES tiesību akti pret plašsaziņas līdzekļu monopoliem un dominējošām tirgus pozīcijām. Būtu jāturpina atbalstīt ES iniciatīvas Eiropas plašsaziņas līdzekļu neatkarības un īpašumtiesību uzraudzības jomā, piemēram, plašsaziņas līdzekļu plurālisma uzraudzības instruments.

2.2.8. ES būtu jāturpina veicināt pašregulējuma pasākumi un struktūras, piemēram, ētikas kodeksi un preses padomes, lai nostiprinātu augstus žurnālistikas standartus, tostarp arī digitālajos un sociālajos plašsaziņas līdzekļos. ES ir jāsekmē visu plašsaziņas līdzekļu vienlīdzīga piekļuve informācijai un jācīnās pret politiski motivētu patvaļīgu aizliegumu žurnālistiem piedalīties preses konferencēs un piekļūt valdības publikācijām.

3. Reaģēšana uz digitālo un sociālo plašsaziņas līdzekļu radītajām iespējām un problēmām

3.1. Digitālie un sociālie plašsaziņas līdzekļi lielākajai daļai cilvēku paver iespēju ātrāk piekļūt plašākai informācijai un viedokļiem un atvieglo viņu dalību demokrātiskās debatēs, kas iespējamas sociālajos tīklos. Tie arī ļauj cilvēkiem pašiem pieņemt lēmumus par tās informācijas filtrēšanu, kurai viņi vēlas piekļūt. Internetu 2019. gadā izmantoja 86 %⁽¹³⁾ ES 27 dalībvalstu iedzīvotāju un 90 % ES 27 dalībvalstu māsājniecībās bija interneta pieslēgums, lai gan starp valstīm vērojamas atšķirības, proti, no 98 % māsājniecību Nīderlandē līdz 75 % Bulgārijā⁽¹⁴⁾, taču tas vienlīdz nodrošina plašu informēšanu.

3.2. Lai gan digitālie un sociālie plašsaziņas līdzekļi lielākam skaitam cilvēku piedāvā plašākas iespējas līdzdarboties, sociālo plašsaziņas līdzekļu platformu īpašumtiesības ir vēl koncentrētākas nekā tradicionālo drukāto un apraides plašsaziņas līdzekļu īpašumtiesības, un sarežģītie, komerciālu apsvērumu vadītie un slēptie algoritmi ļauj lielā mērā filtrēt lietotāju kontos pieejamo informāciju. Līdz ar to iedzīvotājiem pieejamā informācija, iespējams, faktiski nav tik plaša, kāda

⁽¹¹⁾ <https://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/mpm-2017-2/>

⁽¹²⁾ <https://medium.com/we-are-the-european-journalism-centre/more-than-meets-the-eye-tips-to-find-eu-funding-for-journalism-92f3f1143042>

⁽¹³⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tin00028/default/table?lang=en>

⁽¹⁴⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tin00134/default/table?lang=en>

ir pieejama tradicionālajos drukātajos un apraides plašsaziņas līdzekļos. Sociālo plašsaziņas līdzekļu parādīšanās ir veicinājusi dezinformācijas izplatību, proti, dažādu iemeslu dēļ tiek publicēti safabricēti stāsti, cita starpā ar mērķi ietekmēt politikas debates un vēlēšanu rezultātus. Šī dezinformācija galvenokārt tiek izplatīta no viltus kontiem. Pētnieki apgalvo, ka 2016. gada ASV prezidenta vēlēšanās dezinformācija būtiski ietekmēja balsotāju rīcību.

3.3. Saistībā ar Komisijas iniciatīvām ierobežot dezinformāciju un nodrošināt pārredzamas, taisnīgas un uzticamas darbības tiešsaistes kampaņās pirms nesenajām Eiropas Parlamenta vēlēšanām tiešsaistes platformu, sociālo tīklu un reklāmas nozaru (tostarp *Facebook* un *Twitter*) pārstāvji 2018. gada septembrī parakstīja pašregulējuma prakses kodeksu⁽¹⁵⁾, lai cīnītos pret dezinformācijas un viltus ziņu izplatību tiešsaistē. Tajā noteiktas plašas saistības, kas attiecas uz politiskās reklāmas pārredzamību, viltus kontu slēgšanu un dezinformācijas izplatītāju demonetizāciju, utt.⁽¹⁶⁾ Šo kodeksu uzskata par svarīgu pīlāru Komisijas rīcības plānā dezinformācijas apkarošanai; tas ietver pielikumu ar parakstītāju pušu labas prakses piemēriem⁽¹⁷⁾.

3.4. Visas platformas īstenoja pasākumus pirms Eiropas Parlamenta vēlēšanām, marķējot politisko reklāmu un darot to publiski pieejamu sludinājumu bibliotēkās ar meklēšanas iespējām⁽¹⁸⁾. Saskaņā ar *Facebook* ieviesto pašregulējuma politiku politisko reklāmu varēja publicēt tikai tajā valstī, kurā attiecīgajai partijai tas bija atļauts. Tā kā kļuva skaidrs, ka šis noteikums negatīvi ietekmē Eiropas partiju iespējas rīkot kampaņas visā Eiropas Savienībā, tika pieņemts *ad hoc* lēmums, ka šis noteikums neattiecas uz Eiropas partijām⁽¹⁹⁾.

3.5. Tomēr kodeksa parakstītāju pušu 2019. gada oktobrī⁽²⁰⁾ sagatavotie pirmie gada pašnovērtējuma ziņojumi un Eiropas Audiovizuālo mediju pakalpojumu regulatoru grupas (*ERGA*) 2019. gada jūnija ziņojums⁽²¹⁾ liecina, ka ne visa politiskā reklāma platformu politiskās reklāmas arhīvos tika pareizi marķēta kā politiskā reklāma un ka arhīvi joprojām nepublicē pietiekamus datus par auditorijas mikrofiltru noteikšanu, lai nepieļautu manipulēšanu ar vēlēšanu balsīm un nodrošinātu politisko kampaņu un reklāmas, tostarp finansējuma avotu un saistību ar īpašām interešu grupām, lielāku pārredzamību. Turklāt kodeksa parakstošās puses nav pieņēmušas kopīgus standartus, lai pētnieki un žurnālisti varētu piekļūt personas datiem, vienlaikus ievērojot lietotāju tiesības uz privātumu un piekrišanu.

3.6. Ņemot vērā pašregulācijā atklātās nepilnības un prakses kodeksa novērtējumu, ko šobrīd veic Komisija, EESK aicina Komisiju pieņemt leģislatīvus pasākumus gadījumā, ja brīvprātīgais kodekss izrādās pats par sevi nepietiekams, lai panāktu būtisku progresu virzībā uz Komisijas mērķu īstenošanu. Ir krietni jāuzlabo pašregulējums tiešsaistes dezinformācijas jomā. Paralēli ir jāpieņem vispusīga pieeja attiecībā uz šīs jomas regulēšanu. Ir īstais laiks jaunajā Komisijas pasākumu kopumā par vēlēšanām un Eiropas rīcības plānā par demokrātiju izstrādāt un ierosināt sociālo plašsaziņas līdzekļu un digitālo platformu regulējumu, koncentrējoties uz visu politiskās reklāmas aspektu (finansējuma, marķēšanas un publiskošanas noteikumu) un dezinformācijas pārredzamību.

3.7. Sekmējot pārskatbildību tiešsaistē, būtu jāpievēršas ne tikai pārredzamības pasākumiem, kas atklāj informācijas avotus, bet jāapsver arī to ekosistēmas dalībnieku pārskatbildība, kuri gūst peļņu no maldinoša un sensacionāla satura izplatīšanas. Dezinformācija ir koncentrēta, pārskatneatbildīgu digitālo tirgu, pastāvīgas izsekošanas un personas datu nelikumīgas apstrādes simptoms. Dominējoši sociālo plašsaziņas līdzekļu uzņēmumi gūst peļņu, ģenerējot profilēšanas datus, ko iegūst, izplatot uzmanību piesaistošu saturu neatkarīgi no šāda satura patiesuma. Saistībā ar šāda veida datu

⁽¹⁵⁾ https://ec.europa.eu/commission/news/code-practice-against-disinformation-2019-jan-29_lv

⁽¹⁶⁾ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation>

⁽¹⁷⁾ Progresā ziņojumā, ko publicēja 2019. gada jūnijā, cita starpā bija norādīts, ka “*Facebook* 2019. gada pirmajā ceturksnī slēdza 2,2 miljardus viltus kontu un konkrēti rīkojās pret 1 574 trešās valstīs bāzētām un 168 ES bāzētām lapām, grupām un kontiem, kas iesaistīti pret ES dalībvalstīm vērstā neautentiskā rīcībā”, savukārt “*Twitter* ziņoja, ka ir noraidīti vairāk nekā 6 000 uz ES vērstu sludinājumu, jo tie pārkāpa *Twitter* politiku attiecībā uz nepieņemamu reklāmas praksi, kā arī ap 10 000 uz ES vērstu sludinājumu, kuros pārkāpta *Twitter* politika kvalitatīvu sludinājumu jomā”.

⁽¹⁸⁾ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/action-plan-against-disinformation-report-progress>

⁽¹⁹⁾ <https://twitter.com/alemannoEU/status/1119270730280132610>

⁽²⁰⁾ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/annual-self-assessment-reports-signatories-code-practice-disinformation-2019>

⁽²¹⁾ http://erga-online.eu/wp-content/uploads/2019/06/ERGA-2019-06_Report-intermediate-monitoring-Code-of-Practice-on-disinformation.pdf

manipulāciju ir pilnībā un pienācīgi jāpiemēro Vispārīgā datu aizsardzības regula, lai izmainītu uzņēmumu stimulu līdzsvaru, attālinoties no modeļa, kas paļaujas uz sensāciju un šoka emocijām. Ja šo problēmu sekmē vai izplata pašu platformu uzņēmējdarbības pamatmodelis, nepietiek ar to, ka platformas tiek mudinātas pieņemt satura izņemšanas vai pārbaudīšanas mehānismus. Turklāt valstu un ES tiesību aktiem ir jāpievēršas digitālo un sociālo plašsaziņas līdzekļu uzņēmumu dominējošām tirgus pozīcijām un jāapsver obligāta sadarbība, ieviešot kopīgus protokolus, lai starp platformām būtu iespējama informācijas plūsma.

3.8. Ir jānodrošina ES iestāžu, pilsoniskās sabiedrības, sociālo partneru, neatkarīgo plašsaziņas līdzekļu, sociālo plašsaziņas līdzekļu, tiešsaistes platformu un sabiedrības spēcīgāka un plašāka iesaiste dezinformācijas apkarošanā⁽²²⁾. Komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas iniciatīvu, ko īsteno Komunikācijas tīklu, satura un tehnoloģiju ģenerāldirektorāts (CONNECT GD) un kas paredz izveidot Eiropas digitālo plašsaziņas līdzekļu novērošanas centru, proti, "faktu pārbaudītājiem, akadēmiķiem un pētniekiem paredzētu centru, kura ietvaros varētu savstarpēji sadarboties un aktīvi sazināties ar plašsaziņas līdzekļu organizācijām un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes ekspertiem, kā arī sniegt atbalstu politikas veidotājiem"⁽²³⁾, un atbalsta papildu līdzekļu ieguldīšanu šā centra stiprināšanā un pilnveidē.

4. Nepieļaut ļaunprātīgu un interneta virzītu iejaukšanos Eiropas vēlēšanās

4.1. Vēl viens apdraudējums, kas iespējams interneta vidē, ir vieglāka iejaukšanās vēlēšanās, izmantojot fiktīvus kontus, sociālo plašsaziņas līdzekļu "troļļu" un valsts kontrolētu tirgotāju pakalpojumus. Lai gan daudz tiek domāts par ārvalstu personu īstenošanu iejaukšanās, realitāte ir daudz sarežģītāka, proti, iekšzemes dezinformācija ir vismaz tikpat liela problēma, un vietējie starpniekserversi, jaunās tehnoloģijas un citas izstrādnes (piemēram, slēgtu grupu izmantošana) apgrūtina ārvalstu dezinformācijas nošķiršanu no iekšzemes dezinformācijas. Piemēram, Krieviju vaino 2016. gada ASV prezidenta vēlēšanu, Apvienotās Karalistes Brexit referenduma un vairāku nesen ES notikušu vēlēšanu⁽²⁴⁾, kā arī Eiropas Parlamenta 2019. gada maija vēlēšanu⁽²⁵⁾ norises ietekmēšanā, taču citu iekšzemes un ārējo dalībnieku iejaukšanās rada tikpat satraucošu risku.

4.2. Komisijas rīcības plānā dezinformācijas apkarošanai ir norādīts: "ziņojumi liecina, ka ar dezinformāciju nodarbojas vairāk nekā 30 valstis, ietekmējot dažāda veida darbības"⁽²⁶⁾. Eiropas Ārējās darbības dienests (EĀDD) ir izveidojis dienestu (Austrumu Stratēģiskās komunikācijas operatīvo grupu), lai, izmantojot šim mērķim paredzētu tīmekļa vietni⁽²⁷⁾, uzraudzītu un atklātu "Kremlī atbalstošu" dezinformāciju; kā arī EĀDD ir izveidojis "Rietumbalkānu" un "Dienvīdu" Stratēģiskās komunikācijas operatīvās grupas.

4.3. Atzinīgi vērtējama ir EĀDD iniciatīva izveidot agrīnās brīdināšanas sistēmu, kas faktiski ir dezinformācijas jomā strādājošu dalībvalstu valdību amatpersonu tīkls; šī sistēma ir jāstiprina un jāpaplašina, mudinot dalībvalstis nodrošināt ciešu informācijas apmaiņu starp agrīnās brīdināšanas sistēmu un nesen izveidotajiem valstu vēlēšanu tīkliem, kā arī šajā apmaiņā iesaistīt pilsoniskās sabiedrības organizācijas un faktu pārbaudītājus. Nākotnē regulāra informācijas apmaiņa būtu jāparedz arī starp agrīnās brīdināšanas sistēmu un digitālo plašsaziņas līdzekļu novērošanas centra struktūrām katrā valstī un visā ES.

4.4. Ņemot vērā iejaukšanās novēršanas mehānismu nozīmi Eiropas demokrātijas nodrošināšanā, būtu jāpaplašina un jānostiprina Eiropas Ārējās darbības dienesta pret dezinformāciju vērsto iniciatīvu darbs, ietverot citu valstu un reģionu īstenoto dezinformācijas uzraudzību un apkarošanu un informācijas apmaiņas pastiprināšanu ar citiem līdzīgiem novēršanas mehānismiem, piemēram, tiem, ko izveidojusi Kanāda un Austrālija. Vienlaikus ir ievērojami jāpastiprina ES rīcība pret dezinformāciju, īstenojot to visaptverošā veidā, kas ļautu veikt savlaicīgu uzraudzību, uzlabotu profesionālo žurnālistiku un sekmētu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi.

4.5. EESK norāda: ņemot vērā Covid-19 krīzi, kas izcēlās pēc šā atzinuma sagatavošanas, Komisijai vēl steidzamāk ir jārikojas, lai apkarotu dezinformāciju, kas saistīta ar sabiedrības veselībai bīstamās infekcijas cēloņiem, izplatīšanos un

⁽²²⁾ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/eu-communication-disinformation-euco-05122018_en.pdf

⁽²³⁾ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/commission-launches-call-create-european-digital-media-observatory>

⁽²⁴⁾ https://carnegieendowment.org/files/CP_333_BrattbergMaurer_Russia_Elections_Interference_FINAL.pdf

⁽²⁵⁾ https://www.politicalcapital.hu/pc-admin/source/documents/pc_russian_meddling_ep2019_eng_web_20190520.pdf

⁽²⁶⁾ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/eu-communication-disinformation-euco-05122018_en.pdf

⁽²⁷⁾ <https://euvdsinfo.eu/>

ārstēšanu. Ar pandēmiju saistītais sociālo plašsaziņas līdzekļu informatīvais saturs bez pienācīgas uzraudzības un virzības var radīt kaitīgas uzvedības formas un izplatīt paniku, apdraudot sabiedrības veselību. EESK aicina Eiropas Komisiju būt vērigai un sadarboties ar dalībvalstīm un sociālās jomas ieinteresētajām personām, lai novērstu nopietno ietekmi, ko rada šāda dezinformācija, kura izplatās gan no vietējiem, gan ārvalstu avotiem ⁽²⁸⁾.

5. Eiropiešu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes un sabiedrības izglītošanas uzlabošana

5.1. Lai attīstītu ES noturīgumu pret antidemokrātiskām tendencēm un apdraudējumiem, ļoti svarīgi ir sistemātiski veicināt eiropiešu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi un aktīvu pilsoniskumu. Kā izklāstīts EESK nesent publicētajos atzinumos ⁽²⁹⁾, Komiteja aicina ES iestāžu jaunajā politiskajā ciklā rast jaunu impulsu darbībām saistībā ar cilvēku izglītošanu par ES jautājumiem. EESK uzskata, ka 2015. gada Parīzes deklarācija ⁽³⁰⁾ un 2018. gada Padomes ieteikums ⁽³¹⁾ ir skaidrs dalībvalstu pilnvarojums, ko atbalstījis Eiropas Parlaments 2016. gada rezolūcijā ⁽³²⁾, politiskajā darba kārtībā pārliecinoši iekļaut mācīšanu un mācīšanos par Eiropas Savienību.

5.2. EESK uzsver nepieciešamību īstenot Eiropas sociālo tiesību pīlāra (ESTP) pirmo principu – kvalitatīvu un iekļaujošu izglītību, apmācību un mūžizglītību padarīt par ikviena Eiropas iedzīvotāja tiesībām ⁽³³⁾ – un iesaka izglītošanu par ES un ES identitātes veidošanu iekļaut stratēģijā “ES 2030” un stratēģiskajā sistēmā “ET 2030”, kā arī Eiropas pusgada procesā (attiecināmajos konkrētai valstij adresētajos ieteikumos), ja ir pieejami precīzi sistemātiski dati ⁽³⁴⁾.

5.3. Lai veicinātu turpmāku politisko atbalstu izglītošanas par Eiropas Savienību uzlabošanai, EESK aicina Eiropas līmenī izveidot augsta līmeņa ekspertu grupu “Apgūt zināšanas par Eiropu”, iesaistot dalībvalstu pārstāvjus un vadošos izglītības ekspertus. Šī grupa varētu izglītības ministriem iesniegt apspriešanai politikas priekšlikumus un ieteikumus, kuri tiktu izmantoti Padomes secinājumu sagatavošanā. Tāpat šī grupa varētu ierosināt darbības uzlabojumus, piemēram, ieviest centralizētu tiešsaistes platformu ar tādu mācību materiālu uzskaitījumu, kas izstrādāti ES finansētu projektu un valstu mācību programmu ietvaros, kā to ir ieteikusi EESK.

5.4. EESK uzskata, ka vispusīgākas politikas rīcības sākumposmā, pamatojoties uz 2013. gada publikāciju “Mācīšanās par Eiropu skolās” ⁽³⁵⁾, ir jāveic jauni kritiski pētījumi par pašreizējo situāciju dalībvalstīs saistībā ar skolu piedāvāto izglītošanu par Eiropas Savienību, skolotāju apmācību un profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanu, kā arī par ES izglītības programmām, ko izstrādājuši pilsoniskā sabiedrība un sociālie partneri ⁽³⁶⁾. Turklāt ir vispusīgi jāpārskata izglītošanas kapacitāte un finansējuma avoti, lai sniegtu iespēju pieaugušajiem ES iedzīvotājiem attīstīt aktīva pilsoniskuma prasmes atbilstīgi pārskatītajam ES atsaucis satvaram “Pamatkompetences mūžizglītībā” ⁽³⁷⁾.

5.5. Eiropas pilsoniskā sabiedrība un sociālie partneri ir pauduši stingru atbalstu atbilstīga finansējuma nodrošināšanai, lai izglītotu sabiedrību par ES jautājumiem, kultūru un pilsoniskumu, ar šādu finansējumu papildinot valstu resursus. ES būtu jāatbalsta dalībvalstis, lai nodrošinātu, ka skolu vadītāju, skolotāju un citu mācītspēku rīcībā būtu labāki resursi nolūkā veicināt kritisko domāšanu, demokrātiskās vērtības un cilvēktiesības, kā arī līdzdalību sabiedriskajā dzīvē un jauno tehnoloģiju atbildīgu izmantošanu. Būtu jāstiprina un jāpaplašina programmas, kas sniedz mobilitātes atbalstu skolotāju, akademiķu un izglītojamo apmaiņai, lai palīdzētu viņiem izzināt tādas ES vērtības kā demokrātija, brīvība un iecietība citās mācīšanās vidēs un citās ES dalībvalstīs ⁽³⁸⁾.

⁽²⁸⁾ <https://www.disinfo.eu/coronavirus/>

⁽²⁹⁾ OV C 353, 18.10.2019., 52. lpp., OV C 228, 5.7.2019., 68. lpp.

⁽³⁰⁾ Parīzes deklarācija, 2015. gada 17. marts.

⁽³¹⁾ Padomes Ieteikums (2018. gada 22. maijs) par to, lai veicinātu kopīgas vērtības, iekļaujošu izglītību un Eiropas dimensiju mācīšanu (OV C 195, 7.6.2018., 1. lpp.).

⁽³²⁾ Eiropas Parlamenta rezolūcija (2016. gada 12. aprīlis) par mācīšanos par ES skolā (OV C 58, 15.2.2018., 57. lpp.).

⁽³³⁾ OV C 228, 5.7.2019., 68. lpp.

⁽³⁴⁾ OV C 228, 5.7.2019., 68. lpp.

⁽³⁵⁾ <https://op.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/83be95a3-b77f-4195-bd08-ad92c24c3a3c>

⁽³⁶⁾ OV C 353, 18.10.2019., 52. lpp.

⁽³⁷⁾ Padomes Ieteikums (2018. gada 22. maijs) par pamatkompetencēm mūžizglītībā (OV C 189, 4.6.2018., 1. lpp.).

⁽³⁸⁾ https://www.csee-etu.org/images/attachments/ST_Citizenship_2018.pdf

5.6. Eiropas Savienībai visās tās dalībvalstīs būtu aktīvi jāveicina un finansiāli jāatbalsta visu sabiedrības paaudžu plašsaziņas līdzekļu lietotprasme, kā arī žurnālistu sniegta apmācība un pašu žurnālistu mācības, darot to sistemātiski un ciešā sadarbībā ar valstu izglītības iestādēm un neatkarīgām valstu aģentūrām, kas atbild par plašsaziņas līdzekļu regulēšanu. Mērķis ir panākt ātras un plašas pārmaiņas virzībā uz eiropiešu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes uzlabošanu, ņemot vērā pieaugošos draudus, ko rada bieži sastopama un nereti ļaunprātīga dezinformācija.

5.7. ES būtu dalībvalstīm jāsniedz savlaicīga palīdzība, lai atbalstītu to centienus pildīt jauno pienākumu plašsaziņas līdzekļu jomā, proti, sekmēt un īstenot pasākumus, lai uzlabotu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi, ietverot jaunas izglītības programmas un video koplietošanas platformu efektīvu pārraudzību, kā noteikts nesekmīgajā Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīvā (AVMPD). Šajā saistībā EESK sagaida skaidras pamatnostādnes no plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes ekspertu grupas, kura sanāks kopā Zagrebā, Horvātijā, 2020. gada 30. martā, proti, otrās Plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes nedēļas laikā – tā ir jauna, pagājušajā gadā uzsākta ES mēroga informētības vairošanas iniciatīva.

6. Iekļaujošākas Eiropas vēlēšanas

6.1. Eiropas Savienībā izslēgšanas no vēlēšanām riskam var būt pakļautas dažādas sociālās grupas, proti, personas ar invaliditāti, etniskās minoritātes (it sevišķi romi), Eiropas migrējošie darba ņēmēji un imigranti, kā arī trūcīgi, nenodarbināti, neizglītoti un lauku cilvēki. Tā kā puse eiropiešu joprojām nepiedalās Eiropas vēlēšanās, strukturālā nevienlīdzība, kas ietekmē cilvēku rīcību vēlēšanu laikā, ir jārisina ar gaidāmajām politikas iniciatīvām, kuru mērķis ir stiprināt Eiropas demokrātiju un nākamajās Eiropas vēlēšanās nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret visiem eiropiešiem.

6.2. Kā analizēts EESK 2019. gada marta detalizētajā informatīvajā ziņojumā⁽³⁹⁾, daudzi cilvēki visās 27 ES valstīs nevar piedalīties Eiropas vēlēšanās, jo pastāv tiesību akti vai organizatoriski pasākumi, kas vēletājiem ar invaliditāti liedz viņu politiskās tiesības. Valsts noteikumu dēļ aptuveni 800 000 eiropiešu no 16 dalībvalstīm ir liegta tiesības piedalīties EP vēlēšanās invaliditātes vai garīgās veselības problēmu dēļ, savukārt miljoniem citu eiropiešu nav iespēju balsot tehnisku šķēršļu dēļ, jo vēlēšanu organizēšanā nav ņemtas vērā viņu vajadzības, kas izriet no invaliditātes.

6.3. EESK ierosina jaunajā vēlēšanu reformas pasākumu kopumā un Eiropas rīcības plānā demokrātijas jomā paredzēt "ES ceļvedi iekļaujošākam vēlēšanu procesam" ar pievienotu finansējuma priekšlikumu, lai palīdzētu dalībvalstīm veikt vēlēšanu administrēšanas vajadzīgo modernizāciju, kas saistīta ar tehnoloģiju pielāgošanu un atbalsta pakalpojumiem nelabvēlīgā situācijā esošām sociālajām grupām, kuras parasti tiek izslēgtas no vēlēšanu procesa un ir mazāk iesaistītas konkrētās valsts politikā. Ceļvedim vajadzētu balstīties uz padziļinātu analīzi par šķēršļiem, ar ko saskaras dažādas sociālās grupas, kuras pakļautas izslēgšanas no vēlēšanām riskam, un tas būtu jāizstrādā sadarbībā ar valstu vēlēšanu iestādēm, pilsoniskās sabiedrības organizācijām un to Eiropas tīkliem.

6.4. Pašreizējie ES tiesību akti jau palīdz risināt virkni problēmu saistībā ar EP vēlēšanām. Tādēļ nepastāv nekādi formāli šķēršļi, kas liegtu šajos tiesību aktos iekļaut arī garantijas attiecībā uz balsošanas iespējām personām ar invaliditāti. EESK norāda: ja tiktu ieviesti paraugprakses piemēri no visām valstīm, izveidotos nevainojama sistēma, kurā ikviens eiropietis ar invaliditāti varētu ne vien pilnībā izmantot iespēju balsot, bet arī izvēlēties sev visērtāko balsošanas veidu.

6.5. Tādējādi saistībā ar gaidāmajām politikas debatēm par Eiropas vēlēšanu reformu un jauno Eiropas rīcības plānu demokrātijas jomā EESK ierosina papildus vispusīgākiem pasākumiem, kas izklāstīti ierosinātajā "ES ceļvedi iekļaujošākam vēlēšanu procesam", apsvērt iespēju pieņemt likumdošanas iniciatīvu, kurā noteikti obligāti balsošanas standarti personām ar invaliditāti. Priekšlikums būtu jāizstrādā, risinot politikas dialogu ar valstu vēlēšanu iestādēm, sociālās iekļaušanas un vēlēšanu ekspertiem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas pārstāv personas ar invaliditāti.

⁽³⁹⁾ EESK informatīvs ziņojums "Personu ar invaliditāti reālās tiesības balsot Eiropas Parlamenta vēlēšanās", 2019. gada 20. marts.

7. Uz iedzīvotājiem vērstu un pārskatatbildīgu Eiropas politisko partiju veicināšana

7.1. Kā noteikts 1992. gada Māstrihtas līgumā, "Eiropas līmeņa politiskās partijas ir nozīmīgas kā faktors, kas veicina integrāciju Eiropas Savienībā. Tās dod ieguldījumu Eiropas apziņas veidošanā un Eiropas Savienības pilsoņu politiskās gribas izteikšanā". Eiropas politisko partiju samērā nesēnā pilnveide, pakāpeniski kļūstot par pārvalstiskiem politiskajiem dalībniekiem ar integrētām pārvaldības struktūrām, kas var pieņemt saskaņotas politiskās programmas un mobilizēt balsotājus visā ES, rada strukturālus sarežģījumus eiropiešu politiskajai līdzdalībai. Proti, kopš 2003. gada Nicas līguma ir mainījies tiesiskais regulējums, kas reglamentē Eiropas partiju pārvaldību un finansējumu, bet tas joprojām neparedz nosacījumus konkrētu organizatorisko un plānošanas saskaņotības ziņā, lai gan šādi nosacījumi veicinātu Eiropas partiju spēju plānot un uzlabot ES politisko integrāciju, balstoties uz kopīgām vērtībām un sabiedrības līdzdalību.

7.2. Ar turpmāku regulējumu būtu jācenšas sekmēt Eiropas politisko partiju vēlmi aktīvi popularizēt ES vērtības, partiju starpvalstu politisko saskaņotību un organizatoriskās spējas iesaistīt darbā ļoti atšķirīgo dalībvalstu partiju locekļus, kā arī citus cilvēkus daudzās dažādās ES teritorijās.

7.3. Šajā saistībā EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu labāk piemērot Eiropas partiju juridisko pienākumu ievērot ES pamatvērtības, kā noteikts LES 2. pantā, un tas attiecas arī uz partiju biedriem dalībvalstīs. Tas ir saistīts ar to politiskajās programmās un kampaņās atbalstītajām vērtībām un to iekšējo praksi attiecībā uz dzimumu līdztiesību un nediskriminēšanu, kā arī to, kā partijas ievēro tiesiskumu un pretkorupcijas principu. Ja vajadzīgs, Komisija varētu lūgt Eiropas politisko partiju un Eiropas politisko fondu iestādei pārbaudīt atbilstību regulas nosacījumiem⁽⁴⁰⁾.

7.4. Turpmākajās reglamentējošās darbībās būtu jāņem vērā pašreizējās politikas debates un politikas priekšlikumi, tostarp vairākas politiskās idejas par Eiropas partiju pilnveidošanu, lai tās būtu tuvākas un pārskatatbildīgākas Eiropas sabiedrībai, piemēram, valstu partiju deklarācijas par plānoto piederību Eiropas partijām, starpvalstu partiju saraksti, pārredzama līdzekļu vākšana un kampaņas, individuāla biedra statuss, uz iedzīvotājiem vērsta sadarbība ar pilsonisko sabiedrību un sociālajiem partneriem, kā arī pārskatatbildība attiecībā uz politisko saturu, kas klaji apdraud ES kopīgās vērtības⁽⁴¹⁾. Šie jautājumi būtu jāiekļauj arī konferences par Eiropas nākotni programmā, kas, cerams, sniegs labu iespēju pilsoniskās sabiedrības, sociālo partneru un Eiropas sabiedrības plašai un informētai līdzdalībai ES demokrātiskajā reformā.

Briselē, 2020. gada 10. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*

⁽⁴⁰⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/DOC/?uri=CELEX:52019DC0343&from=LV>

⁽⁴¹⁾ <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/reconnecting-european-political-parties-with-european-union-citizens.pdf>;
<https://carnegieeurope.eu/2019/11/06/six-ideas-for-rejuvenating-european-democracy-pub-80279>; https://euroreflections.se/globalassets/ovrigt/euroreflections/euroreflections_v3.pdf

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Finansējums pārejai uz mazoglekļa ekonomiku un finansēšanas problēmas saistībā ar pielāgošanos klimata pārmaiņām”

(izpētes atzinums)

(2020/C 311/04)

Ziņotājs: **Toni VIDAN (HR/III)**

Līdzziņotājs: **Dimitris DIMITRIADIS (EL/I)**

Apspriešanās	Horvātijas ES prezidentūra, 10.9.2019.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	27.5.2020.
Pieņemts plenārsesijā	11.6.2020.
Plenārsesija Nr.	552
Balsojuma rezultāts	227/0/2
(par/pret/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK ļoti atzinīgi vērtē un atbalsta nesenos Eiropadomes secinājumus, izsludināto Eiropas zaļo kursu (EZK) ⁽¹⁾ un to kopīgo mērķi, proti, garantēt pāreju uz mazoglekļa ekonomiku un “līdz 2050. gadam panākt klimatneitrālu ES”.

1.2. Ņemot vērā Covid-19 krīzi, Komiteja jau ir aicinājusi ⁽²⁾ izrādīt vēl nepieredzētu solidaritāti dalībvalstu vidū un izstrādāt **visaptverošu Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānu**, kas ļautu ES dalībvalstīm, tās iedzīvotājiem, uzņēmumiem un darba ņēmējiem vislabāk stāties pretī Covid-19 pandēmijas sekām un veidot ilgtspējīgāku un noturīgāku Eiropas ekonomiku. *Next Generation EU* 750 miljardu euro apmērā un mērķtiecīgi ES ilgtermiņa budžeta 2021.–2027. gadam palielinājumi nodrošinās, ka kopējais ES budžeta finansējums sasniegs 1,85 triljonus euro. Līdztekus atveseļošanās atbalstam tā prioritātes ir Eiropas zaļais kurss un digitalizācija, lai veicinātu nodarbinātību un izaugsmi un uzlabotu mūsu sabiedrības noturību un mūsu vides veselību.

1.3. EESK atbalsta 2020. gada 17. aprīlī ar pārlicenošu balsu vairākumu Eiropas Parlamentā pieņemto rezolūciju, kurā Eiropas zaļais kurss ir izvirzīts par ES atveseļošanas un atjaunošanas pasākumu kopuma centrālo elementu, “lai sniegtu stimulu ekonomikai, uzlabotu tās noturību un radītu darbvietas, vienlaikus sekmējot ekoloģisko pāreju, veicinot ilgtspējīgu ekonomikas un sociālo attīstību” ⁽³⁾.

1.4. EESK atbalsta gan Eiropas zaļā kursa investīciju plānu (EZKIP) kā pirmo no galvenajiem finanšu pilāriem pārejai uz mazoglekļa ekonomiku, gan arī Taisnīgas pārkārtošanās mehānismu ⁽⁴⁾. EESK uzskata, ka šīs iniciatīvas ir pirmais solis pareizajā virzienā, un mudina ES iestādes izveidot pārredzamus un līdzdalību veicinošus procesus turpmāko pasākumu gatavošanai tā, lai tajos patiešām būtu iesaistītas visas ieinteresētās personas un lai tie veicinātu atveseļošanu un taisnīgu pāreju uz labklājības ekonomiku ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication_lv.pdf.

⁽²⁾ <https://www.eesc.europa.eu/lv/news-media/presentations/eus-response-covid-19-outbreak-and-need-unprecedented-solidarity-amongst-member-states>

⁽³⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0054_LV.pdf

⁽⁴⁾ Skaidrojums par Eiropas zaļā kursa investīciju plānu un Taisnīgas pārkārtošanās mehānismu, Brisele, 2020. gada 14. janvāris.

⁽⁵⁾ <https://www.eesc.europa.eu/lv/our-work/opinions-information-reports/opinions/sustainable-economy-we-need-own-initiative-opinion>

1.5. Tā kā saskaramies ar nepieredzētu krīzi, EESK aicina izstrādāt vērienīgu atjaunošanas plānu saskaņā ar Parīzes nolīgumu. Būtiskai tā daļai vajadzētu būt **klimate politikas budžetam**, kas ir vismaz līdzvērtīgs iepriekš konstatētajam ikgadējam ieguldījumu trūcumam aptuveni 300 miljardu EUR apmērā, un par augstu prioritāti jāizvirza atbalsts decentralizētiem dekarbonizācijas projektiem, kurus kopīgi izstrādājuši un kuros līdzdarbojas iedzīvotāji, MVU, energokopienas, kā arī vietējās un reģionālās publiskās iestādes.

1.6. EESK ir pārliecināta, ka pārejai un ekonomikas atveseļošanai pēc Covid-19 pandēmijas ir jābūt taisnīgai un tā rezultātā Eiropas Savienībai jākļūst taisnīgākai un ilgtspējīgākai, citādi tā piedzīvos neveiksmi un smagi cietīs Eiropas projekts kopumā. Mēs uzskatām, ka viens no ļoti būtiskiem taisnīgas pārejas elementiem ir politiska, sociāla un ekonomiska iedzīvotāju, darba ņēmēju, kopienu un MVU iekļaušana, jo īpaši mazāk attīstītos lauku apvidos Eiropas Savienībā, un vienlaikus ir svarīgi nepieļaut to dalībvalstu diskriminēšanu, kas pašlaik nav eurozonas dalībvalstis. Ļoti svarīga ir virkne kritēriju, kas nodrošina, ka pāreja ir taisnīga, un visos līmeņos jāiesaista ieinteresētās personas. Šajās debatēs EESK jau ir paudusi savu viedokli ⁽⁶⁾.

1.7. EESK uzsver, ka taisnīgā pārejā un atveseļošanā pēc Covid-19 pandēmijas ir jāparūpējas, lai patērētāji un kopienas kļūtu par aktīviem ražojošiem patērētājiem (ražotājiem un patērētājiem) ilgtspējīgu enerģētikas un transporta produktu un pakalpojumu jomā.

1.8. EESK aicina steidzami likvidēt šķēršļus, kas liedz pārdaļīt publisko un privāto finansējumu, un it sevišķi šķēršļus saistībā ar pašreizējām tiešām un netiešām subsīdijām fosilā kurināmā nozarē, kā arī likvidēt fiskālos un nodokļu šķēršļus.

1.9. EESK atbalsta spēcīgu pilnvaru piešķiršanu Eiropas Komisijai nolūkā izstrādāt jaunu ES pielāgošanās stratēģiju un aicina vienlīdz spēcīgu uzvaru likt uz seku mazināšanas un pielāgošanās finansējumu. EESK uzskata, ka pēc iespējas drīzāk būtu jāsāk iekļaujošas politiskās debates par pielāgošanās pasākumiem paredzētu inovatīvu finansējuma mehānismu izstrādi un specializētu **taisnīgas pielāgošanās fondu** izveidi.

1.10. EESK aicina ievērojami palielināt pieejamos līdzekļus, sākt mērķorientētu jaunatnes programmu **“Eiropas Klimata aizsardzībai paredzētais solidaritātes korpuss”** un piešķirt līdzekļus vietējo pašvaldību un organizētas pilsoniskās sabiedrības sadarbībai, kas ļautu izstrādāt kopienās balstītus un kopienām piederīgus mazoglekļa enerģijas un transporta projektus.

1.11. EESK ir pārliecināta, ka ar Eiropas zaļā kursa palīdzību būtu jāpārdomā par ES drošību un starptautisko konkurētspēju, un tas jo īpaši attiecas uz MVU, kurus skar arvien intensīvāka jaunietekmes ekonomiku konkurence, un atbalsta priekšlikumus par oglekļa ievēkorekcijas mehānismu.

2. Ievads un vispārīgas piezīmes

2.1. Šis EESK atzinums tiek izstrādāts kā atbilde uz ES Padomes prezidentvalsts Horvātijas Republikas pieprasījumu, un EESK ir gandarīta, ka prezidentvalsts ir apņēmusies, ievērojot pieaugošo nepieciešamību pāriet uz mazoglekļa ekonomiku un veikt klimata pārmaiņu noteiktos pielāgošanās pasākumus, stimulēt ES līmeņa debates par finanšu noteikumu uzlabošanu. Kad šis atzinums bija gandrīz līdz galam izstrādāts, pasauli un Eiropas Savienību satricināja Covid-19 pandēmija, un atzinumā ir mēģināts sniegt sākotnējas piezīmes, reaģējot uz šo jauno realitāti.

2.2. Vēl nepieredzētā apmērā mēs saskaramies ar progresējošu katastrofu, kas prasa cilvēku dzīvības, kā arī ar izplatītu slimību, sociālām grūtībām un darbvietu izzušanu. Ja rīkosimies nepareizi, mums draud tikpat smagas sekas kā Lielās depresijas laikā 1929. gadā. Ja rīkosimies pareizi, ES var to pārvarēt kopīgiem spēkiem, glābt cilvēku dzīvību un sabiedrības labklājību, pārveidot mūsu sociālekonomiskos modeļus par tādiem, kas vērsti uz cilvēkiem un dabu, un veicināt globālu partnerību ilgtspējīgai attīstībai.

⁽⁶⁾ <https://www.eesc.europa.eu/lv/our-work/opinions-information-reports/opinions/leaving-no-one-behind-when-implementing-2030-sustainable-development-agenda-own-initiative-opinion>

2.3. EESK ļoti atzinīgi vērtē un atbalsta nesenos Eiropadomes secinājumus, izsludināto Eiropas zaļo kursu (EZK) ⁽⁷⁾ un to kopīgo mērķi, proti, garantēt pāreju uz mazoglekļa ekonomiku un "līdz 2050. gadam panākt klimatneitrālu ES". EESK atbalsta arī Eiropas zaļā kursa investīciju plānu kā pirmo no galvenajiem finanšu pīlāriem tāpat kā Taisnīgas pārkārtošanās mehānismu, kura mērķis ir atbalstīt strādājošos un iedzīvotājus tajos reģionos, kurus pārejas procesi skar visvairāk ⁽⁸⁾.

2.4. Neapstrīdami pierādījumi liecina, ka mēs saskaramies ar ārkārtas situāciju klimata jomā, eksistenciālu bioloģiskās daudzveidības zudumu, sociāli nepieņemamu veselības apdraudējumu, ko rada ķīmiskas vielas un gaisa piesārņojumu, un ar neizmērojamu plastmasas piesārņojumu mūsu okeānos. Zinātniskie pētījumi ⁽⁹⁾ liecina, ka jaunas cilvēku slimības parādīšanās ir cieši saistīta ar tiem ekoloģiskās krīzes virzītājspēkiem, kurus likvidēt paredzēts, Eiropas zaļajā kursā par prioritāti nosakot vides aizsardzības pasākumus.

2.5. Līdzās eksistenciālām ekoloģiskajām krīzēm mēs saskaramies ar lielu un arvien pieaugošu nevienlīdzību, demogrāfiskām krīzēm, politisku radikālismu, kā arī ar to, ka samazinās uzticēšanās valdībām, pārvaldībai un politikas veidošanai. Covid-19 krīze ir atklājusi vairākus trūkumus mūsu ekonomikas un pārvaldības sistēmās, tostarp tirgus ekonomikas ierobežojumus, un šī krīze ir ļāvusi saprast, cik liela nozīme ir efektīvām valsts iestādēm un spēcīgai sabiedrības veselības aprūpes sistēmai. Tā ir arī devusi iespēju cilvēkiem pārdomāt par to, kas ir svarīgs. Steidzami jāpārbauda, kāda ietekme ir ražošanas un patēriņa līmenim, un jāapsver taisnīgas algas par svarīgu darbu (tādi sabiedriskie pakalpojumi kā veselības aprūpe), kā arī nodokļu un atalgojuma politika un jauni instrumenti, piemēram, vispārējie pamatienākumi, kā aicināts iepriekšējos EESK atzinumos ⁽¹⁰⁾.

2.6. ES uzņēmēji aizvien vairāk uzskata, ka pāreja uz mazoglekļa ekonomiku un ekonomikas atveseļošana pēc Covid-19 ir izdevība attīstīties un veids, kā Eiropā atgriezt produktīvas darbvietas. ES vides un klimata ministriem nesen nosūtītajā vēstulē ⁽¹¹⁾ septiņi vadošie Eiropas enerģētikas uzņēmumi aicināja Eiropas Savienību palielināt līdz 2030. gadam sasniedzamo mērķi, nosakot, ka siltumnīcefekta gāzes jāsamazina par vismaz 55 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni, lai to saskaņotu ar izmaksu ziņā efektīvu trajektoriju līdz 2050. gadam. Enerģētikas pārkārtošanas komisija ir aicinājusi pasaules valstu valdības saprātīgi tērēt ekonomikas veicināšanai paredzētos līdzekļus un investēt nākotnes ekonomikā ⁽¹²⁾.

3. Klimata jomā noteikto mērķu paaugstināšana, jauni finanšu resursi taisnīgai pārejai, ekonomikas atveseļošanai un pārejai uz mazoglekļa ekonomiku, kā arī līdz 2030. gadam sasniedzamo ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošana

3.1. Lai nodrošinātu pietiekamu jaunu finanšu resursu piesaisti neatliekamai rīcībai klimata politikas jomā un uzlabotu pašreizējo resursu izmantošanu, ir absolūti nepieciešama tālejoša politiska programma ar stingrākiem mērķiem 2030. un 2050. gadam. Tāpēc EESK atbalsta aicinājumu Eiropas Savienībai apņemties vēlākais līdz 2050. gadam panākt oglekļneitralitāti un attiecīgi pielāgot līdz 2030. gadam sasniedzamo mērķi, nosakot, ka siltumnīcefekta gāzu emisijas jāsamazina par vismaz 55 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni.

3.2. EESK ir pārliecināta, ka pārejai un ekonomikas atveseļošanai pēc Covid-19 pandēmijas ir jābūt taisnīgai un tā rezultātā Eiropas Savienībai jāķļūst taisnīgākai, citādi tā piedzīvos neveiksmi un smagi cietīs Eiropas projekts kopumā. Mēs uzskatām, ka viens no ļoti būtiskiem taisnīgas pārejas elementiem ir politiska, sociāla un ekonomiska iedzīvotāju darba ņēmēju, kopienu un MVU iekļaušana, jo īpaši mazāk attīstītos ES lauku apvidos, un vienlaikus ir svarīgi nepieļaut to dalībvalstu diskriminēšanu, kas pašlaik nav eurozonas dalībvalstis. Lai nodrošinātu šo iekļautību, ir svarīgi nodrošināt, ka klimata politikas pasākumiem paredzētā jaunā budžeta finanšu resursi tiek sadalīti taisnīgi, un proaktīvi jānovērš lielas resursu daļas novirzīšana spēcīgām ieinteresētajām personām, kurām ir gan resursi, gan spēja izveidot ienesīgus projektus.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication_lv.pdf.

⁽⁸⁾ Skaidrojums par Eiropas zaļā kursa investīciju plānu un Taisnīgas pārkārtošanās mehānismu, Brisele, 2020. gada 14. janvāris.

⁽⁹⁾ <https://www.nature.com/articles/s41893-019-0293-3#ref-CR101>

⁽¹⁰⁾ <https://www.eesc.europa.eu/lv/our-work/opinions-information-reports/opinions/european-framework-directive-minimum-income-own-initiative-opinion>

⁽¹¹⁾ <https://www.statkraft.com/media/news/2019/energy-companies-call-for-more-ambitious-EU-2030-climate-target/>

⁽¹²⁾ <http://www.energy-transitions.org/sites/default/files/COVID-Recovery-CoverLetter.pdf>

3.3. EESK mudina Eiropas Komisiju nodrošināt visu ieinteresēto personu – vietējo kopienu, pilsoniskās sabiedrības, sociālo partneru, rūpniecības, zināšanu institūtu u. c. dalībnieku – aktīvu līdzdalību turpmākajā Eiropas zaļā kursa un pēc Covid-19 pandēmijas paredzētā atveseļošanas un atjaunošanas plāna izstrādē un īstenošanā.

3.4. Pēc pirmajiem Eiropas zaļā kursa un Eiropas zaļā kursa investīciju plāna pasākumiem un ņemot vērā vēl nebijušo krīzi, ar ko saskaramies, EESK atzinīgi vērtē pietiekami vērienīga atveseļošanas fonda izveidi un aicina izstrādāt vērienīgu atjaunošanas plānu saskaņā ar Parīzes nolīgumu. Būtiskai tā daļai vajadzētu būt **klimate politikas budžetam**, kas ir vismaz līdzvērtīgs iepriekš konstatētajam ikgadējam ieguldījumu trūkumam aptuveni 300 miljardu EUR apmērā, un par augstu prioritāti jāizvirza atbalsts decentralizētiem dekarbonizācijas projektiem, kurus kopīgi izstrādājuši iedzīvotāji, MVU, energokopienas, kā arī vietējās un reģionālās publiskās iestādes. EESK ir aicinājusi izstrādāt paktu par klimata aizsardzībai paredzēto finansējumu un jau ir sagatavojusi priekšlikumus šai finanšu mobilizācijai⁽¹³⁾, un šajā atzinumā tie tiks papildināti ar citiem.

3.5. Lai līdzteku tam izveidotu optimālu mehānismu kopumu turpmākai klimata finansējuma mobilizēšanai, EESK uzskata, ka 2030. gadam noteikto ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanas nolūkā ir nepieciešams rūpīgs un pārredzams vajadzīgo finanšu resursu novērtējums. Būtu jāveicina arī iekļaujošas politiskās debates par ilgtspēju un taisnīgu pāreju demogrāfiskās, tehnoloģiskās un fiskālās/publiskās politikas ietvaros, citstarp pamatojoties uz gaidāmo Eiropas Vides aģentūras (EVA) ziņojumu⁽¹⁴⁾.

3.6. EESK jau ir paudusi aicinājumu izstrādāt **Eiropas paktu par klimata aizsardzībai paredzēto finansējumu**, kura uzdevums būtu “pārvirzīt uz klimata pārmaiņu apkaršanu un reālās ekonomikas attīstību kapitālu, kas varētu radīt jaunu spekulatīvu cenu burbuli. Paktam ir vajadzīgi arī jauni finansējuma avoti, īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem”. Ierosinātie finansēšanas avoti:

- finansējuma pārvirzīšana uz ilgtspējīgiem ieguldījumiem, izmantojot “zaļo novirzīšanu” un veicinot Eiropas Investīciju bankas (EIB) aizdevumus ar zaļo marķējumu,
- Eiropas Centrālās bankas (ECB) kvantitatīvās mīkstināšanas kā finansējuma avota izmantošana,
- ilgtspējīga ieguldījuma kritēriju noteikšana.

Piemēram, Klimata finansējuma pakts ir iespēja vienlaikus pievērsties tādām problēmām kā klimata krīze, kvalitatīvu darbvietu trūkums un šaubas par Eiropas projektu. Tas ietver divus instrumentus – Eiropas Klimata un bioloģiskās daudzveidības banku un Eiropas Klimata un bioloģiskās daudzveidības fondu. Kopā tie varētu kļūt par Eiropas Klimata banku.

3.7. EESK atzinīgi vērtē un atbalsta EIB paziņojumu, ka tā gatavojas laikposmā no 2021. gada līdz 2030. gadam ar vienu triljonu euro atbalstīt ieguldījumus klimata pasākumos un vides ilgtspējā. Tomēr, ņemot vērā pašreizējos noteikumus, EIB var nodrošināt lielāku gada aizdevumu portfeli. Ja ES vai ECB nodrošinātu vairāk budžeta garantiju EIB vajadzībām, gada portfeli būtu iespējams palielināt vēl vairāk.

3.8. EESK aicina dalībvalstis un ES iestādes reformēt Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumus tā, lai līdzsvarota budžeta norma palīdzētu nodrošināt vairāk valsts līmeņa investīciju ar klimatu saistītiem pasākumiem, kuri tiktu izslēgti no budžeta deficīta aprēķiniem kā daļa no ES klimata pasākumu budžeta, un aicina nodrošināt vajadzīgos aizsardzības pasākumus pret ļaunprātīgu izmantošanu⁽¹⁵⁾. Sākotnējās iespējas jau ir minētas Eiropas Fiskālās padomes 2019. gada ziņojumā⁽¹⁶⁾, un tās tagad būtu jāizvērs un jāpadara operacionālas. Laikā, kamēr Covid-19 krīzes dēļ ir apturēta Stabilitātes un izaugsmes pakta darbība, EESK aicina ES dalībvalstis izmantot pieejamos budžeta līdzekļus, lai maksimāli palielinātu ieguldījumus klimata politikas jomā.

⁽¹³⁾ <https://www.eesc.europa.eu/lv/our-work/opinions-information-reports/opinions/european-finance-climate-pact-own-initiative-opinion>

⁽¹⁴⁾ EEA ziņojums “Pāreja uz ilgtspēju Eiropā demogrāfisko un tehnoloģiju pārmaiņu laikmetā”.

⁽¹⁵⁾ <https://www.bruegel.org/2019/12/the-european-green-deal-needs-a-reformed-fiscal-framework/>

⁽¹⁶⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2019-efb-annual-report_en.pdf

3.9. EESK aicina ECB uzņemties svarīgu lomu gan tiešā, gan netiešā klimata politikas pasākumu finansēšanā. Papildus ietekmei, ko nodrošina aktīvu iegādes programma, pandēmijas ārkārtas aktīvu iegādes programma un ECB, pieņemdamā attiecīgu regulējumu un īstenojama regulatīvās pilnvaras, kā arī ar Eiropas Centrālo banku sistēmas palīdzību veiktā koordinācija ar centrālajām bankām ārpus eurozonas, var mudināt centrālās bankas sekot tai un tādējādi pozitīvi ietekmēt klimata politikas pasākumu finansēšanu. Kapitāla rādītājus arī būtu iespējams izmantot proaktīvāk, ja tiktu piemēroti tiem aizdevumiem un ieguldījumiem labvēlīgi režīmi, kuri ES taksonomijas ietvaros tiek uzskatīti par zaļiem. Eiropas Centrālajai bankai "būtu jāspēj nodrošināt (...) likviditāti, īstenojot turpmākus netradicionālus monetārās politikas pasākumus" ⁽¹⁷⁾, un šai nepieciešamā likviditātes apjoma nodrošināšanai vajadzētu pozitīvi ietekmēt rīcību klimata politikas jomā.

3.10. Viens no klimata rīcības finansējuma palielināšanas veidiem ir publiskā un privātā sektora emitētas zaļās obligācijas – tā pamats ir spēcīgs regulatīvais satvars, kas balstīts uz ES ilgtspējīgu ieguldījumu taksonomiju. Steidzami ir nepieciešamas tā veicināšanas shēmas. EIB savu lomu varētu palielināt divos veidos: aizdevumus piešķirot projektiem, kas ar tiešām saistībām veicina rīcību klimata politikas jomā, un palielinot zaļo obligāciju emisiju. Pēc tam ECB, izmantojot aktīvu pirkšanas programmu, šīs obligācijas varētu iegādāties daudz lielākā apjomā nekā iepriekš.

3.11. Tā kā galarezultātā lielāko daļu ieguldījumu veiks pilsoņi un privātais sektors, EESK uzsver, ka liela nozīme ir fiskāliem pasākumiem vides jomā un visiem oglekļa cenas noteikšanas aspektiem, jo tie ir galvenais instruments, kas ļauj panākt ilgtspējīgu ieguldījumu rentabilitāti. Mēs vēlētos arī uzsvērt, ka "oglekļa cenas noteikšana kopā ar zaļajām obligācijām uzlabo ietekmi uz vidi, kapitāla uzkrāšanu un parāda saglabāšana atmaksājamā līmenī (...) un liecina par lielāku taisnīgumu paaudžu starpā" ⁽¹⁸⁾.

3.12. Vēl viens potenciālais finansēšanas avots varētu būt vērtspapīrošana, kas būtu balstīta uz nodrošinājuma portfeli, kurš ietvertu aizdevumu aktīvus – nodrošinājuma portfeli –, kas varētu ietvert zaļos un, iespējams, brūnos aktīvus. Vērtspapīrošana tiks uzskatīta par "zaļu", ja ar tās palīdzību tiks finansēti vidi draudzīgi projekti.

3.13. EESK uzskata: lai praktiski īstenotu Eiropas zaļā kursa investīciju plānu, ka viens no galvenajiem uzdevumiem ir izveidot ES stratēģiskajiem mērķiem piemērotu investīciju projektu sarakstu. Šādi investīciju projektus vēl nav pieejami atbilstīgi pieprasījumam. Tehniska palīdzība un konsultatīvs atbalsts visos publiskās pārvaldes līmeņos palīdzēs apzināt un sagatavot ilgtspējīgus projektus un nodrošinās projektu virzītāju spēju veidošanu. Kā pamats šādu projektu apzināšanai un izstrādei būtu jāizmanto nesen ieviestā ES mēroga klasifikācijas sistēma ilgtspējīgiem ieguldījumiem (taksonomija) ⁽¹⁹⁾.

3.14. Piešķirot finansējumu taisnīgai pārejai uz mazoglekļa ekonomiku, ir jānodrošina, lai jaunu tehnoloģiju un jaunu uzņēmumu attīstības iespējas tiktu aktīvi atbalstītas tādā veidā, kas ļautu pašlaik no konkrētā ražošanas procesa izslēgtiem patērētājiem un kopienām apgūt pēc iespējas lielāku jaunu ražošanas jaudu un pārtapt par aktīviem ilgtspējīgu preču un pakalpojumu "ražojošiem patērētājiem" (ražotājiem un patērētājiem) enerģētikas un transporta nozarē.

3.15. Tā kā atjaunojamo energoresursu izmantošana pašlaik nozīmē vērtīgu dabas resursu privatizēšanu, projektos, kuri tiek atbalstīti no publiskā finansējuma, būtu jāatzīst, ka tie ir vietējās kopienas īpašums un ka tai pienākas noteikta daļa no projektu radītajiem ienākumiem vai īpašumtiesībām.

3.16. EESK vēlas uzsvērt, ka steidzami jāsniedz būtisks finansiāls atbalsts iestādēm, kuras varētu aktīvi veicināt mazus, decentralizētus individuālus iedzīvotāju, kopienu vai MVU īstētos projektus un tos ietvert lielākos un rentablākos projektos. Tā kā pilsoniskā sabiedrība tiešām īsteno daudzas šādas iniciatīvas, EESK ir ieinteresēta piedalīties institucionāla satvara veidošanā un tādu pamatnostādņu izstrādē, kas būtu paredzētas ES līmeņa atbalstam un aktīvai sadarbībai šādu iniciatīvu ietvaros.

⁽¹⁷⁾ <https://www.eesc.europa.eu/lv/news-media/presentations/eus-response-covid-19-outbreak-and-need-unprecedented-solidarity-amongst-member-states>

⁽¹⁸⁾ <http://documents.worldbank.org/curated/en/808771566321852359/pdf/Financing-Low-Carbon-Transitions-through-Carbon-Pricing-and-Green-Bonds.pdf>

⁽¹⁹⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/sustainable-finance-teg-taxonomy_lv

4. Pastāvošie finansēšanas mehānismi un ar investīcijām saistīti šķēršļi publiskā un privātā sektora finansējumam un valsts atbalstam

4.1. Parīzes nolīguma īstenošanai ir nepieciešams gādāt par to, lai finanšu plūsmas nebūtu pretrunā nepieciešamajam emisiju samazinājumam un klimatnoturības pasākumiem. Ņemot to vērā un ievērojot Eiropas zaļā kursa mērķus, EESK aicina panākt, lai visi pašreizējie ES finanšu mehānismi atbilstu Parīzes nolīgumam vai būtu klimatnoturīgi, kā arī atbilstu Eiropas zaļā kursa un Programmas 2030. gadam mērķiem.

4.2. Ņemot vērā pastāvošos finanšu mehānismus, EESK jau ir pieņēmusi ⁽²⁰⁾ šādus ieteikumus:

— līdz 40 % palielināt cīņai pret klimata pārmaiņām paredzēto Eiropas Stratēģisko investīciju fonda daļu,

— ES ar savu rīcību ir jāapliecina, ka tā ir spējīga sasniegt klimata pārmaiņu apkarošanas jomā noteiktos mērķus,

— šim mērķim ir jāatvēl vidēji 40 % no tās kopējā budžeta (daudzgadu finanšu shēma 2021.–2027. gadam), un tādējādi Eiropas Kohēzijas fonda atbilstošā daļa ir jāpaceļ augstāk par pašreizējiem 20 %.

4.3. Pastāv vairāki būtiski šķēršļi, kas ES un dalībvalstu līmenī neļauj nodrošināt pienācīga apjoma publisko un privāto finansējumu rīcībai klimata politikas jomā, tāpēc gan pārmaiņu mazināšanas, gan pielāgošanās finansējums ir samērā zems un nepietiekams ⁽²¹⁾. Mēs vēlamies izcelt trīs šādus šķēršļus.

4.4. Pirmkārt, joprojām pastāv lielas tiešas un netiešas fosilā kurināmā subsīdijas, kuru apjoms ES 2015. gadā saskaņā ar Starptautiskā Valūtas fonda nesenu veiktiem aprēķiniem ⁽²²⁾ ir bijis 289 miljardi ASV dolāru. Tās pastāv valstu un ES līmenī, radot milzīgas vidiskas, sociālas un saimnieciskas (ar iespējām saistītas) izmaksas, kas nomāc klimata politikā sasniegto progresu. Tā kā šādas subsīdijas arī pazemina oglekļa cenu, EESK uzskata, ka tās ir steidzami jālikvidē un dalībvalstu nacionālajos un klimata plānos tam ir jāparedz skaidrs grafiks.

4.5. Otrkārt, tā kā ES dalībvalstu fiskālo politiku parasti ierobežo Stabilitātes un izaugsmes pakts un valsts atbalsta noteikumi, kas neļauj pastiprināt valsts lomu pārkaršanas politikā, klimata politikas finansējums joprojām ir ierobežots. Pašreizējā vispārējās izņēmuma klauzulas ⁽²³⁾ un valsts atbalsta noteikumu pagaidu regulējuma ⁽²⁴⁾ izmantošana ir izņēmumi, un Komiteja cer, ka tos lietos, lai maksimāli finansētu rīcību klimata politikas jomā.

4.6. Treškārt, pastāv šķēršļi privātā sektora finansējumam, it īpaši runājot par mazajiem un vidējiem uzņēmumiem un investīcijām pētniecībā un inovācijā. EESK uzskata, ka paralēli Eiropas zaļajam kursam būtu jāpabeidz banku savienības un kapitāla tirgu savienība izveide, īpašu uzmanību pievēršot mazo un vidējo uzņēmumu universālai un vienkāršai piekļuvei daudzveidīgākam un lielākam finansējumam pārejai uz klimatneitrālām tehnoloģijām.

4.7. Turklāt dalība galveno ES programmu vadībā bieži vien ir ierobežota un tāpēc izpaliek tas pozitīvais pienesums, ko varētu sniegt reāla ieinteresēto personu dalība: demokrātiska iesaiste un pārraudzība, kā arī publisko līdzekļu virzīšana sociāli visvēlamākajam izmantojumam. Tāpēc ir jānodrošina plašāka valdību, kā arī pilsoniskās sabiedrības organizāciju, sociālo partneru, akadēmisko aprindu un uzņēmumu pārstāvju iesaiste.

⁽²⁰⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/european-finance-climate-pact-own-initiative-opinion>

⁽²¹⁾ EESK atzinums "Centieni atvieglot nevalstisko dalībnieku iespējas piekļūt klimata aizsardzībai paredzētajam finansējumam" (OV C 110, 22.3.2019., 14. lpp.).

⁽²²⁾ <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2019/05/02/Global-Fossil-Fuel-Subsidies-Remain-Large-An-Update-Based-on-Country-Level-Estimates-46509>

⁽²³⁾ <https://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2020/03/23/statement-of-eu-ministers-of-finance-on-the-stability-and-growth-pact-in-light-of-the-covid-19-crisis/>

⁽²⁴⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/IP_20_496

4.8. Ekonomiskās darbības pārtraukšana, ko izraisīja Covid-19 krīze, liek strauji samazināties ES oglekļa tirgus cenām, tādēļ sistēma jāstiprina, lai tā labāk izturētu līdzīgus satricinājumus. Tieši pirms krīzes ES ETS cena bija 25 EUR par tonnu, un tas veicināja pakāpenisku atteikšanos no ogļu izmantošanas. Pašreizējo cenu krituma dēļ lignīta ražotņu rentabilitāte diemžēl jau ir uzlabojusies. Cenu kritums nozīmē arī dalībvalstīm mazākus ieņēmumus no emisijas kvotu izsolēm. Zemākas oglekļa cenas nozīmē, ka oglekļa cenas signāls mazāk veicinās emisiju samazināšanu. Tas ir īpaši svarīgi lielās piesārņojošās rūpniecības nozarēs (tērauds, ķīmiskās vielas, cements) un aviācijas nozarē. **ES ETS tirgus stabilitātes rezerve** kopš 2019. gada sākuma ir absorbējusi tirgus kvotu pārpalikumu, un galvenokārt tādēļ cena ir 25 EUR. Minētais mehānisms arī turpmāk ļaus izņemt no apgrozības pārpalikumu un vēlāk atceļš šīs atļaujas. Tomēr tirgus stabilitātes rezerve bija paredzēta, lai novērstu iepriekšējos gadus uzkrāto pārmērīgo piedāvājumu. Tā nav piemērota, lai risinātu pašreizējā vai turpmākā pārpalikuma jautājumu. Tirgus stabilitātes rezerves loma būs jāstiprina ⁽²⁵⁾, saistībā ar Eiropas klimata akta īstenošanu un ES oglekļa tirgus noteikumu pārskatīšanu, kas ir paredzēta.

4.9. EESK atbalsta Eiropas Komisijas priekšlikumu, saskaņā ar kuru jaunajam ES budžetam, kas būs spēkā no 2021. gada līdz 2027. gadam, būtu jāpiedāvā augstu kapitāla izmaksu valstīm Eiropā iespēja ar ES budžeta garantijas mehānisma finansiālu atbalstu izstrādāt atjaunojamo energoresursu enerģijas projektus. Samazinot kapitāla izmaksas, Grieķijas sauszemes vējparku enerģijas ražošanas kopējās izlīdzinātās izmaksas ⁽²⁶⁾ tiktu samazinātas par 20 % salīdzinājumā ar scenāriju bez riska mazināšanas pasākumiem (no 5,7 centiem/kWh līdz 4,6 centiem/kWh).

4.10. EESK uzskata, ka saprotamāki un pārredzamāki **valsts atbalsta noteikumi** gan valstiskajiem, gan nevalstiskajiem dalībniekiem uzlabotu skaidrību par to, kāda politika un jomas ir jāfinansē un kā. Turklāt EESK aicina stingrāk novērtēt valsts atbalsta shēmas gadījumos, kad runa ir par līdzsvaru starp ar piesārņotāju finansēšanu un ieguldījumiem pārejā uz mazoglekļa ekonomiku.

4.11. EESK uzsver: lai pilnībā izmantotu to potenciālu enerģētikas pārkārtošanas veidošanā, pārskatītā Vispārējā grupu atbrīvojuma regula un Pamatnostādnes par valsts atbalstu vides aizsardzībai un enerģētikai ⁽²⁷⁾ ir jāformulē skaidri, un tajās kā piemēri jāmin projekti vai operatori (piemēram, atjaunojamo energoresursu enerģijas kopienas), kādus dalībvalstis varētu atbalstīt. EESK arī uzsver, ka vides aizsardzības jomā aktīvajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir jāiegūst tā sauktās ieinteresētās personas statuss atbilstoši Procedūras regulas 1. panta h) punktam ⁽²⁸⁾ ⁽²⁹⁾.

5. Finansēšanas problēmas saistībā ar pielāgošanos klimata pārmaiņām

5.1. Parīzes nolīgumā par klimata pārmaiņām izskan aicinājums rīkoties gan saistībā ar klimata pārmaiņu cēloņiem, gan sekām. Klimata pārmaiņu cēloņi ir jārisina, krasi samazinot siltumnīcefekta gāzu emisijas (pārmaiņu mazināšana), un pārmaiņu sekas jānovērš, tādu pašu uzsvāru liekot uz ieguldījumiem klimatnoturībā (pielāgošanās).

5.2. Nesen veikts pētījums liecina, ka ieguvumu un izmaksu attiecība pielāgošanās programmā gadījumā (agrīnās brīdināšanas sistēmas, infrastruktūras noturības paaugstināšana, sauso zonu lauksaimniecības uzlabošana un ūdens resursu apsaimniekošana) svārstās no 5:1 līdz 10:1 ⁽³⁰⁾. Tas pats pētījums liek secināt, ka pielāgošanās varētu radīt trīskāršu dividendi, ko veidotu izvairīšanās no zaudējumiem klimata pārmaiņu dēļ, ekonomiski ieguvumi no investīciju programmām un sociāli un vidiski ieguvumi.

⁽²⁵⁾ <https://carbonmarketwatch.org/publications/avoiding-a-carbon-crash-how-to-phase-out-coal-and-strengthen-the-eu-ets/>

⁽²⁶⁾ https://www.agora-energie.wende.de/fileadmin2/Projekte/2019/De-risking_SEE/161_Unlocking_SEE_EN_WEB.pdf

⁽²⁷⁾ Skatīt arī *ClientEarth* ieguldījumu sabiedriskajā apspriedē par to, cik atbilstīgas ir Pamatnostādnes par valsts atbalstu vides aizsardzībai un enerģētikai, 2019. gada jūlijā: <https://www.documents.clientearth.org/library/download-info/clientearths-response-to-the-targeted-consultation-for-the-evaluation-of-the-guidelines-on-state-aid-for-environmental-protection-and-energy-2014-2020/>

⁽²⁸⁾ Padomes Regula (ES) 2015/1589 (2015. gada 13. jūlijs), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Līguma par Eiropas Savienības darbību 108. panta piemērošanai (OV L 248, 24.9.2015., 9. lpp.).

⁽²⁹⁾ Sk. EESK atzinuma "Konstruktīvāka pilsoniskās sabiedrības loma vides tiesību īstenošanā" (OV C 47, 11.2.2020., 50. lpp.) 2.1.13. punktu un EESK atzinuma "Par ES rīcību vidiskās atbilstības un pārvaldības uzlabošanai" (OV C 283, 10.8.2018., 83. lpp.) 3.5.8. un 3.5.9. punktu.

⁽³⁰⁾ *Global Commission on Adaptation, World Resources Institute*, 2019. gada septembris.

5.3. Jaunas ES pielāgošanās stratēģijas izstrādes nolūkā EESK atbalsta spēcīgu pilnvarojumu un uzsver, ka ir steidzami jāizstrādā kompetentu un uzticamu lēmumu pieņemšanas process ES un dalībvalstu līmenī, lai “vienāds uzsvars” uz pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās finansējumu izpaustos kā pašlaik un vēlāk pieejamo līdzekļu optimāls sadalījums starp šīm divām prioritātēm. Vienlīdz svarīgas ir arī debates par inovatīva un pielāgošanās pasākumiem paredzēta finanšu resursu piesaistes risinājuma izstrādi.

5.4. EESK uzskata, ka pielāgošanās pasākumi varētu lielā mērā veicināt to, ka pāreja un pēc Covid-19 krīzes paredzētā atjaunošana tiek īstenota taisnīgākā veidā. Kopienām un reģioniem, kuros klimata pārmaiņu izraisītā negatīvā ietekme pārsniedz vidējo līmeni, ir jāsaņem atbalsts šīs ietekmes un pašvērtēto risku mazināšanai. Tas jo īpaši attiecas uz kopienām un reģioniem, kuru pašreizējās un vēsturiskās siltumnīcefekta gāzu emisijas ir zemākas par vidējo rādītāju.

5.5. Lai nodrošinātu taisnīgu piekļuvi pielāgošanās pasākumiem piesaistītajiem finanšu resursiem, EESK aicina sniegt tehnisku un organizatorisku palīdzību skartajiem reģioniem un, iespējams, ES, dalībvalstu un reģionālā līmenī sākt veidot specializētu **Taisnīgas pielāgošanās fondu**.

5.6. Klimata pārmaiņu mazināšanas mērķi ir skaidri (piem., nepieļaut vidējās temperatūras paaugstināšanos par vairāk kā 1,5 °C pasaulē vai salīdzinājumā ar bāzes gadu noteiktā apmērā samazināt emisijas), savukārt pielāgošanās mērķus ir sarežģīti noteikt. Tomēr tie ir nepieciešami pielāgošanās procesa efektivitātes nodrošināšanai. EESK atbalsta neaizsargātības indeksu ieviešanu. Šie indeksi noteiks pielāgošanās stratēģijas virzību un pielāgošanās mērķu noteikšanu. Neaizsargātības indeksi būtu jāattīsta trijās dimensijās: ģeogrāfiskā vai reģionālā neaizsargātība; nozares vai ekonomiskā neaizsargātība; sociālā neaizsargātība.

6. Jauns finansējums nevalstisko dalībnieku rīcībai klimata politikas jomā

6.1. Pilsoniskās sabiedrības organizācijām, valstu valdībām, reģionālajām un vietējām pašvaldībām ir vajadzīga piekļuve finanšu instrumentiem; tām ir arī aktīvi jāpiedalās tādu projektu, iniciatīvu un pasākumu izstrādē un īstenošanā, kas veicina emisiju samazināšanu un kopienas klimatnoturību ⁽³¹⁾.

6.2. EESK atbalsta programmu “Eiropas Solidaritātes korpuss”, kurā “[ir] pulcēti jaunieši ar nolūku veidot iekļaujošāku sabiedrību, sniegt palīdzību neaizsargātākajiem un risināt sabiedrības problēmjaucējumus” ⁽³²⁾. Ņemot vērā ārkārtas situāciju klimata jomā un visu ES jauniešu skaidro motivāciju, EESK ierosina ievērojami palielināt pieejamos līdzekļus un sākt mērķorientētu apakšprogrammu **“Eiropas Klimata aizsardzībai paredzētais solidaritātes korpuss”**, kas ļautu visiem ieinteresētajiem jauniešiem un uzņēmējorganizācijām visā ES atbalstīt kopienas iniciatīvas, kas vērstas uz neatliekamu rīcību klimata politikas jomā.

6.3. EESK aicina ievērojami palielināt pieejamos ES un dalībvalstu finanšu līdzekļus, īpaši vietējo pašvaldību un organizētas pilsoniskās sabiedrības sadarbībai, lai izstrādātu kopienās balstītus un kopienām piederīgus mazoglekļa enerģijas un transporta projektus. EESK atzīmē, ka klimata aizsardzībai paredzētais finansējums atveseļošanās no Covid-19 laikā var būt vēl problemātiskāks, jo publisko un privāto avotu pieejamība, visticamāk, samazināsies, bet pieprasījums pēc finansējuma turpinās palielināties.

6.4. EESK kopumā uzskata, ka Eiropas Savienībai ir jāsāk ieguldīt, lai mūsu sociālekonomiskā sistēma kļūtu noturīga pret krīzēm un radītu jaunu aprites ekonomiku, kuras pamatā ir dabā balstīti risinājumi un kas orientēta uz sabiedrības labklājību. Tagad ir laiks sākt sistēmiskas pārmaiņas ekonomikā, un labā ziņa ir tāda, ka mums ir plāns, ko veido ANO Programma 2030. gadam (17 ilgtspējīgas attīstības mērķi) un Eiropas Komisijas izstrādātais Eiropas zaļais kurss.

⁽³¹⁾ EESK atzinums “Centieni atvieglot nevalstisko dalībnieku iespējas piekļūt klimata aizsardzībai paredzētajam finansējumam” (OV C 110, 22.3.2019., 14. lpp.), un pētījums *Toolbox for multi-stakeholder climate partnerships. A policy framework to stimulate bottom-up climate actions* (Instrumentu kopums daudzpusējām ieinteresēto personu klimata partnerībām. Politikas satvars augšupējās klimata rīcības stimulēšanai).

⁽³²⁾ https://europa.eu/youth/solidarity_lv

7. Globālais un ģeopolitisks aspekts

7.1. Covid-19 krīze ir likusi saprast, cik svarīga nozīme mūsu dzīvē ir elektroenerģijai un cik ārkārtīgi vērtīga ir elektroenerģijas infrastruktūra un zinātība. Krīze sniedz priekšstatu par to, kā šī loma nākotnē paplašināsies un attīstīsies. Kā pāreja uz tīru enerģiju var palīdzēt ekonomikas veicināšanā? Pāreja ļauj izvirzīt tālejošus mērķus darbvietu radīšanas un klimata pārmaiņu apkarošanas ziņā, piemēram, enerģētikas sistēmu modernizēšana var sekmēt darbvietu radīšanu un ekonomikas izaugsmi, kā arī klimata aizsardzību. Valdības tieši vai netieši veicina vairāk nekā 70 % no globālajiem ieguldījumiem enerģētikā. Šajā krīzes laikā to rīcība ir svarīgāka nekā jebkad agrāk. Politikas tendences var aktīvi virzīt ar enerģētiku saistītus ieguldījumus ilgtspējīgākā veidā. Par prioritāti būtu jānosaka stimulēšanas programmas enerģētikas nozarē, lai atbalstītu pašreizējo darbaspēku, radītu jaunas darbvietas un veicinātu emisiju samazināšanu.

7.2. Globālajos naftas tirgos valda vēl nebijusi situācija. Vai pāreja uz atjaunojamiem energoresursiem paātrināsies vai tomēr palēnināsies? Kopumā zemās (negatīvās) naftas cenas mazina zaļās enerģijas konkurētspēju, bet izdevīgāka cena nozīmē, ka naftas eksportētājiem rodas lielāki ekonomiskie stimuli ieguldīt atjaunojamos energoresursos, savukārt investori šādu rīcību varētu interpretēt kā zīmi tam, ka peļņa naftas jomā būs zema, un tādējādi lielāku sava kapitāla daļu novirzīt zaļajos resursos.

7.3. EESK ir pārliecināta, ka ar Eiropas zaļā kursa palīdzību būtu jāpārņemas ES starptautisko konkurētspēju un tas jo īpaši attiecas uz MVU, kurus skar arvien intensīvāka jaunietekmes ekonomiku konkurence, jo politika, kas vērsta uz paredzētā oglekļneitralitātes mērķa sasniegšanu ir saistīta ar pārejas riskiem, un tie var izraisīt nevēlamu blakusietekmi starptautiskās konkurētspējas jomā.

7.4. Ir skaidrs, ka Eiropas zaļā kursa īstenošana gan uzņēmumu, gan valsts līmenī būs pretrunā interesēm, kādas ir fosilā kurināmā importētājiem uz Eiropas Savienību. EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai ir steidzami jāveido spēja izturēt ārpus Eiropas Savienības esošo dalībnieku interešu vadīto vēlmi bremsēt Eiropas zaļā kursa īstenošanu, un jāveido spēcīgāki mehānismi to identificēšanai un atbildes pasākumu veikšanai.

7.5. EESK aicina visos nākamajos ES tirdzniecības līgumos iekļaut Parīzes nolīgumu kā vienu no būtiskākajām klauzulām un, pamatojoties uz aktīvu ES klimata diplomātiju, kopā ar ES dalībvalstīm rūpēties par klimata pārmaiņu un to seku apkarošanu globālā līmenī, kā arī par pielāgošanos to sekām. Eiropas Savienībai būtu jārisina jautājumi, kas saistīti gan ar apdrošināšanas izmaksu pieaugumu klimata pārmaiņu izraisīta fiziskā apdraudējuma palielināšanās dēļ, gan ar Parīzes nolīguma 6. panta īstenošanu un globālās oglekļa cenas noteikšanu, kas notiktu, pateicoties oglekļa dioksīda emisiju tirgus tīkla izveidei pasaulē.

7.6. EESK atbalsta priekšlikumus par oglekļa ieviešanas mehānismu un aicina strādāt pie šķēršļu novēršanas energoefektīviem un mazemisiju produktiem un ar tirdzniecības nolīgumu palīdzību veicināt investīcijas atjaunojamo energoresursu enerģijā.

Briselē, 2020. gada 11. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 552. PLENĀRSESĪJA (+ TELEKONFERENCE INTERACTIO), 10.6.2020.–11.6.2020.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Savienības Eiropas standartizācijas 2020. gada darba programma””

(COM(2019) 486 final)

(2020/C 311/05)

Ziņotājs: **Gerardo LARGHI**

Līdzziņotāja: **Elżbieta SZADZIŃSKA**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 19.12.2019.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	2.3.2020.
Pieņemts plenārsesijā	10.6.2020.
Plenārsesija Nr.	552
Balsojuma rezultāts	206/0/7
(par/pret/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

- 1.1. Komiteja piekrīt Komisijai, ka standartizācija ir būtiska vienotā tirgus stratēģijai un ka tā pastāvīgi jāatjaunina.
- 1.2. EESK uzskata, ka ir steidzami jāmodernizē Eiropas standartizācijas sistēma, lai ar inovatīvu sadarbības procesu reaģētu uz globālām problēmām, tādējādi savlaicīgi izstrādājot standartus strauji mainīgajā tehnoloģiskajā vidē.
- 1.3. EESK uzskata, ka jaunajai modulārajai pieejai, kuras pamatā ir transversālas vajadzības (piemēram, vides aizsardzība, zaļais kurss, aprites ekonomika), ir nepieciešama starpnozaru pieeja.
- 1.4. EESK norāda, ka 2020. gada darba programmā ir ne tikai izstrādātas un iekļautas iepriekš noteiktas prioritātes, bet arī minēti jauni mērķi.
- 1.5. EESK uzskata, ka standartizācijas process jāsāk pētniecības un izstrādes posmā ar rūpniecības, mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) un sociālās ekonomikas pārstāvju, patērētāju, sociālo partneru, vides aktīvistu un pilsoniskās sabiedrības ieinteresēto personu atbalstu.

- 1.6. EESK uzskata, ka svarīgi ir strukturēt daudzgadu finanšu shēmu, lai konkrēti īstenotu paredzētos pasākumus, finansiāli un organizatoriski atbalstot to organizāciju un apvienību iekļaujošu līdzdalību, kuras ir vājākas un kuru rīcībā ir mazāk līdzekļu.
- 1.7. Komiteja piekrīt mākslīgā intelekta (MI) nozīmei vienotajā tirgū un uzskata, ka pašreizējie drošības noteikumi būtu jāatjaunina. Jo īpaši tehnoloģiskās drošības standartizācijā ir jāiekļauj 2019. gadā izstrādātās ētikas pamatnostādnes attiecībā uz uzticamu MI, kas būtu antropocentrisks.
- 1.8. Komiteja prasa gādāt par to, lai minimālie vides kritēriji kļūst par obligātiem standartiem publiskā iepirkuma gadījumā un lai sekundāro izejvielu izmantošana ir viens no kritērijiem, kuriem jānodrošina priekšroka.
- 1.9. EESK atzinīgi vērtē iespēju iesniegt jaunu standartizācijas pieprasījumu attiecībā uz lietu internetu un kiberdrošības noteikumiem, lai aizsargātu drošību, privātumu un savienojamību.
- 1.10. Komiteja cer, ka, pateicoties modernu standartu izstrādei, "Eiropas e-veselības pacienta karšu apmaiņas formāts" nodrošinās tīklu un informācijas sistēmas drošību.
- 1.11. EESK norāda, ka automatizēto transportlīdzekļu sistēmu darbības traucējumu dēļ, kā arī tādu jautājumu dēļ kā datu drošība, kiberuzbrukumi, komunikācija un ētika ir jāizstrādā īpaši noteikumi.
- 1.12. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas prasību izstrādāt vai pārskatīt saskaņotos standartus tādās būtiskās jomās kā vides aizsardzība, sociālā iekļaušana un vienotais preču tirgus; Komiteja atbalsta priekšlikumu izstrādāt standartus attiecībā uz plastmasas zvejas rīku reciklēšanu un atkalizmantošanu, pirotehnisko izstrādājumu drošumu, patēriņa precēs izmantoto ierobežoto ķīmisko vielu migrācijas robežvērtībām, elektromotoru un mājsaimniecības ierīču energoefektivitāti, kā arī attiecībā uz mēslošanas līdzekļiem un būvmateriāliem; īpaši svarīgs ir lēmums ieguldīt līdzekļus ražošanas tehnoloģiju saskaņošanai tērauda rūpniecībā.
- 1.13. Komiteja uzstāj, ka standartizācijai ir jāpiemēro iekļaujoša pieeja, kas ietver, citastarp, nodarbinātības, sociālo tiesību, bioloģiskās daudzveidības un vides aizsardzības mērķus. EESK uzskata, ka tas atvieglojušā pāreju no atbilstības uz saderību un ir pozitīvs Eiropas sistēmas konkurētspējas faktors.
- 1.14. EESK uzskata, ka ar likumu un standartizāciju ir jāizbeidz piemērot veco praksi attiecībā uz plānoto produktu nolietojumu.
- 1.15. Komiteja atbalsta tādu noteikumu izstrādi, kas cilvēkiem ar invaliditāti un cilvēkiem, kuriem nav digitālās prasmes, ļauj labāk piekļūt produktiem un pakalpojumiem vienotajā tirgū.
- 1.16. Komiteja atbalsta politisko dialogu ar starptautiskajām standartizācijas organizācijām un divpusējās sarunas ar trešām valstīm.
- 1.17. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas pieņemtos pasākumus, ar kuriem atbalstīt ieinteresēto personu iesaistīšanos standartizācijas darbībās.
- 1.18. Komiteja prasa visiem iesaistītajiem dalībniekiem izveidot *ad hoc* forumu par Eiropas standartizācijas sistēmas iekļautību; minētā foruma uzdevums būtu organizēt ikgadēju atklātu uzklaušanu ar mērķi novērtēt progresu, kas panākts šajā jomā.
- 1.19. Komiteja piekrīt Komisijai, ka jāizstrādā rīcības plāns attiecībā uz standartizāciju aizsardzības un kosmosa nozarē, kā arī jāradā standarti aprites ekonomikas sektorā un sociālās ekonomikas sektorā.

1.20. Komiteja prasa Eiropas standartus sagatavot, izmantojot tādu valodas izteiksmi, kas ir viegli saprotama galalietotājiem, piemēram, MVU un patērētājiem.

2. Eiropas Komisijas priekšlikumi

2.1. Saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1025/2012 Komisija ir iesniegusi paziņojumu, kurā izklāstīta Eiropas Savienības Eiropas standartizācijas 2020. gada darba programma. Šajā programmā ir iezīmētas darbības, kuras Komisija plāno sākt 2020. gadā, lai uzlabotu Eiropas standartizācijas sistēmas pārvaldi, iekļautību un starptautisko ietekmi.

2.2. Saskaņā ar šo programmu Eiropas standartizācijas stratēģiskās prioritātes, kas vērstas uz ES tiesību aktu un politikas atbalstīšanu, paredz šādas darbības:

- darbības attiecībā uz plastmasas zvejas rīku reciklēšanu un atkalizmantošanu ⁽¹⁾,
- darbības, kas saistītas ar ekodizaina prasībām, lai atbalstītu īstenošanas tiesību aktus ⁽²⁾, kuri attiecas uz konkrētām produktu kategorijām,
- darbības attiecībā uz pirotehniskajiem izstrādājumiem un jaunākajiem tehnoloģiskajiem sasniegumiem šajā sektorā ⁽³⁾,
- darbības, kas attiecas uz radionukleidālo kalibratoru projektēšanu, ražošanu, uzstādīšanu, izmantošanu un veiktspējas pārbaudi ⁽⁴⁾,
- darbības, kas attiecas uz iekārtām un aizsardzības sistēmām, kas paredzētas lietošanai sprādzienbīstamā vidē, lai ņemtu vērā tehnoloģiju attīstību ⁽⁵⁾,
- darbības, kas saistītas ar mēslošanas līdzekļiem ⁽⁶⁾,
- darbības, kas attiecas uz ierobežoto vielu (policiklisko aromātisko ogļūdeņražu) migrācijas robežvērtības noteikšanu gumijas un plastmasas materiālos, ko izmanto patēriņa precēs ⁽⁷⁾,
- darbības tehniskās terminoloģijas izstrādei celtniecības materiāliem ⁽⁸⁾,
- darbības saistībā ar akreditāciju un atbilstības novērtēšanu ⁽⁹⁾,
- darbības, kas saistītas ar produktu un pakalpojumu pieejamības prasību atbilstību ⁽¹⁰⁾,
- darbības saistībā ar mākslīgo intelektu ⁽¹¹⁾, lietu internetu (*IoT*) un kibernetdrošību ⁽¹²⁾,
- darbības saistībā ar e-veselības pacienta karšu apmaiņu Eiropā,
- darbības, kas attiecas uz sadarbīgo sistēmu sadarbību, aptverot visas transportlīdzekļu klases,
- darbības saistībā ar digitalizāciju, automatizāciju un kibernetdrošību, kas ir būtiska dzelzceļa nozarē ⁽¹³⁾,
- darbības saistībā ar aizsardzības rūpniecības attīstības programmu (*EDIDP*) ⁽¹⁴⁾.

⁽¹⁾ Sk. darbības un pasākumus, kas attiecas uz zvejas rīkiem, Eiropas stratēģijā attiecībā uz plastmasu aprites ekonomikā (COM(2018) 28 final) un 13. darbību izskatāmā paziņojuma pielikumā.

⁽²⁾ Sīkāk sk. 1.–3. darbību izskatāmā paziņojuma pielikumā.

⁽³⁾ Sk. 7. darbību izskatāmā paziņojuma pielikumā.

⁽⁴⁾ Sk. 8. darbību izskatāmā paziņojuma pielikumā.

⁽⁵⁾ Sk. 6. darbību izskatāmā paziņojuma pielikumā.

⁽⁶⁾ Sk. 5. darbību izskatāmā paziņojuma pielikumā.

⁽⁷⁾ Sk. 4. darbību izskatāmā paziņojuma pielikumā.

⁽⁸⁾ Sk. 9. darbību izskatāmā paziņojuma pielikumā.

⁽⁹⁾ Sk. 11. darbību izskatāmā paziņojuma pielikumā.

⁽¹⁰⁾ Sk. 12. darbību izskatāmā paziņojuma pielikumā.

⁽¹¹⁾ COM(2018) 237 final.

⁽¹²⁾ COM(2017) 477 final.

⁽¹³⁾ Sk. 10. darbību izskatāmā paziņojuma pielikumā.

⁽¹⁴⁾ Regula (ES) 2018/1092.

2.2.1. Turklāt Komisija paredz:

- turpināt sadarbību ar starptautiskajām standartizācijas organizācijām,
- sadarboties standartizācijas jomā, kura ir prioritārs jautājums, kas jāapspiež tirdzniecības nolīgumā (ar Ķīnu, Singapūru, Austrāliju, Jaunzēlandi, Indonēziju, *Mercosur* utt.) ar mērķi palielināt tirdzniecību un stiprināt konkurētspēju, nodarbinātību un izaugsmi Eiropā,
- turpināt atbalstīt pārvaldes procesu, izmantojot visus piemērotos līdzekļus, kas ir tās rīcībā, proti, izmantojot Standartu komiteju, daudzpusēju ieinteresēto personu platformu IKT standartizācijai un strukturālos dialogus ar Eiropas standartizācijas organizācijām,
- turpinās gādāt, lai standartizācijā iesaistās ieinteresētās personas, kuras pārstāv MVU, patērētājus, vidiskās intereses un arodbiedrības (turpmāk "III pielikuma" ⁽¹⁵⁾ organizācijas ⁽¹⁶⁾),
- izvērtēt "vienotā tirgus programmas" ⁽¹⁷⁾ ietekmi vidusposma un noslēguma izvērtēšanā, kā arī pastāvīgi pārraudzīt galveno augsta līmeņa snieguma rādītāju kopumu,
- sākt 2019. gadā pētījumu par standartizācijas un Eiropas standartu funkcijām un ietekmi ES; pētījuma rezultāti būs pieejami 2021. gadā.

3. Vispārīgas piezīmes

- 3.1. Komiteja piekrīt Komisijai, ka standartizācija ir būtiska vienotā tirgus stratēģijai.
- 3.2. EESK uzskata, ka tehniskie drošības standarti un juridiskie standarti šajā jomā būtu pastāvīgi jāatjaunina, jo īpaši ņemot vērā risku, ko attīstītākās tehnoloģijas varētu radīt.
- 3.3. EESK uzskata, ka līdztekus atbilstības nodrošināšanas prasībai, kas ietver standartu un rādītāju (efektivitātes, izturības utt.) ievērošanas koncepciju, būtu jāuzsver modulāra pieeja, kuras pamatā ir transversālas vajadzības (piemēram, vides aizsardzība, zaļais kurss, aprītes ekonomika). Tāpēc Komisija ir pamatoti atjauninājusi savu pieeju saskaņā ar zaļajā kursā un tās vispārējā darba programmā 2020. gadam norādīto.
- 3.4. EESK vēlreiz atzīst ⁽¹⁸⁾, ka steidzami nepieciešama efektīva un produktīva Eiropas standartizācijas sistēmas modernizācija, un uzskata, ka ir vajadzīgs jauns kopīgs redzējums un konkrēti pasākumi, lai uz standartizācijas globāliem izaicinājumiem reaģētu (turklāt brīvprātīgi) ar inovatīvu sadarbības procesu, kas balstīts uz konsensu par savlaicīgu standartu izstrādi strauji mainīgajā tehnoloģiju vidē.
- 3.5. EESK konstatē, ka 2020. gada darba programmā līdztekus iepriekš noteikto prioritāšu izvēšanai un integrēšanai ir izvirzīti jauni mērķi, kas ļautu pielāgot Eiropas standartizācijas sistēmu pastāvīgi mainīgajai starptautiskajai videi un pasaules tirgus izaicinājumiem.
- 3.6. EESK uzskata, ka standartizācijas process jāsāk pētniecības un izstrādes posmā, izmantojot pasākumus pirms standartizācijas un tās laikā un stiprinot Eiropas standartu pārneses mehānismus starptautiskā līmenī, taču tikai ar rūpniecības, MVU un sociālās ekonomikas pārstāvju, patērētāju, sociālo partneru, vides aktīvistu un pilsoniskās sabiedrības ieinteresēto personu atbalstu.

⁽¹⁵⁾ Eiropas Standartizācijas regulas (ES) Nr. 1025/2012 III pielikums.

⁽¹⁶⁾ Mazo uzņēmumu standarti (*Small Business Standards*), Eiropas Apvienība patērētāju pārstāvības koordinēšanai standartizācijā (ANEC), Eiropas Arodbiedrību konfederācija (ETUC) un Eiropas Pilsoniskā organizācija vides interešu aizstāvībai standartizācijas procesā (ECOS).

⁽¹⁷⁾ COM(2018) 441 final.

⁽¹⁸⁾ OV C 376, 22.12.2011., 69. lpp.

3.7. EESK aicina visus partnerus strādāt pie tā, lai ātri un efektīvi koordinētu dažādās Eiropas atsaucēs sistēmas plānošanas, izstrādes un uzraudzības jomā.

3.8. Svarīgi ir strukturēt atbilstīgu daudzgadu finanšu shēmu, lai konkrēti īstenotu paredzētos pasākumus⁽¹⁹⁾ un finansiāli un organizatoriski atbalstītu vājāku organizāciju un apvienību, kurām ir mazāk resursu, iekļaujošu līdzdalību, izstrādājot tehniskos un regulatīvos standartus, palielinot “informētību, izglītošanos un izpratni” un izvēršot iekļaušanu Eiropas mērogā, kā arī “starptautiskajā dimensijā”.

3.9. Komiteja atbalsta standartu izstrādi aprītes ekonomikā, lai sniegtu izšķirošu ieguldījumu ilgtspējīgā ražošanā un līdz ar to – dabas resursu saglabāšanā⁽²⁰⁾ un visas bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā.

3.10. Komiteja arī prasa izstrādāt standartus sociālās ekonomikas sektorā ar mērķi izplatīt paraugpraksi un konsolidēt ES ekonomikai tik svarīgo sektora sociālo un ekonomisko potenciālu.

3.11. Komiteja prasa, lai minimālie vides kritēriji kļūst par obligātiem standartiem publiskā iepirkuma gadījumā un sekundāro izejvielu izmantošana ir starp kritērijiem, kuriem jānodrošina priekšroka.

3.12. Komiteja piekrīt tam, ka MI ir svarīgs vienotajam tirgum, un uzskata: lai reaģētu uz jaunajiem riskiem, ko rada MI, pašreizējie drošības standarti un noteikumi ir jāatjaunina, iekļaujot 2019. gadā izstrādātās ētikas pamatnostādnes attiecībā uz uzticamu MI, kas būtu antropocentrisks.

3.13. EESK atzinīgi vērtē iespēju iesniegt jaunu standartizācijas pieprasījumu attiecībā uz lietu internetu un kibernetiku, lai aizsargātu drošību, privātumu un savienojamību.

3.14. Komiteja vēlas, ka “Eiropas e-veselības pacienta karšu apmaiņas formāts” nodrošinātu tīklu un informācijas sistēmas drošību, izstrādājot modernus standartus.

3.15. Arī automatizēti transportlīdzekļi ir starp augsta riska produktiem, un tādēļ ir jāizstrādā īpaši standarti.

3.16. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka saskaņā ar izvēli atbalstīti jauno zaļo kursu Komisija prasa izstrādāt vai pārskatīt saskaņotus standartus tādās svarīgās jomās kā vienotais tirgus, ražošanas tehnoloģijas tērauda nozarē, aizsardzība un kosmosa tehnoloģijas, vides aizsardzība, sociālā iekļaušana. Komiteja atbalsta priekšlikumu izstrādāt standartus attiecībā uz plastmasas zvejas rīku reciklēšanu un atkalizmantošanu, pirotehnisko izstrādājumu drošumu, patēriņa precēs izmantoto ierobežoto ķīmisko vielu migrācijas robežvērtībām, elektromotoru un mājāsražotības ierīču energoefektivitāti, mēslošanas līdzekļiem, būvniecību.

3.17. EESK norāda, ka produktu plānotais nolietojums patērētājiem katru gadu izmaksā aptuveni 100 miljardus euro; šī prakse būtu jāaizliedz ar likumu un jebkurā gadījumā tās piemērošana būtu jāizbeidz ar standartizācijas palīdzību.

3.18. Komiteja atbalsta tādu noteikumu izstrādi, kas cilvēkiem ar invaliditāti ļautu labāk piekļūt produktiem un pakalpojumiem vienotajā tirgū. Komiteja uzsver, ka īpašai standartizācijai invaliditātes jomā būtu jāattiecas arī uz nodarbinātības un sociālās iekļaušanas standartiem.

3.19. Komiteja atbalsta politisko dialogu ar starptautiskajām standartizācijas organizācijām un divpusējās sarunas ar trešām valstīm.

⁽¹⁹⁾ Sk. pielikumu “Kopīgā standartizācijas iniciatīva vienotā tirgus stratēģijā”, kas pieejama šajā tīmekļa vietnē: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2016/LV/3-2016-3211-LV-F1-1-ANNEX-1.PDF>.

⁽²⁰⁾ OV C 264, 20.7.2016., 98. lpp.; OV C 367, 10.10.2018., 97. lpp.; OV C 283, 10.8.2018., 61. lpp., un OV C 62, 15.2.2019., 207. lpp.

3.20. Komiteja vēlreiz mudina rūpīgi pārraudzīt darbu, ko galvenie standartizācijas procesa dalībnieki veic, lai Eiropas standartizācijas sistēmā iesaistītu pēc iespējas plašāku dalībnieku loku. EESK konkrēti ierosina stimulēt dažādus pasākumus, kuru mērķis ir standartu jautājuma izplatīšana, koordinēšana un izpratnes veicināšana par tiem, tostarp arī izveidojot Eiropas standartizācijas sistēmas iekļautības *ad hoc* forumu, kurā katru gadu tiktu novērtēts šajā jomā panāktais progress.

3.21. EESK vērs Komisijas uzmanību uz ietekmi, kāda izvēlēm standartizācijas jomā varētu būt uz sociālo dzīvi, piemēram, mobilitāti; uz to tika norādīts Komisijas un ieinteresēto personu tikšanās laikā. Tāpēc Komiteja prasa, lai saistībā ar šo delikāto aspektu tiek turpināts dialogs, kā arī kopīgs darbs ar visām ES struktūrām un ieinteresētajām personām.

3.22. Komiteja prasa ņemt vērā ietekmi, kas standartu pieejamībai var būt uz iedzīvotājiem, kuri ir mazāk gatavi jauninājumiem, piemēram, vecāka gadagājuma cilvēkiem un digitālajiem analfabētiem, kā arī šīs parādības ekonomisko ietekmi uz MVU.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Attiecībā uz "ekodizainu" ⁽²¹⁾ svarīgi ir izstrādāt atbilstošu atsauces praksi, kurā būtu definētas tehniskās prasības un kas īsā laikā sniegtu pirmo brīvprātīgo atsauci par jauniem tematiem, kuri vēl nav konsolidēti tehniskajā standartizācijā.

4.2. Komisija darba plānā 2016.–2019. gadam ⁽²²⁾ attiecībā uz ekodizainu un energomarķēšanu ⁽²³⁾ ir izdevusi virkni regulu ⁽²⁴⁾. Attiecībā uz visiem šiem produktiem tiek īstenotas vairāk nekā 40 procedūras, kas saistītas ar standartizācijas pieprasījumiem.

4.3. Komisija nāca klajā ar ieteikumu ⁽²⁵⁾, kurā sniegti norādījumi, kā atbalstīt rūpniecību brīvprātīgu vienošanās meklējumos kā regulējuma alternatīvu un tā atbalstītam, un kurā paredzētas pārskatīšanas klauzulas. Pārskatīšanas laikā svarīgi ir iekļaut aspektus, kas saistīti ar aprites ekonomiku, resursu efektivitāti, remontējamību, reciklējamību un ilgzinātību.

4.4. **Iekļautība.** Komitejai vēlreiz uzsver, "cik svarīgi ir atvieglot MVU un sabiedrības ieinteresēto personu piekļuvi standartizācijas procesam (..) un "padziļināt uzraudzību galveno standartizācijas dalībnieku centieniem, lai stiprinātu ESS iekļautības dimensiju" ⁽²⁶⁾. Komiteja uzskata, ka pasākums, kas par Eiropas standartizācijas sistēmas iekļautību tika rīkots 2019. gada 5. novembrī EESK ēkā, var būt piemērs sadarbībai un konstruktīvam dialogam starp iestādēm un ieinteresētajām personām.

4.5. **Atbalsts Eiropas standartiem visā pasaulē.** Nepieciešama lielāka ietekme, pārstāvības spējas, kompetence un saskaņotība galvenokārt ISO/IEC/ITU ietvaros (jo īpaši maziem uzņēmumiem, patērētājiem un videi), kā arī daudzpusējos forumos un brīvās tirdzniecības nolīgumos.

4.5.1. Saskaņā ar Komitejas nostāju aprites ekonomikas jomā EESK uzskata, ka izvēle par labu mobilitātes politikas saskaņošanai ir svarīgs solis ceļā uz ilgtspējīgu mobilitāti Eiropā ⁽²⁷⁾.

4.6. EESK uzskata, ka izšķirīgs ir jautājums par reaģēšanas ātrumu uz Eiropas ražošanas sistēmas vajadzībām standartizācijas jomā. Šajā sakarā svarīgi ir turpināt centienus, lai novērstu strukturālos kavējumus jaunu darba metožu jomā.

⁽²¹⁾ COM(2009) 486 final pielikuma 1., 2., 3. punkts, kā paredzēts Direktīvā 2005/32/EK, pārstrādāts Direktīvā 2009/125/EK.

⁽²²⁾ COM(2016) 773 final.

⁽²³⁾ Piemērojot Direktīvu 2009/125/EK.

⁽²⁴⁾ Komisijas Deleģētās regulas (ES) 2019/2013, (ES) 2019/2014, (ES) 2019/2015, (ES) 2019/2016, (ES) 2019/2017, (ES) 2019/2018, (ES) 2019/2019, (ES) 2019/2020, (ES) 2019/2021, (ES) 2019/2022, (ES) 2019/2023, (ES) 2019/2024 (OV L 315, 5.12.2019.).

⁽²⁵⁾ C(2016) 7770.

⁽²⁶⁾ OV C 303, 19.8.2016., 81. lpp.

⁽²⁷⁾ OV C 62, 15.2.2019., 254. lpp.

4.7. Komiteja piekrīt stratēģiskajām jomām, kuras ir noteikusi Komisija, proti, mākslīgais intelekts; lietu internets; blokķēde; kibernetdrošība, jo īpaši attiecībā uz kritisko infrastruktūru, piemēram, sakaru un transporta tīkliem; pieejamība; atbalsts drošu digitālās apmaiņas sistēmu izveidei veselības nozarē ES līmenī (e-veselība).

4.8. EESK norāda uz jau vairākkārt uzsvērtu steidzamu nepieciešamību pastāvīgi iesaistīties sarunās ar citiem starptautiskajiem konkurentiem. Komisijas rīcības pamatā 2020. gadā un turpmākajos gados vajadzētu būt tirdzniecības nolīguma noslēgšana ar Japānu un plānotā sarunu turpināšana ar ASV un Ķīnu, kā arī brīvās tirdzniecības nolīgums ar Austrāliju, Jaunzēlandi, Indonēziju un Mercosur valstīm.

Briselē, 2020. gada 10. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli (kodifikācija)”

(COM(2020) 48 final – 2020/0029 (COD))

(2020/C 311/06)

Apspriešanās	Eiropas Parlaments, 9.3.2020. Padome, 27.2.2020.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa speciali- zētā nodaļa
Pieņemts plenārsesijā	10.6.2020.
Plenārsesija Nr.	552
Balsojuma rezultāts	210/0/4
(par/pret/atturas)	

Tā kā priekšlikuma saturs ir pieņemams un Komiteja par šo tematu jau ir paudusi viedokli atzinumā CES 1166/1987 ⁽¹⁾, CESE 1157/2006 ⁽²⁾ un CESE 6789/2015 ⁽³⁾, Komiteja 552. plenārsesijā, kas notika 2020. gada 10. un 11. jūnijā (10. jūnija sēdē), ar 210 balsīm par un 4 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu un atsaukties uz viedokli, ko tā paudusi minētajos atzinumos.

Briselē, 2020. gada 10. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*

⁽¹⁾ OV C 35, 8.2.1988., 5. lpp.

⁽²⁾ OV C 318, 23.12.2006., 83. lpp.

⁽³⁾ OV C 264, 20.7.2016., 77. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko attiecībā uz tās pārejas noteikumiem groza Regulu (ES) 2016/1628, lai risinātu Covid-19 krīzes ietekmi”

(COM(2020) 233 final – 2020/0113 (COD))

(2020/C 311/07)

Ziņotājs: **Gerardo LARGHI**

Apspriešanās	Eiropas Savienības Padome, 8.6.2020. Eiropas Parlaments, 17.6.2020.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa
Biroja lēmums	9.6.2020.
Pieņemts plenārsesijā	11.6.2020.
Plenārsesija Nr.	552
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	226/0/2

1. Secinājumi un ieteikumi

- 1.1. EESK atzinīgi vērtē regulas priekšlikumu, kuru uzskata par atbilstīgu un samērīgu reakciju uz Covid-19 krīzes sekām.
- 1.2. Priekšlikums atbilst diviem mērķiem, proti, nodrošināt iekšējā tirgus pienācīgu darbību un vienlaikus nodrošināt augstu sabiedrības drošības un vides aizsardzības līmeni.

2. Komisijas priekšlikuma saturs

- 2.1. Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2016/1628 ⁽¹⁾ ir noteiktas jaunas emisiju robežvērtības (“V posms”), kas paredzētas, lai samazinātu gaisa piesārņotāju emisijas no autoceļiem neparedzētas mobilās tehnikas motoriem, un paredzēts termiņš, līdz kuram šo pāreju īstenot.
- 2.2. Covid-19 pandēmija izraisīja būtiskus traucējumus piegādes ķēdē, un tas ietekmēja autoceļiem neparedzētas mobilās tehnikas ražotāju spēju ievērot dažus regulā noteiktos termiņus.
- 2.3. Priekšlikuma mērķis ir par 12 mēnešiem atlikt autoceļiem neparedzētas mobilās tehnikas un traktoru, kas aprīkoti ar pārejas motoriem, ražošanas un laišanas tirgū datumus un tādējādi palīdzēt ražotājiem pārvarēt traucējumus, kurus nevarēja paredzēt.

3. Vispārīgas piezīmes

- 3.1. EESK atkārtoti pauž pārliecību, ka oglekļa monoksīda, slāpekļa oksīdu, ogleņdeņražu un cieto daļiņu kaitīgo emisiju samazināšana no dzinējiem, kas paredzēti lauksaimniecības vai mežsaimniecības traktoriem, ir nepieciešama, lai sekmētu ES mērķu sasniegšanu gaisa kvalitātes jomā.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/1628 (2016. gada 14. septembris) par prasībām attiecībā uz autoceļiem neparedzētas mobilās tehnikas iekšdedzes motoru gāzveida un daļiņveida piesārņotāju emisiju robežvērtībām un tipa apstiprināšanu, ar ko groza Regulas (ES) Nr. 1024/2012 un (ES) Nr. 167/2013 un groza un atceļ Direktīvu 97/68/EK (OV L 252, 16.9.2016, 53. lpp.), EESK atzinums (OV C 251, 31.7.2015., 31. lpp.).

3.2. Atzinumā ⁽²⁾ par Regulu (ES) 2016/1628 EESK ieteica nekavējoties apstiprināt jauno regulu, ņemot vērā lielās bažas par sabiedrības veselību, kas saistītas ar degšanas procesā izdalītajām nanodaļiņām, un augsto aizsardzības līmeni, ko iespējams panākt, īstenojot V posmu attiecībā uz autoceļiem neparedzētas mobilās tehnikas motoriem.

3.3. Tomēr EESK labi apzinās, ka Covid-19 krīze ir radījusi ārkārtas apstākļus, kas ietekmē vairākas jomas. Konkrēti, krīzes dēļ ir pilnībā pārtraukta detaļu un sastāvdaļu piegāde, un ražotājiem izveidojušies motoru un nepabeigtu izstrādājumu krājumi.

3.4. Tā rezultātā daudzi motoru un tehnikas ražotāji nevarēs ievērot regulā noteiktos termiņus, neciešot nopietnus ekonomiskus zaudējumus.

3.5. Turklāt EESK pilnībā apzinās, ka krīze nebija paredzama un to nevarēja paredzēt.

3.6. Tāpēc EESK atbalsta priekšlikumā ierosināto pagarināšanu par vienu gadu; pēc EESK domām, tas ir saprātīgs un samērīgs pasākums ar mērķi nodrošināt iekšējā tirgus pienācīgu darbību, kā arī augstu sabiedrības drošības un vides aizsardzības līmeni.

Briselē, 2020. gada 11. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*

⁽²⁾ OV C 251, 31.7.2015., 31. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Taisnīgas pārkārtošanās fondu”

(COM(2020) 22 final – 2020/0006 (COD))

un “Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma un migrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Robežu pārvaldības un vīzu instrumentu”

(COM(2020) 23 final – 2018/0196 (COD))

(2020/C 311/08)

Ziņotāja: **Ester VITALE**

Līdzziņotājs: **Petr ZAHRADNÍK**

Apspriešanās	Eiropas Savienības Padome, 23.1.2020. Eiropas Parlaments, 29.1.2020.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 175. panta 3. punkts un 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	13.5.2020.
Pieņemts plenārsesijā	10.6.2020.
Plenārsesija Nr.	552
Balsojuma rezultāti (par/pre/atturas)	210/1/5

1. Secinājumi un priekšlikumi

1.1. EESK ir patiesi pārliecināta, ka Taisnīgas pārkārtošanās fonds (TPF) ir pirmais instruments, kas reāli palīdz pietuvoties augstu uzstādītajam oglekļneitralitātes mērķim – to paredzēts sasniegt līdz 2050. gadam, un tas atbilst Eiropas zaļajam kursam.

1.2. EESK pauž bažas par to, ka ieguldījumi, kas paredzēti, lai īstenotu taisnīgu pārkārtošanos, neatbilst Eiropas Komisijas vērienīgajām zaļā kursa iecerēm, un uzskata, ka papildu resursi būtu jāmeklē, palielinot daudzgadu finanšu shēmu, ieviešot jaunus pašu resursus vai paaugstinot dalībvalstu iemaksas. ES ar savu rīcību jāapliecina, ka tā apzinās klimata pārmaiņu apkarošanas uzdevuma nopietnību; šim mērķim ir jāatvēlē vidēji 40 % no tās kopējā budžeta (DFS 2021.–2027. gadam).

1.3. EESK iesaka precīzāk detalizēt TPF finanšu satvaru, jo saskaņā ar priekšlikumu garantēti ir tikai 30 miljardi EUR, un pārējie līdzekļi ir atkarīgi no dalībvalstu brīvprātīga lēmuma. EESK nav pārliecināta, ka finanšu satvara pamatā ir likta konservatīva pieeja un priekšnosacījumi.

1.4. EESK ir skaidrs, ka TPF panākumi (un visa Ilgtspējīgas Eiropas investīciju plāna panākumi) ir atkarīgi no jaunas partnerības starp privāto un publisko sektoru gan finansējuma, gan kopīgas atbildības ziņā. Ir vajadzīgs nākt klajā ar jaunu paktu starp publisko un privāto sektoru, tajā iekļaujot visus ekonomikas, sociālās un vides jomas dalībniekus un nosakot finansējumu un kopīgu atbildību. Tā kā Eiropas zaļā kursa finansiālās vajadzības ir milzīgas un ES kopīgie budžeta resursi ir samērā ierobežoti, privātā sektora loma ir izšķiroši svarīga. Lai noteiktu, kā jāizmanto TPF, būtu jāvadās no NVO ieteikumiem. Tādējādi tiktu iekļautas visas sabiedrības grupas un vienlaikus uzlabotos piekļuve cilvēkiem ar invaliditāti un vecākiem cilvēkiem.

1.5. EESK atbalsta visaptverošo pieeju, kurā ņemta vērā pārkārtošanās uz klimatneitrālu ekonomiku ekonomiskā, sociālā, rūpnieciskā un tehnoloģiskā dimensija un iesaistīti vietējie dalībnieki, sociālie partneri un NVO. Taisnīgas pārkārtošanās politikas un stratēģiju izstrādē un īstenošanā jāiesaista sociālie partneri. Arodbiedrībām vajadzētu būt pārstāvētām visos taisnīgas pārkārtošanās procesa posmos, lai aizsargātu darba ņēmēju intereses dažādos līmeņos.

1.6. EESK cer, ka Eiropas Komisijas un dalībvalstu dialogā saistībā ar Eiropas pusgada satvaru tiks aktīvi un jēgpilni iesaistīti sociālie partneri un NVO.

1.7. EESK atzinīgi vērtē to, ka teritoriālajiem plāniem un visas īpašajām programmām sekos līdzī uzraudzības komitejas ar tādiem pašiem noteikumiem kā tie, kas paredzēti Eiropas strukturālo un investīciju fondu kopīgo noteikumu regulā.

1.8. EESK iesaka Taisnīgas pārkārtošanās fonda teritoriālajos plānos un eventuālajās īpašās programmās pilnībā un jēgpilni iesaistīt sociālos partnerus un NVO.

1.9. EESK ļoti atzinīgi novērtē valsts atbalsta noteikumu elastību un iecerēto netiešo ietekmi, kurai būtu arī jāatspoguļo zaļā kursa nozīme īpaši dalībvalstīs un reģionos, kurus raksturo augsts ogļu izmantošanas līmenis un oglekļa dioksīda emisiju intensitāte. Valsts atbalstam un jo īpaši, zaļajam valsts atbalstam, būtu jāveicina arī pāreja uz zaļāku un iekļaujošāku ekonomiku – valsts atbalsts pastāvīgi un mērķtiecīgāk būtu jāizmanto nodarbinātības veicināšanai to cilvēku vidū, kuri ir nošķirti no atvērta darba tirgus kā, piemēram, cilvēki ar invaliditāti.

1.10. Tā kā ilgtspējīga attīstība un rīcība klimata jomā pozitīvi ietekmē publiskos izdevumus un novērš virkni negatīvu papildu seku (veselība, sanitārija, rekonstrukcija utt.), no Stabilitātes pakta ierobežojumiem ir jāizslēdz publiskie ieguldījumi vides aizsardzībā un klimata pārmaiņās. Ņemot vērā šo bezprecedenta krīzi, tagad tas ir svarīgāk nekā jebkad iepriekš. Covid-19 var smagi skart ES iedzīvotājus, viņu veselību un ekonomiku kopumā.

1.11. Pašlaik Covid-19 pandēmija ir galvenā prioritāte; tā slāpē mūsu sociālo un ekonomisko dzīvi un ietekmē pašreizējo un turpmāko ES fiskālo politiku. Līdztekus tā rada daudz lielāku neskaidrību nekā jebkad agrāk. Tās sekas varētu būt ES budžeta orientācijas un piešķiršanas krasas pārmaiņas. Jaunākajos Komisijas dokumentos ir ierosināts un ieteikts atlikt 2014.–2020. gadam pieejamā ES budžeta resursu daļu pirmām kārtām piešķirt pandēmijas seku mazināšanai. EESK respektēs visas tās nepieciešamās un saprātīgās pārmaiņas turpmākajās sarunās par DFS, kuras varētu palīdzēt novērst smago stāvokli.

1.12. EESK atbalsta Eiropas Komisijas priekšlikumu *Next Generation EU*, kura mērķis ir stiprināt pārkārtošanās mehānismu un tādā veidā reaģēt uz krīzi, un tās jauno priekšlikumu par nākamo ES ilgtermiņa budžetu.

1.13. EESK atzinīgi vērtē dalībvalstīm doto iespēju izveidot īpašu Taisnīgas pārkārtošanās fonda programmu. EESK atbalsta un rēķinās ar reģionu būtisko lomu TPF plānošanas, pārvaldības un īstenošanas procesā atbilstoši subsidiaritātes principam. Papildus tam EESK iesaka ievērot, ka dalībvalstīs un reģionos gatavības līmenis pārejai uz oglekļneitralitāti ir atšķirīgs tāpat, kā atšķiras iespējas tīru enerģiju ražot ES iekšienē. Ir jāņem vērā arī dalībvalstu un reģionu iedzīvotāju atšķirīgā attieksme pret aktīvu iesaisti klimata aizsardzībā.

1.14. EESK ļoti augstu novērtētu ilgtspējīgu projektu saraksta publicēšanu, lai to izmantotu labākās prakses apmaiņas nolūkā. Publiskai vajadzētu būt arī informācijai par pārvaldības iestāžu sniegto atbalstu, jo tas veicinātu investīcijām labvēlīgus apstākļus. Tas palielinātu pārredzamību un ļautu novērst atšķirīgas informācijas risku.

1.15. EESK norāda, ka ir jānodrošina no Taisnīgas pārkārtošanās fonda finansēto pasākumu komplementaritāte ar pasākumiem, kas līdzfinansēti no programmas *InvestEU* 2. pīlāra ietvaros un no publiskā sektora aizdevumu mehānisma Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma 3. pīlāra ietvaros.

1.16. EESK brīdina, ka ir jāatrod pareizais līdzsvars starp ekonomikas pārkārtošanas pasākumiem un to strādājošo aizsardzības un pārkvalificēšanas pasākumiem, kurus ir skāris pārkārtošanās process.

1.17. Lai atbalstītu pārejas procesus, būtiska nozīme ir izglītības un apmācības sistēmai. EESK iesaka palielināt tos kohēzijas politikai paredzētos resursus, kas ļautu stiprināt vidējās un augstākās izglītības sistēmu un dot tai impulsu ar mērķtiecīgiem zinātniskiem un tehnoloģiskiem norādījumiem, kas ir vērsti uz pašreizējām vajadzībām.

1.18. EESK cer, ka ievērojama daļa no Taisnīgas pārkārtošanās fonda līdzekļiem tiks veltīta tādu ieguldījumu radīšanai, kas vajadzīgi, lai atbalstītu darba ņēmēju pāreju no vienas darbavietas uz citu. Tomēr ir jānodrošina līdzsvars starp ieguldījumiem strādājošo pārkvalifikācijā saistībā ar pāreju uz jauniem zaļākas nodarbinātības veidiem un to pārejas skarto teritoriju cilvēku sagatavošanu, kuri ienāk darba tirgū, un viņu nodrošināšanu ar prasmēm, kas nepieciešamas atbilstoši jaunajām darba formām. Īpašs uzsvars būtu liekams uz atbalstu vistālāk no darba tirgus esošo cilvēku – jauniešu un personu ar invaliditāti – nodarbinātībai.

2. Vispārīga informācija

2.1. Eiropas Komisija ir publiskojusi savu ilgtermiņa stratēģisko redzējumu par pārticīgas, modernas, konkurētspējīgas un klimatneitrālas ekonomikas īstenošanu līdz 2050. gadam. Kā izklāstīts paziņojumā "Eiropas zaļais kurss", Komisija papildus jau iesniegtajiem 2021.–2027. gada tiesību aktu un budžeta priekšlikumiem ierosina Taisnīgas pārkārtošanās mehānismu. Laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam visam Taisnīgas pārkārtošanās mehānismam tiks piešķirta pakete 100 miljardu euro apmērā, lai atbalstītu un veicinātu tādu darbību pārorientāciju, kuras rada kaitīgas emisijas, lai samazinātu akmeņogļu patēriņu, palielinātu energoefektivitāti un veicinātu pāreju uz tīrākām tehnoloģijām visās ražošanas nozarēs. Fonda sākotnējais budžets būs 7,5 miljardi euro, un tas, pateicoties valsts līdzfinansējumam, *InvestEU* finansēšanas mehānismam un Eiropas Investīciju bankai, tiks palielināts līdz plānotajai summai 100 miljardu euro apmērā.

2.2. Taisnīgas pārkārtošanās mehānisms sastāv no trim pilāriem:

- Taisnīgas pārkārtošanās fonda, ko īsteno saskaņā ar kohēzijas politiku. Fonds ir izveidots ar īpašu regulu, kurā ir noteikts tā konkrētais mērķis, ģeogrāfiskais tvērums, finanšu resursu piešķiršanas metodika un plānošanas atbalstam nepieciešamo taisnīgas pārkārtošanās teritoriālo plānu saturs. Fonds pirmām kārtām nodrošinās reģioniem subsīdijas, lai atbalstītu darba ņēmējus, piemēram, palīdzot viņiem apgūt nākotnes darba tirgū izmantojamas prasmes un kompetences, mazos un vidējos uzņēmumus, jaunuzņēmumus un biznesa inkubatorus, kas darbojas, lai attiecīgajos reģionos radītu jaunas ekonomiskās iespējas. Fonds atbalstīs arī ieguldījumus pārejā uz tīru enerģiju, tostarp ieguldījumus energoefektivitātē,
- īpašas *InvestEU* shēmas, kas attiecas uz enerģētikas un transporta infrastruktūrām, tostarp gāzes infrastruktūrām un centralizētu siltumapgādi, kā arī dekarbonizācijas projektiem,
- publiskā sektora aizdevumu mehānisma, ko īsteno Eiropas Investīciju banka (EIB), lai nodrošinātu finanšu resursus attiecīgo reģionu vietējām pašvaldībām. Finansējumu no ES budžeta varētu papildināt ar procentu likmes subsīdiju vai subsīdiju ieguldījumiem kopā ar EIB piešķirtajiem aizdevumiem.

2.3. Papildus tiks rasti publiskie un privātie resursi, un ir paredzēti nozaru valsts atbalsta noteikumi, lai atvieglotu valsts līdzekļu izmantošanu projektiem, kuri atbilst taisnīgas pārkārtošanās mērķiem.

2.4. Konsultatīvais atbalsts un tehniskā palīdzība reģioniem būs neatņemama Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma daļa.

2.5. Taisnīgas pārkārtošanās fondam tiks piemērots dalītas pārvaldības režīms, un tas būs pieejams visām dalībvalstīm. Piešķirumos tiks ņemtas vērā pārkārtošanās problēmas, ar kurām saskaras reģioni ar visaugstāko oglekļa emisijas līmeni, kā arī sociālās problēmas, ko rada iespējamais darbvieta zaudējums.

2.6. Dalībvalstis tām piešķirto dotāciju no Taisnīgas pārkārtošanās fonda papildinās ar resursiem no Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) un Eiropas Sociālā fonda Plus (ESF+). Šie pārvietojumi atbildīs vismaz 1,5 un ne vairāk kā 3 reizes Taisnīgas pārkārtošanās fonda piešķirumam. Tomēr katrai dalībvalstij nevajadzētu izmantot vairāk kā 20 % no sava sākotnējā ERAF un ESF piešķiruma, un tai būs jāpamato šie papildu resursi. Dalībvalstīm būs arī jāiegulda savi resursi.

2.7. Par plānošanas procesu, tostarp teritoriju noteikšanu, vienosies Komisija un katra dalībvalsts, un tas iekļausies Eiropas pusgada procesā. Dalībvalstis tiek aicinātas iesniegt savus teritoriālos plānus, nosakot pārejas procesu līdz 2030. gadam. Šajā sakarā dalībvalstis katrai teritorijai noteiks ekonomiskās, sociālās un vides problēmas, kā arī pārkvalificēšanās un vides rehabilitācijas vajadzības. Atbalsts no Fonda pārsvarā tiks koncentrēts uz teritorijām, kas atbilst NUTS 3. līmeņa reģioniem.

2.8. Teritoriālo plānu apstiprināšana ļaus sniegt atbalstu no Taisnīgas pārkārtošanās fonda un iedarbinās *InvestEU* un EIB izmantošanas mehānismus. Šādi atbalstītās programmas tiks pakļautas starpposma pārskatīšanai tādā pašā veidā kā visas kohēzijas politikas programmas.

2.9. Taisnīgas pārkārtošanās fonds papildinās kohēzijas politikas fondus. Tāpēc priekšlikums regulai, kas ietver kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu, Patvēruma un migrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Robežu pārvaldības un vīzu instrumentu būtu jāgroza, lai pievienotu Taisnīgas pārkārtošanās fondu kā jaunu Kohēzijas politikas fondu.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK atbalsta ES stratēģiju siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai ilgtermiņā un stratēģijas mērķi līdz 2050. gadam panākt, lai Eiropas Savienības ekonomika kļūtu klimatneitrāla. EESK piekrīt, ka zaļais mērķis ir viena no galvenajām jaunās kohēzijas politikas prioritātēm – tam ir piešķirti vismaz 30 % Eiropas Reģionālās attīstības fonda un 37 % Kohēzijas fonda līdzekļu. Tomēr EESK raizējas, ka ieguldījumi, kas paredzēti taisnīgas pārkārtošanās īstenošanai neatbilst Eiropas Komisijas tālproģezim zaļajam kursam. Finansējums, kas ierosināts uz desmit gadiem, ir līdzvērtīgs līdzekļiem, kuri būtu vajadzīgi katru gadu, lai līdz 2050. gadam taisnīgi panāktu klimatneitralitāti. EESK uzskata, ka daudzgadu finanšu shēmas (DFS) izdevumu prognozes būtu jāpalielina. Lai sasniegtu vērienīgos mērķus, kas izvirzīti zaļā kursa ietvaros, ES budžets būtu jāpalielina, vai nu ieviešot jaunus pašu resursus, vai arī paaugstinot dalībvalstu iemaksas.

3.2. EESK atzinīgi vērtē darbu, kas ieguldīts, lai ES daudzgadu finanšu shēmu 2021.–2027. gadam pielāgotu klimata vajadzībām un problēmām, šajā nolūkā izmantojot Taisnīgas pārkārtošanās fonda instrumentu un plašākā kontekstā – visu ilgspējīgas Eiropas investīciju plānu, kura būtiskākā daļa ir Taisnīgas pārkārtošanās fonds. Lai gan Taisnīgas pārkārtošanās fonds ir pirmais konkrētais solis, lai jautājumu risinātu no finanšu un ieguldījumu aspekta, EESK norāda un uzsver nepieciešamību praksē īstenot arī citus uzdevumus, kas paredzēti nolīgumā par Eiropas zaļo kursu. Pretējā gadījumā Taisnīgas pārkārtošanās fonda efektivitāte būtu ierobežota.

3.3. Kā jau norādīts iepriekšējos atzinumos⁽¹⁾, EESK piekrīt tam, ka kohēzijas politikas kontekstā ar taisnīgas pārkārtošanās mehānismu būtu jānodrošina mērķtiecīgs finansējums. Tomēr finansējumam būtu jānāk no atbilstošām *ad hoc* apropriācijām, lai novērstu turpmākus kohēzijas politikas līdzekļu pieejamības samazinājumus.

3.4. Arī ESF+ gadījumā obligāts pārvietojums varētu radīt negaidītus interešu konfliktus. Piemēram, varētu nākties uzdot jautājumu, vai atbalstīt nabadzības riskam pakļautus cilvēkus vai rūpniecībā strādājošos, kuri riskē zaudēt darbu. Šādi interešu konflikti varētu negatīvi ietekmēt klimata politikas akceptēšanu vispār. Jebkurā gadījumā ESF+ piemērošanas jomas paplašināšanai ir jānotiek vienlaikus ar resursu palielināšanu.

3.5. Tā kā ilgspējīga attīstība un rīcība klimata jomā pozitīvi ietekmē publiskos izdevumus un novērš virkni negatīvu papildu seku (veselība, sanitārija, rekonstrukcija utt.), no Stabilitātes pakta ierobežojumiem ir jāizslēdz publiskie ieguldījumi vides aizsardzībā un klimata pārmaiņās. Ņemot vērā šo bezprecedenta krīzi, tagad tas ir svarīgāk nekā jebkad iepriekš. Covid-19 smagi skar ES iedzīvotājus, viņu veselību un ekonomiku kopumā.

⁽¹⁾ Sk. EESK atzinumu par Kopīgo noteikumu regulu 2021.–2027. gadam (OV C 62, 15.2.2019., 83. lpp.).

3.6. EESK ir pārliecināta, ka starp risinājumiem pandēmijas krīzes novēršanai un zaļā kursa izaicinājumiem ir daudz kopīgu interešu un mērķu. Tomēr būtu pamatoti pārdefinēt dažu zaļā kursa mērķu īstenošanu termiņu dēļ. Ļoti būtu vēlama zināma elastība (līdzīga tai, kas paredzēta attiecībā uz fiskālajiem un valsts atbalsta noteikumiem).

3.7. Ja tiks saglabāti deficīta ierobežojumi, nav iedomājami lieli ieguldījumi, kas ļautu cīnīties pret klimata pārmaiņām un īstenot ekoloģisko pāreju. Protams, tas nenozīmē atteikšanos no parastās prasības stabilizēt publiskās finanses, bet gan izvēli starp divām alternatīvām: vai nu patiešām vēlamies pavērst pretējā virzienā globālās sasīšanas procesu, un tādā gadījumā ir jāatrod ievērojami līdzekļi ieguldījumu veikšanai, vai arī vēlamies veikt vien dažas korekcijas, lai tādējādi sirdsapziņa būtu tīra un publiskās finanses – līdzsvarā.

3.8. EESK uzskata: lai pārkārtošanos padarītu ekonomiski iedarbīgāku un politiski ticamāku, pēc iespējas drīzāk būtu jārikojas, lai likvidētu fosilā kurināmā nozarei paredzēto tiešo un netiešo subsīdiju sistēmu, kas rada milzīgas vidiskās, sociālās un ekonomiskās izmaksas, kuras mazina progresu klimata rīcības jomā.

3.9. Pārtraucot fosilās enerģijas subsīdēšanu un veicinot tādu jaunu nozari kā atjaunojamie energoresursi, kā arī radot vienlīdzīgus konkurences apstākļus, tiek panākts, ka atjaunojamie energoresursi sniedz labumu patērētājiem cenu pieejamības, ekonomiskās labklājības un klimata ilgtspējas ziņā.

3.10. Taisnīgas pārkārtošanās fonds nodrošina līdzsvarotu simbiozi starp subsīdijām un finanšu instrumentiem, starp koordinētu pieeju un centralizēti pārvaldītu pieeju. Ir vajadzīgs nākt klajā ar jaunu paktu starp publisko un privāto sektoru, tajā iekļaujot visus ekonomikas, sociālās un vides jomas dalībniekus un nosakot finansējumu un dalīto atbildību. Tomēr Fonda efektīvai īstenošanai būs vajadzīgas jaunas vadības un pārvaldības spējas. EESK atzinīgi vērtē to, ka Eiropas Komisija atbalstīs publiskās iestādes un ilgtspējīgu projektu virzītājus visos posmos no plānošanas līdz īstenošanai.

3.11. Lai šī pieeja būtu veiksmīga, būtiski ir veicināt privātā kapitāla iesaistīšanos sistēmā. Būs nepieciešams veidot jaunu partnerību starp publisko un privāto sektoru, tam pamatā liekot visiem izdevīgu rezultātu (*win-win*) principu.

3.12. EESK atbalsta visaptverošo pieeju, kurā ņemta vērā pārkārtošanās uz klimatneitrālu ekonomiku ekonomiskā, sociālā, rūpnieciskā un tehnoloģiskā dimensija un iesaistīti vietējie dalībnieki, sociālie partneri un NVO. Visās politikas jomās ilgtspējīgai attīstībai jāpievēršas saskaņoti un tai jābūt vērstai uz konverģences modeli starp dalībvalstīm. EESK iesaka faktiski nodrošināt visu ieinteresēto personu līdzdalību visos līmeņos un ekonomikas modeļa maiņas radīto ietekmi uz nodarbinātību risināt un pārvaldīt, izmantojot sociālo dialogu, kas vieno valsts līmeni un ES līmeni.

3.13. EESK uzskata, ka ekonomikas pāreja uz oglekļneitralitāti ir atkarīga arī no ieguldījumiem pieejamās un ilgtspējīgās transporta sistēmās būvētajā vidē. Oglekļneitralitātes veicināšanas nolūkā Taisnīgas pārkārtošanās fonds būtu jāizmanto kopā ar Eiropas Reģionālās attīstības fondu un būtu jāveic ieguldījumi šajās jomās tā, lai tos varētu izmantot visi sabiedrības locekļi un lai tie būtu pieejami personām ar invaliditāti un vecākiem cilvēkiem.

3.14. EESK uzskata, ka no sociālā viedokļa taisnīga pārkārtošanās ir būtiska, lai iegūtu darba ņēmēju, uzņēmumu un pilsoniskās sabiedrības atbalstu un uzticēšanos un lai sekmētu lielās ekonomiskās pārmaiņas, kas vajadzīgas, lai planētu glābtu no klimata pārmaiņām. Fosilā kurināmā ēra Eiropā ir jānoslēdz, veicot investīcijas, kas vajadzīgas, lai nodrošinātu darba ņēmēju aizsardzību, jaunu darbvietau izveidi un atbalstu vietējai attīstībai. Pārejas procesi ir jāapspriež ar sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām un jāsaista ar pārredzamības un efektīvas komunikācijas politiku.

3.15. EESK brīdina, ka ir jāatrod pareizais līdzsvars starp ekonomikas pārkārtošanas pasākumiem un tiem, kuri vērsti uz to strādājošo aizsardzību un pārkvalificēšanu, kurus ir skāris pārkārtošanās process. Jānodrošina ir arī līdzsvars starp ieguldījumiem strādājošo pārkvalifikācijā saistībā ar pāreju uz jauniem zaļākas nodarbinātības veidiem un to pārejas skarto teritoriju cilvēku sagatavošanu, kuri ienāk darba tirgū, un viņu nodrošināšanu ar prasmēm, kas nepieciešamas atbilstoši jaunajām darba formām. Īpašs uzsvars būtu liekams uz atbalstu vistālāk no darba tirgus esošo cilvēku – jauniešu un personu ar invaliditāti – nodarbinātībai.

3.16. EESK atzinīgi vērtē to, ka Taisnīgas pārkārtošanās fonds ir vērst uz seku novēršanu, kas saistītas ar ogļu ieguves nozares sarukumu un nepieciešamību atbalstīt smagās rūpniecības jomas, lai tās varētu saglabāt darbību ilgtspējīgā veidā, kā arī nepieciešamību risināt attiecīgās sociālās sekas, tomēr tā vienīgais uzdevums nav dekarbonizācijas procesa finansēšana. EESK cer, ka daļa no Taisnīgas pārkārtošanās fonda līdzekļiem tiks veltīta tādu ieguldījumu radīšanai, kas vajadzīgi darbaņēmējiem un kopienām, kuras skar dekarbonizācijas procesu vērtību ķēde, ar mērķi atbalstīt profesionālās pārmaiņas.

3.17. Lai atbalstītu pārejas procesus, būtiska nozīme ir izglītības un apmācības sistēmai. EESK iesaka palielināt resursus, kas ļautu stiprināt vidējās un augstākās izglītības sistēmu un dot tai impulsu ar mērķtiecīgiem zinātniskiem un tehnoloģiskiem norādījumiem, kas ir vērsti uz pašreizējām vajadzībām, un šajā nolūkā izmantot visus pieejamos līdzekļus no kohēzijas politikas.

3.18. EESK atbalsta lēmumu veicināt un atbalstīt inovatīvus un ilgtspējīgus patentus un jaunuzņēmumus. Atbalsts, kas paredzēts uzņēmumiem, kuru darbība ir atbildīga un ilgtspējīga un kuri izstrādā ekoloģiskus risinājumus sabiedrības labklājībai, ir jāatbalsta.

3.19. Taisnīgas pārkārtošanās fonda resursu plānošana būs cieši saistīta ar Eiropas pusgada sistēmu, kā jau paredzēts regulās par kohēzijas politikas fondiem 2021.–2027. gadam. EESK ir pārliecināta, ka papildus pārraudzībai, kas paredzēta, atbilstoši kohēzijas politikas noteikumiem, ES ekonomikas pārvaldības sistēma tiks izmantota, lai uzraudzītu Taisnīgas pārkārtošanās fonda īstenošanu dalībvalstīs, izmantojot ikgadējo strukturēto dialogu starp dalībvalstīm un Eiropas Komisiju. Tāpēc EESK vēlas, lai šajā Eiropas Komisijas un dalībvalstu dialogā būtu aktīvi un jēgpilni iesaistīti sociālie partneri un NVO.

3.20. EESK atzinīgi vērtē to, ka ir paredzēts, ka Taisnīgas pārkārtošanās fonds ir jāplāno, izmantojot vienu vai vairākus taisnīgas pārkārtošanās teritoriālos plānus, un jānosaka pārkārtošanās process līdz 2030. gadam saskaņā ar nacionālajiem enerģētikas un klimata plāniem un pāreju uz klimatneitrālu ekonomiku. EESK atbalsta dalībvalstīm doto iespēju izveidot īpašu Taisnīgas pārkārtošanās fonda programmu.

3.21. EESK iesaka Taisnīgas pārkārtošanās fonda teritoriālajos plānos un eventuālajās īpašās programmās pilnībā un jēgpilni iesaistīt sociālos partnerus un NVO.

3.22. EESK atzinīgi vērtē to, ka teritoriālajiem plāniem un visām īpašajām programmām sekos līdzī uzraudzības komitejas ar tādiem pašiem noteikumiem kā tie, kas paredzēti Eiropas strukturālo un investīciju fondu kopīgo noteikumu regulā.

4. Īpašas piezīmes

4.1. EESK ir pārliecināta, ka būtu lietderīgi precīzāk izstrādāt finanšu shēmu ne tikai Taisnīgas pārkārtošanās fondam, bet arī visam taisnīgas pārkārtošanās mehānismam un Ilgtspējīgas Eiropas investīciju plānam. EESK piebilst, ka līdzekļu piesaiste vairāk nekā 30 miljardu EUR apmērā nav garantēta (respektīvi, pārvietojumi, kas vairāk nekā 1,5 reizes pārsniedz Taisnīgas pārkārtošanās fonda piešķirumu, nav obligāti). Arī īpaša shēma programmas *InvestEU* ietvaros un EIB publiskā sektora aizdevumu instrumentu joprojām ir saistīti ar daudziem neatrisinātiem jautājumiem.

4.2. EESK ir nobažījies par to, ka lēmums desmit gadu laikā paredzēt aptuveni 1 000 miljardus euro ekoloģiskajai pārejai, tostarp mobilizējot publiskos un privātos ieguldījumus ar *InvestEU* starpniecību, varētu atņemt resursus citiem sektoriem, kas būs saņēmuši līdzekļus no šī fonda. EESK norāda, ka ir jānodrošina no Taisnīgas pārkārtošanās fonda un no programmas *InvestEU* 2. pīlāra ietvaros finansēto pasākumu komplementaritāte ar pasākumiem, kuri finansēti no publiskā sektora aizdevumu mehānisma Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma 3. pīlāra ietvaros.

4.3. Zaļā kursa mērķi tiks atbalstīti arī no kopējās lauksaimniecības politikas līdzekļiem, no kuru kopējā piešķiruma 40 % tiks atvēlēti klimata mērķu sasniegšanai. Šajā sakarā svarīgi būs saglabāt valstu valdību un ES iestāžu apņēmību ieguldīt kohēzijā tāpat kā iepriekš.

4.4. EESK ļoti atzinīgi vērtē ierosinātās procedūras, kas saistītas ar elastīgāku valsts atbalsta noteikumu izpratni un pastāvīgu vienkāršošanu, ko Komisija ierosinājusi plašākā politikas satvarā, kas izklāstīts paziņojumā par Ilgtspējīgas Eiropas investīciju plānu. Ir vajadzīgi dažādi noteikumi, lai radītu iespējas ieguldījumiem, kuriem vajadzētu radīt jaunu izaugsmi.

4.5. EESK izprot kvantitatīvi skaidri izteikto attiecināmības kritēriju kopumu finansējuma saņemšanai no Taisnīgas pārkārtošanās fonda un tam piekrist.

4.6. Zaļais valsts atbalsts:

- piemērot zaļos nosacījumus attiecībā uz valsts atbalstu uzņēmumiem, kuri darbojas nozarēs ar augstu oglekļa un/vai materiālo pēdu,
- šīm nozarēm piemērot līdzīgus zaļos nosacījumus attiecībā uz jauniem un pagarinātiem banku aizdevumiem (ar valsts garantijām vai bez tām),
- atteikt valsts atbalstu uzņēmumiem un nozarēm, kas nespēj vai nevēlas pieņemt mazoglekļa un aprites tehnoloģijas un pārkvalificēt savus darbiniekus jaunai nodarbinātībai,
- paātrināt atjaunojamās enerģijas, sabiedriskā transporta un aprites būvniecības projektu un infrastruktūru plānošanas procedūras. Uzņēmumi cīnās par izdzīvošanu, un tiem ir ātri jāsaņem valsts atbalsts.

Lai samazinātu sākotnējo administratīvo slogu, valdības var izvēlēties valsts atbalsta piešķiršanā piemērot vieglu zaļo testu apvienojumā ar stingrāku *ex post* zaļo testu. Ja uzņēmums pārkāpj saskaņotos zaļos nosacījumus, valsts atbalsts būtu daļēji vai pilnībā jāatmaksā, atkarībā no pārkāpuma smaguma. Tiek ierosināts arī pievērsties galvenajām nozarēm, kuras ir oglekļietilpīgas un materiālietilpīgas, lai līdz minimumam samazinātu birokrātiju ⁽²⁾.

4.7. EESK atzinīgi vērtē arī to, ka ir norādīti sektori, kuriem var piešķirt Taisnīgas pārkārtošanās fonda līdzekļus, un jomas, kurām Fonda finansējumu nevar piešķirt. Piešķiršanas metode palīdz nodrošināt, lai līdzekļi būtu pietiekami koncentrēti uz dalībvalstīm, kuras saskaras ar vissmagākajām problēmām, un vienlaikus sniegt ievērojamu atbalstu visām dalībvalstīm. Konkrēti, dalībvalstis, kuru NKI uz vienu iedzīvotāju ir mazāks par 90 % no ES vidējā rādītāja, saņemtu aptuveni divas trešdaļas no TPF līdzekļiem.

4.8. Ņemot vērā apstākļus, EESK iesaka paredzēt lielākas iespējas dalībniekiem, kas nav MVU, jo galvenie kalnrūpniecības un smagās rūpniecības uzņēmumi, kurus skar rīcība klimata politikas jomā, parasti ir lieli. Turklāt tieši šie uzņēmumi bieži vien nodrošina lielu skaitu pienācīgu darbvietu, un tiem ir izšķiroša nozīme reģionu ekonomiskajā labklājībā. Bezdarba novēršanai būtu jāklūst par teritoriālo plānu galveno mērķi. Tai būtu jāietver atbalsts pārejā uz jaunām nodarbinātības formām ne tika pašreizējiem strādājošiem, bet būtu arī jāatbalsta jaunieši un cilvēki, kas ir nošķirti no darba tirgus, piemēram, personas ar invaliditāti, un jāpalīdz viņiem atrast darbu nozarēs, kas pašlaik veidojas.

4.9. EESK atzinīgi vērtē jaunās vietējām un reģionālajām pašvaldībām sniegtās iespējas uzņemties tiešu atbildību par projektu pārvaldību un konkrēti īstenot teritoriālo pieeju, jo taisnīgas pārkārtošanās teritoriālo plānu pamatvienība ir *NUTS* 3. līmeņa reģioni.

4.10. Sociālie partneri un NVO, kas darbojas šajā jomā, būtu jāiesaista vērienīgas emisiju samazināšanas politikas un stratēģiju izstrādē un īstenošanā, lai nodrošinātu taisnīgu pārkārtošanos, kurā būtu nodrošinātas pienācīgas darbvietas un panākts līdzsvars starp tīras enerģijas sistēmām un nodarbinātības ilgtspējīgu kvalitāti. Arodbiedrībām vajadzētu būt pārstāvētām visos taisnīgas pārkārtošanās procesa posmos, lai aizsargātu darba ņēmēju intereses dažādos līmeņos.

⁽²⁾ Salīdzinoši augsts oglekļa un materiālu pēdas nospiedums ir šādām nozarēm: 1) transports: autotransports, gaisa un ūdens transports galvenokārt tiek darbināts ar fosilo kurināmo; 2) ražošana: daudzi ražotāji joprojām izmanto energoietilpīgas un materiālu ziņā ietilpīgas tehnoloģijas; 3) būvniecība: daudzi būvnieki joprojām izmanto neregulējamus un energoietilpīgus materiālus, piemēram, cementu; 4) enerģētika: pāreja no fosilā kurināmā uz atjaunojamo enerģiju ir ļoti pakāpeniska.

4.11. Lai sasniegtu mērķus, Komisijas pieeja teritoriju tiesībām uz finansējumu ir drīzāk ierobežojoša, jo finansējums var tikt piešķirts tikai tām valstīm, kuras piemēro un iesniedz taisnīgas pārkārtošanās plānus. Tāpēc EESK aicina visas dalībvalstis sagatavot savus plānus pēc iespējas ātrāk, lai cilvēki, kuri strādā plānos minētajos reģionos visā Eiropā varētu atbalstu saņemt.

4.12. EESK atzinīgi vērtē Kopīgo noteikumu regulas pielāgošanu, lai izveidotu skaidru un pārredzamu juridisko pamatu turpmākajai ES kohēzijas politikai un tās virzībai uz klimata rīcību.

4.13. Ņemot vērā lielo neskaidrību par pārkārtošanās ietekmi uz nodarbinātību un seku ģeogrāfisko sadalījumu, EESK norāda, ka būtu bijis vēlams iepriekš neparedzēt nekādu TPF līdzekļu ģeogrāfisku sadalījumu. Vēl bažas rada Fonda pārvaldība. Attiecināmo teritoriju un finansējuma, kas tām tiks piešķirts, noteikšana ir pilnībā uzticēta valstu valdībām. Tā kā reģionu līmenī finansējums netiks piešķirts, pastāv risks, ka reģionālā un vietējā līmenī finansējums varētu tikt sadalīts nelīdzsvaroti un ka vietās, kur klimata pārmaiņu mērķi varētu radīt mazāk negatīvu ietekmi, līdzekļi netiks saņemti.

4.14. EESK norāda, ka iecere, balstoties uz *InvestEU* un EIB, mobilizēt attiecīgi 45 miljardus euro un 25–30 miljardus euro, būs cieši jāuzrauga, lai neatkārtos problēmas ar ieguldījumiem no Eiropas Stratēģisko investīciju fonda (ESIF) ⁽³⁾. Ir jānodrošina, lai šie ieguldījumi būtu pilnībā saskaņoti ar Parīzes nolīgumu un lai ES mērķi palīdzētu Eiropai kļūt par pirmo klimatneitrālo kontinentu.

4.15. “EESK atbalsta Eiropas Komisijas priekšlikumu *Next Generation EU*, kura mērķis ir stiprināt pārkārtošanās mehānismu un tādā veidā reaģēt uz krīzi, un tās jauno priekšlikumu par nākamo ES ilgtermiņa budžetu.” EESK pauž cerību, ka Taisnīgas pārkārtošanās fonda kopējais budžets tiks palielināts līdz 40 miljardiem euro un ka InvestEU satvarā tiks nostiprināts atbilstošs pārkārtošanās regulējums. EESK arī atbalsta Komisijas priekšlikumu par mehānismu publiskā sektora aizdevumiem, kas piesaistīs no 25 līdz 30 miljardiem euro. Šādā veidā ar atbilstošo pārkārtošanās mehānismu varēs mobilizēt publiskā un privātā sektora ieguldījumus, kuru apmērs sasniegs vismaz 150 miljardus euro.

4.16. Mērķtiecīga kohēzijas politikai pēc 2020. gada paredzēta budžeta saglabāšanai arī turpmāk jābūt galvenajai prioritātei cīņā pret klimata pārmaiņām teritoriālā līmenī. Citiem vārdiem sakot, papildu fonda izveidi nevajadzētu izmantot kā ieganstu, lai sarunās par DFS pamatotu turpmākus kohēzijas politikas finansējuma samazinājumus.

4.17. EESK ir zināmas bažas par plānošanas procesu, jo vēl ir jāpieņem juridiskais teksts un jāgroza Kopīgo noteikumu regula. Komisija paredz, ka teritoriālie plāni tiks apstiprināti 2020. gada otrajā pusgadā un ka TPF programmas tiks pieņemtas 2021. gadā. Tas varētu aizkavēt dažu kohēzijas politikas programmu īstenošanu.

Briselē, 2020. gada 10. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*

⁽³⁾ Revīzijas palātas īpašais ziņojums Nr. 03/2019. Daļa ESIF atbalsta ir vienkārši aizstājusi citu EIB un ES finansējumu. Daļa finansējuma ir piešķirta projektiem, kuros būtu bijis iespējams izmantot citus publiskā vai privātā finansējuma avotus. Visbeidzot, aplēses par ESIF papildu piesaistītajiem ieguldījumiem dažkārt ir tikušas novērtētas par augstu un lielākā daļā ieguldījumu ir veikti dažās lielākajās ES-15 dalībvalstīs ar konsolidētām valstu bankām.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – “Ilgtspējīgs Eiropas investīciju plāns – Eiropas zaļā kursa investīciju plāns””

(COM(2020) 21 final)

(2020/C 311/09)

Ziņotājs: **Carlos TRIAS PINTÓ**

Līdzziņotājs: **Petr ZAHRADNÍK**

Atzinuma pieprasījums	Eiropas Komisija, 6.2.2020.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	13.5.2020.
Pieņemts plenārsesijā	10.6.2020.
Plenārsesija Nr.	552
Balsojuma rezultāts	220/1/8
(par/pret/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Pašlaik koronavīrusa pandēmija ir galvenā prioritāte Eiropā, un pandēmijas radītā nenoteiktība varētu radīt būtiskas izmaiņas ES budžeta ievirzē un piešķiršanā. EESK visnotaļ iesaka pastiprināt nākamo daudzgadu finanšu shēmu (DFS) un uz laiku palielināt budžeta izdevumu maksimālo apjomu līdz 2 %, kas nodrošinātu vajadzīgos fiskālos līdzekļus un varētu atbalstīt Kopienas obligāciju emisiju, kura būtu viens no iedarbīga atveseļošanas plāna elementiem.

1.2. Komiteja atzinīgi vērtē vienošanos, ko nesēn panāca Eurogrupa ⁽¹⁾, kura atvēlēja 540 miljardus EUR darba ņēmēju, uzņēmumu un dalībvalstu atbalstam un pieļāva lielāku elastību ar Eiropas Fiskālo pakta saistīto ES noteikumu piemērošanā.

1.3. Saskaņā ar Eiropas Komisijas 27. maija priekšlikumu ES Padomei vienošanās par atveseļošanas fondu ⁽²⁾ un daudzgadu finanšu shēmu būtu jāpanāk pirms vasaras brīvdienām, lai pavērtu ceļu Eiropas ekonomikas atveseļošanai, kā arī atbalstītu zaļo un digitālo pārkārtošanu, ko paredz Eiropas zaļais kurss.

1.4. Komiteja atzinīgi vērtē arī visu attiecīgo ES iestāžu ātro un saskaņoto solidāro rīcību ⁽³⁾.

1.5. Koronavīrusa uzliesmojums būtiski un negatīvi ietekmēs ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) un Eiropas zaļā kursa mērķu sasniegšanu. Tādēļ EESK aicina pēc iespējas ātrāk reaģēt uz šo akūto apdraudējumu un bez liekas kavēšanas virzīt atveseļošanas pasākumus uz IAM un zaļo kursu.

⁽¹⁾ <https://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2020/04/09/report-on-the-comprehensive-economic-policy-response-to-the-covid-19-pandemic>.

⁽²⁾ Instruments “Next Generation EU” 750 miljardu EUR apmērā.

⁽³⁾ It īpaši: Eiropas Komisijas priekšlikumus, kuru mērķis ir optimizēt pašreizējā budžeta izmantošanu visaptverošā, pieejamā un elastīgā veidā, proti, pieņemt ES Solidaritātes fondu, Investīciju iniciatīvu reaģēšanai uz koronavīrusu (CRII un CRII+) un no jauna aktivizēt Instrumentu ārkārtas atbalstam Savienībā, pagaidu atbalsta instrumentu bezdarba riska mazināšanai ārkārtas situācijā (SURE), Eiropas atbalsta fondu vistrūcīgākajām personām (EAFVP); Eiropas Centrālās bankas īstenoto pandēmijas ārkārtas aktīvu iegādes programmu, kā arī lēmumu paplašināt atbilstīgo aktīvu loku un atvieglot nodrošinājuma noteikumus; uzraudzības iestāžu lomu finanšu jomā spēkā esošo normatīvo prasību ievērošanas savlaicīgā uzraudzībā; Eiropas Investīciju bankas (EIB) iniciatīvu izveidot Eiropas garantiju fondu, kas īpaši atbalstīs mazos un vidējos uzņēmumus (MVU); Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta (EIT) iniciatīvu reaģēšanai uz krīzi.

1.6. EESK aicina līdztekus pagaidu solidaritātes pasākumiem aktivizēt Eiropas Investīciju stabilizācijas funkciju, kā arī nekavējoties izmantot budžeta instrumentu konverģencei un konkurētspējai (BIKK) un palielināt tam atvēlēto finansējumu daudzgadu finanšu shēmā 2021.–2027. gadam.

1.7. Ir vajadzīgs jauns, zaļš un sociāls pakts, kurš vienos iedzīvotājus visā viņu daudzveidībā un kura īstenošanā valstu, reģionu un vietējās iestādes, sociālie partneri, organizēta pilsoniskā sabiedrība un rūpniecības nozares cieši sadarbosies ar ES iestādēm un padomdevējām struktūrām.

1.8. Ilgtspējīgas Eiropas investīciju plāns (*SEIP*) ir pirmais visaptverošais politikas pasākums, kas dos iespēju saskaņā ar ES zaļo kursu līdz 2050. gadam sasniegt ļoti vērienīgus oglekļneitralitātes mērķus.

1.9. Atzinīgi vērtējot vērienīgos zaļā kursa mērķus, EESK tomēr pauž nožēlu par to, ka nav atbilstoša budžeta, jo nākamajā daudzgadu finanšu shēmā paredzētie līdzekļi ir krietni zem 1,3 % no dalībvalstu NKI, ko pieprasīja Eiropas Parlaments un EESK, lai nodrošinātu, ka katra konkrētā darbība var sasniegt visu savu iespēju maksimumu un ka netiek upurētas citas.

1.10. EESK arī pauž šaubas par klimata politikas integrēšanas efektivitāti visās citās ES programmās un aicina dalībvalstis sadarbībā ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām iestāties par ES izdevumu atbilstību klimata aizsardzības mērķiem. Nozīmīgākās norises, kurās var iesaistīties vides un pilsonisko tiesību aizsardzības grupas, ir nacionālie enerģētikas un klimata plāni un valstu reformu programmas.

1.11. EESK atzinīgi vērtē Taisnīgas pārkārtošanās mehānismu, taču nav mierā ar Taisnīgas pārejas fonda budžeta līdzekļu nepārprotamo nepietiekamību (7,5 miljardi EUR, lai nodrošinātu 100 miljardu EUR vērtu finansējumu). Tas būs jākompensē ar pārskaitījumiem no ERAF/ESF+ un dalībvalstu līdzfinansējumu, kā arī, cerams, lieliem privātiem ieguldījumiem un EIB mehānismu publiskā sektora aizdevumiem.

1.12. Zaļo obligāciju tirgus uzplaukums liecina, ka panākumi šajā jomā ir atkarīgi no privātā un publiskā sektora sadarbības (ANO 17. IAM "Partnerība mērķu īstenošanai") tādā jomā kā finansējums un kopīgi pienākumi.

1.13. EESK atbalsta holistisko pieeju un ļoti atzinīgi vērtē stimulus publiskajiem un privātajiem ieguldījumiem un finansējumam, it īpaši zaļajam publiskajam iepirkumam, kā arī gaidāmo atbalstu, ko radīs lielāks valsts atbalsta noteikumu elastīgums.

1.14. EESK atbalsta arī ES fiskālās pārvaldības uzlabošanu, ņemot vērā ilgtspējas riskus un mācoties no pieredzes, kas gūta, izvērtējot zaļās budžeta plānošanas paraugpraksi un fiskālos plānus. Turklāt stimulēšanas politika ir jāpapildina ar atbilstošu nodokļu režīmu kolektīvajiem mikrofinansētājiem un līdzekļu devējiem.

1.15. Lai izveidotu efektīvu un integrētu kapitāla tirgu savienību un banku savienību, kas aptvertu visas dalībvalstis un būtu vērsta uz vēl ciešāku saskaņošanu, ir nepieciešams arī pabeigt Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības izveidi (Līguma par Eiropas Stabilitātes mehānismu (ESM) reforma, kas saskaņota ar konverģencei un konkurētspējai paredzēto budžeta instrumentu (BIKK) un Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēmu (ENAS)).

1.16. EESK aicina uzlabot ar zaļo kursu saistīto Eiropas pusgada procesu, ES politikas veidošanas centrā izvirzot IAM, kā arī veidot vispusīgāku ES taksonomiju, kurā būtu iekļauta sociālā dimensija.

1.17. EESK uzskata, ka gan publiskajam, gan privātajam sektoram būtu jāizmanto vieni un tie paši standarti ne tikai taksonomijā, bet arī attiecībā uz nefinanšu informācijas atklāšanu. EESK atzinīgi vērtē ieceri pārskatīt Direktīvu par nefinanšu informācijas (NFI) atklāšanu un to darīt pietiekami padziļināti, lai panāktu, ka uzņēmumi izprot savu patieso ietekmi. Šie centieni būtu jāsaista ar standartizētu vides aizsardzības un sociālo klauzulu piemērošanu publiskā iepirkuma jomā.

1.18. EESK aicina padziļināti un aktīvāk izmantot publiskos statistikas avotus un stiprināt Eurostat un publisko reģistru lomu, lai nodrošinātu, ka tiek sniegti ticami dati par ilgtspējas jomā paveikto.

1.19. EESK uzsver, ka visiem potenciālajiem lietotājiem ir jāsaņem precīza un viegli pieejama informācija, kas veicinās pielāgotu konsultatīvo un tehnisko palīdzību. Nevienam nedrīkst atstāt novārtā!

1.20. Lai pārkārtošanās uz zaļāku un taisnīgu ekonomiku varētu notikt, priekšnosacījums ir zaļajām darbvietām vajadzīgās prasmes. EESK uzskata: lai darbaspēks būtu piemērots nākotnes vajadzībām visos sektoros, ir vajadzīgas skaidras prasmju prognozēšanas un arodapmācības stratēģijas un attiecīgi ceļveži.

1.21. EESK iesaka ES dalībvalstīm uzlabot finanšu izglītības programmas un iekļaut tajās ilgtspējīgas finansēšanas mācību, lai mudinātu visu līmeņu publiskās pārvaldes iestādes ieviest nodokļu atvieglojumus, kas veicinātu uzņēmumu un privātpersonu ieguldījumus zaļās iniciatīvās ar sociālu ietekmi.

2. Kontekstuālais ietvars

2.1. Eiropas zaļā kursa investīciju plāns, ko dēvē arī par Ilgtspējīgas Eiropas investīciju plānu, ir pirmais konkrētais politikas pasākums, kas vērsts uz ļoti vērienīgo Eiropas zaļajā kursā paredzēto oglekļneitralitātes mērķu sasniegšanu. Tādējādi tas ir Eiropas zaļā kursa ieguldījumu plāns, un tiek prognozēts, ka no 2020. līdz 2030. gadam tas katru gadu nodrošinās ieguldījumus 260 miljardu EUR apmērā (aptuveni 1,5 % no IKP 2018. gadā), kas katru gadu papildus tiks ieguldīti galvenokārt enerģētikas un transporta nozarē un ar to saistītajā infrastruktūrā.

2.2. Lai šī stratēģija būtu sekmīga, ļoti svarīgi ir iesaistīt privātā kapitāla avotus. Patiesībā tas ir jauna veida sociālais līgums starp privāto un publisko sektoru ar mērķi finansēt visnozīmīgākos projektus, kas kalpo sabiedrības interesēm.

2.3. Daudzgažu finanšu shēmā (DFS) 2021.–2027. gadam ir noteikts vispārējs mērķis 25 % apmērā visās ES programmās integrēt apņemšanos aizsargāt klimatu. Nedrīkst zaudēt impulsu virzībā uz reālu un dziļu Eiropas zaļā kursa īstenošanu, ar kuru šī milzīgā planētas problēma ir jārisina, izvirzot augstus politiskos mērķus un nodrošinot augstu tehniskās efektivitātes līmeni. Eiropas zaļo kursu tiešām var uzskatīt par ES ekonomikas turpmākās paradigmas pamatelementu, kas var kļūt par sākumu fundamentālām pārmaiņām un par pagrieziena punktu. Tas varētu būt simbols kopējai Eiropas pievienotajai vērtībai un ES vadošajai lomai pasaulē.

2.4. Finanšu resursi un atbilstīgie instrumenti ir jāapvieno un jākoordinē ar dalībvalstīm, to reģioniem un pilsētām, un tie jāattiecinā arī uz starptautisko vidi. Šajā nolūkā zaļā kursa ceļvedī ir iekļauti svarīgi pasākumi, kas saistīti ar klimatu, enerģētiku, mobilitāti, rūpniecības stratēģiju pārejai uz nepiesārņojošu aprites ekonomiku, lauksaimniecības politiku, bioloģisko daudzveidību un digitalizāciju, un ar Eiropas zaļā kursa investīciju plānu un atjauninātu ilgtspējīgas finansēšanas stratēģiju, tiks nodrošināta ilgtspējas aspektu visaptveroša integrēšana. Tas ir būtisks elements mehānismā, kura mērķis ir līdz 2030. gadam piesaistīt 1 triljonu EUR, kā arī mazināt kursa īstenošanas sociālo ietekmi.

2.5. Paredzēts, ka Taisnīgas pārkārtošanās mehānisms, tostarp Taisnīgas pārejas fonds (TPF) ⁽⁴⁾, kas papildina Komisijas ierosināto nākamo daudzgažu finanšu shēmu, laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam nodrošinās ieguldījumus 100 miljardu EUR apmērā. Tie varētu reģionālajā līmenī sekmēt centienus mazināt Savienības virzības uz klimatneitralitāti sociāli ekonomisko ietekmi, ietekmi uz darbaspēku un ietekmi uz vidi.

2.6. Eiropas Savienības pārejai uz klimatneitralitāti līdzekļus nodrošinās arī Inovācijas fonds un Modernizācijas fonds (vismaz 25 miljardus EUR nākamajā desmitgadē), ko finansēs, izmantojot daļu no oglekļa emisiju kvotu sistēmas ieņēmumiem. Taču līdzekļus no Modernizācijas fonda saņems tikai desmit ES dalībvalstis.

⁽⁴⁾ COM(2020) 22 final.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Eiropa pašlaik saskaras ar veselības un ekonomikas krīzi, ko izraisījusi koronavīrusa pandēmija. Gan pandēmijas ierobežošanas, gan krīzes pārvarēšanas pasākumi visām Eiropas iestādēm ir jākoordinē tik ilgi, cik nepieciešams.

3.2. EESK atzinīgi vērtē to, ka būtisks līdzekļu apmērs atvēlēts veselības un ekonomikas krīzes pārvarēšanai, ar šiem līdzekļiem palīdzot dalībvalstīm piešķirt vairāk resursu ieguldījumiem, garantēt uzņēmumu likviditāti⁽⁵⁾, saglabāt darbvietas un aizsargāt bezdarbniekus. Pēc šiem svarīgajiem pasākumiem būtu jāapstiprina Eiropas bezdarbnieka pabalstu pārpalīdzināšanas shēma.

3.3. Lai šai jomā gūtu panākumus, izšķiroša nozīme ir 20 miljoniem Eiropas uzņēmumu, taču piesaistīto ieguldījumu apjomam ir jābūt samērīgam ar uzdevumu mērogu. Šajā sakarā ir ārkārtīgi svarīgi, lai dalībvalstis un ES iestādes būtu gatavas pārvarēt savas nesaskaņas.

3.4. Tikmēr ES finansējums būtu jāstrukturē tā, lai, atspoguļojot Komisijas priekšlikumus, nebūtu ne dublēšanās, ne pārklāšanās⁽⁶⁾.

3.5. EESK pauž šaubas par to, vai Komisijas ierosinātā 2021.–2027. gada DFS patiešām spēj apmierināt Eiropas zaļā kursa investīciju plāna vajadzības. Norādīts, ka līdz 2030. gadam ir vajadzīgi 2,6 triljoni EUR "papildu ieguldījumu", tāpēc 1 triljons, ko ar plānu paredzēts piesaistīt, ne tuvu nesasniedz šo mērķi. Dažiem plānotajiem mehānismiem un programmām trūkst precizitātes, tāpēc ir grūti novērtēt reālo tvērumu.

3.6. EESK iesaka sniegt sīkāku informāciju par Ilgtspējīgas Eiropas investīciju plāna finanšu satvaru. Piemēram, visi trīs galvenie Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma pīlāri ir atkarīgi no ļoti stingrām prasībām, proti, no paša Taisnīgas pārkārtošanās fonda, kā arī no prognozētā sviras efekta, ko EIB instruments radīs publiskajā sektorā.

3.7. EESK aicina precīzāk aprakstīt programmai *InvestEU* ierosināto īpašo zaļā kursa režīmu.

3.8. EESK ļoti atzinīgi vērtē papildu priekšnosacījumu radīšanu un procedūru vienkāršošanu ar mērķi panākt stabilākus privātos ieguldījumus, proti, zaļajās obligācijās. Empīriskā analīze skaidri parāda, ka pēdējos gados obligācijas kļūst patiesi "zaļas". Zaļo obligāciju izmantošana uzlabo emitenta reputāciju (norāda uz informētību par klimata jautājumiem un apņemšanos nodrošināt ilgtspēju). Zaļās obligācijas ir kļuvušas populāras plašā ieguldītāju lokā – vietējo, starptautisko, kā arī VSP (vidisko, sociālo un pārvaldības) ieguldītāju vidū. Turklāt lielākās investīciju bankas izrāda vēlmi palielināt zaļo obligāciju emisiju un tādējādi palīdz izplatīt zaļo domāšanu.

3.9. EESK atzinīgi vērtē elastīgu valsts atbalsta noteikumu kopumu, kas saistīts ar ieguldījumiem, jo tie palīdz sasniegt zaļā kursa mērķus, un uzskata, ka mazajiem un vidējiem uzņēmumiem vajadzīga lielāka rīcības brīvība, lai tie varētu kļūt par aprītes uzņēmumiem. Atlabšanas laikā pēc koronavīrusa krīzes Eiropas Savienībai būtu arī jāapsver, vai kā pagaidu instruments būtu jāievieš tā dēvētais "sociālais un zaļais zelta likums", kas paredz, ka fiskālie noteikumi neattiecas uz ieguldījumiem, kuru tiešais mērķis ir mazināt klimata pārmaiņu sekas, sociālo nevienlīdzību un nabadzību (problēmas, kas kopš finanšu krīzes joprojām nav pilnībā atrisinātas). Tas varētu stimulēt tik nepieciešamos ieguldījumus ekonomikas atveseļošanai pēc Covid-19 un vienlaikus palīdzētu mazināt klimata pārmaiņu sekas un veicināt sociālo kohēziju visā ES.

3.10. Komisijas apņemšanās veicināt zaļo finansējumu un ieguldījumus, vienlaikus nodrošinot taisnīgu pārkārtošanos skartajām nozarēm un reģioniem, ļaus visu veidu uzņēmumiem gūt no tās labumu; tā ir jāstiprina un jāizmanto kā iespēja vietējām pašvaldībām sadarboties ar kopienas iniciatīvām, piemēram, atjaunojamās enerģijas kooperatīviem.

⁽⁵⁾ Banku prudenciālo noteikumu pielāgošana, lai palielinātu kredītiestāžu spēju veikt aizdevumus un absorbēt zaudējumus, vienlaikus nodrošinot to pastāvīgu noturību.

⁽⁶⁾ EESK 2018. gada 19. septembra atzinums par tematu "Daudzgaļu finanšu shēma pēc 2020. gada" (OV C 440, 6.12.2018., 106. lpp.).

3.11. Eiropas zaļā kursa īstenošanas ceļveža ekoloģiskajam mērķim – mudināt trešās valstis rīkoties, nodrošinot pasākumu salīdzināmību, – būtu jāizpaužas kā valstu klimata koalīcijai, kurā saskaņā ar Nobela prēmijas laureātu *Tirole* (2017) un *Nordhaus* (2018) ieteikumiem valstis tiktu klasificētas pēc to emitēto siltumnīcefekta gāzu apjoma, lai panāktu, ka Pasaules Tirdzniecības organizācija (PTO) atbalsta oglekļa tarifa noteikšanu. “Oglekļa minimālās cenas” mehānismu varētu īstenot vai nu ar ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu, vai ar enerģijas nodokļu direktīvu, ko paredzēts pārskatīt kā daļu no Eiropas zaļā kursa.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Budžeta efektivitātes nodrošināšana

4.1.1. Saistībā ar centieniem ierobežot Covid-19 pandēmiju EESK atzinīgi vērtē visus ierosinātos pasākumus, kuru mērķis ir sniegt nozarēm un uzņēmumiem atbalstu likviditātes nodrošināšanai, izmantojot EIB garantiju instrumentus. Tas arī varētu veicināt šīs bankas pārveidi par ES klimata banku.

4.1.2. Viena no galvenajām atziņām, kas gūta saistībā ar koronavīrusa pandēmijas izraisīto ārkārtējo humanitāro un ekonomisko krīzi, ir tas, ka jāpastiprina Eiropas Investīciju stabilizācijas funkcija, kas ar atbilstošiem publiskajiem ieguldījumiem spēj reaģēt uz katras valsts īpašajām problēmām. Vajadzīgi arī pasākumi, kas palīdzēs dalībvalstīm uzlabot savu nodokļu sistēmu un valsts politikas stimulu ⁽⁷⁾ izmantošanu, lai atjaunotu ekonomikas aktivitāti.

4.1.3. EESK arī norāda, ka plānotajai Līguma par Eiropas Stabilitātes mehānismu (ESM) reformai būtu jānotiek, to saskaņojot ar konverģencei un konkurētspējai paredzēto budžeta instrumentu (BIKK) un Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēmu (ENAS). Jau ir pieliktas ievērojamas pūles attiecībā uz riska samazināšanu banku nozarē (nerezultatīvu aizdevumu samazināšana, pastiprinātas minimuma prasības pašu kapitālam un atbilstīgajām saistībām, maksātspējas režīms utt.).

4.1.4. EESK visnotaļ piekrīt ierosmei, ka Eiropas Investīciju bankai (EIB) vajadzētu būt Savienības klimata bankai un ka svarīgi ir sadarboties ar citām finanšu iestādēm. Saskaņā ar proporcionalitātes principu ir jānodrošina pietiekama likviditāte visām bankām, kuras varētu būt iesaistītas zaļā kursa īstenošanas finansēšanā.

4.2. To plānoto instrumentu snieguma optimizēšana, kuri pārorientē Eiropas pusgada procesu, ES politikas veidošanas un rīcības centrā izvīrot ilgtspējīgas attīstības mērķus

4.2.1. Ir vajadzīga stabila un vērienīgāka ilgtspējīgu darbību taksonomija, kas ietvertu sociālos aspektus un radītu sinerģiju un saikni ar Apvienoto Nāciju Organizācijas panākto progresu, pienācīgi integrējot ilgtspējīgas attīstības mērķus Eiropas pusgadā. Pieņemot lēmumus par to, kā izlietot ES atveseļošanas fonda līdzekļus, būtu jābalstās uz ES mēroga zaļā finansējuma taksonomiju, kuras mērķis ir atalgot ieguldījumus tūrās tehnoloģijās.

4.2.2. EESK aicina padziļināti un aktīvāk izmantot publiskos statistikas avotus un stiprināt *Eurostat* lomu, lai nodrošinātu, ka tiek sniegti ticami dati par ilgtspējas jomā paveikto. Būtu jāuzlabo saikne ar ANO rādītājiem ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā panāktā progresa vērtēšanai un EIB noteikumiem.

4.2.3. Vajadzīgi tehnoloģiski risinājumi, kas paver iespēju vākt dažāda veida detalizētos datus (tostarp datus par ģeotelpisko atrašanos) un veikt valstu salīdzināšanu. Vienlaikus Nefinanšu informācijas direktīvas (2014/95/ES) pārskatīšana saskaņā ar klimatiskās finanšu informācijas izpaušanas darba grupas ieteikumiem par informācijas atklāšanu klimata jomā varētu sekmēt standartizētas augstvērtīgas, pilnīgākas, būtiskākas un, pateicoties saskaņotai metodikai, salīdzināmākas informācijas atklāšanu ⁽⁸⁾.

⁽⁷⁾ Veicināt pozitīvu ārējo ietekmi.

⁽⁸⁾ EESK 2018. gada 17. oktobra atzinums par tematu “Rīcības plāns: ilgtspējīgas izaugsmes finansēšana” (OV C 62, 15.2.2019., 73. lpp.).

4.2.3.1. Nefinanšu informācijas atklāšanai vajadzētu būt pieejamai mazajiem un vidējiem uzņēmumiem – tāpat kā tehniskai palīdzībai viegli iegūstamu galveno datu vākšanā (ar mērķi pilnveidot KPIs⁽⁹⁾).

4.2.4. Dinamiska ilgtspējīgu darbību taksonomija: ir jānovērtē un jāintegrē tāda tirgus prakse, kas papildina spēcīgus ietekmes rādītājus. EESK uzsver tirgus pārbaudi nozīmi piemērotu projektu atlasē⁽¹⁰⁾.

4.2.4.1. EESK uzsver: lai izstrādātu reitingu sistēmas, kuru pamatā ir uzņēmumu sniegta ticama informācija, un tādējādi nodrošinātu atbilstību visiem finanšu produktu standartiem (marķējumiem, zaļajām obligācijām un ilgtspējas kritērijiem), kas paredzēti Rīcības plānā ilgtspējīgam finansējumam, obligāti jāizmanto precīzākas metodes, ja tās ir pieejamas.

4.2.4.2. Dažādām ANO dokumentu izstrādes grupām ir jāsniedz atsauksmes par ietekmes aprēķinu pārskatīšanas procesu (it īpaši saistībā ar oglekļa nodokli un oglekļa emisiju tirdzniecību, kas ir viens no galvenajiem uzticamu ilgtspējīgu etalonu aspektiem).

4.2.5. EESK atzinīgi vērtē ietekmes ziņā izvērtēto plānu, kura mērķis ir paaugstināt ES siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas mērķus 2030. gadam un kuru kopā ar analīzi par ieguldījumu vajadzībām paredzēts publicēt līdz 2020. gada vasarai. Turklāt EESK arī mudina precizēt ietekmi, kas saistīta ar īstenošanas progresu ANO programmas 2030. gadam un Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanā.

4.2.6. Revīzijas iestādēm un citām publiskajām pārraudzības iestādēm, piemēram, Eiropas Revīzijas palātai, arī vajadzētu uzņemt papildinošu lomu iepriekš minēto samazināšanas mērķu sociālās ietekmes uzraudzībā.

4.2.7. EESK uzsver, ka lieli dati un mākslīgais intelekts paver iespējas salāgot ieguldītāju preferences un ieguldījumu galamērķus. Būtu jāanalizē arī mašīnmācīšanās risinājumi, lai novirzītu ieguldījumu plūsmas uz konkrētām nozarēm vai darbībām, kas ievēro vidiskos, sociālos un pārvaldības (VSP) principus.

4.3. Tehniskā palīdzība

4.3.1. Iepriekšējā Eiropas Komisijas un Eiropas Investīciju konsultāciju centra spēju izveide ir labs pamats ilgtspējīgu projektu plūsmas radīšanai, taču ir jāizmanto stabilākas metodes, kas ļauj patiesi pārorientēt finanšu plūsmas uz zaļo ekonomiku.

4.3.2. EESK piekrīt vienota piekļuves punkta izveidei, kas atvieglotu finansējuma pieejamību gan ar publisko, gan privāto projektu virzītāju un finanšu starpnieku palīdzību. Attiecībā uz MVU Komiteja atbalsta strukturālu sadarbību ar pārstāvības organizācijām.

4.4. Finanšu izglītība (roku rokā ar tehnisko palīdzību)

4.4.1. Attiecībā uz iedzīvotājiem, sākot no pirmsskolas posma: Eiropas iedzīvotāji arvien biežāk interesējas par viņu ietaupījumu un ieguldījumu sasaisti ar sociāliem un ekoloģiskiem mērķiem. Finanšpratība (dziļāka izpratne par to, kā finanses darbojas) var paplašināt cilvēku iespējas un nodrošināt pienācīgu saikni ar ilgtspējīga finansējuma jautājumiem, tostarp definējot finansēm pienācīgu lomu sabiedrībā.

4.4.2. Tas attiecas uz visām tehniskajām struktūrām, kas iesaistītas zaļā kursa procesā, un attiecīgajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

⁽⁹⁾ Galvenie darbības rādītāji.

⁽¹⁰⁾ EESK 2018. gada 17. oktobra atzinums "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido programmu *InvestEU*" (OV C 62, 15.2.2019., 131. lpp.).

4.5. Uzņēmumiem vajadzīgo prasmju ilgtspēja

4.5.1. EESK norāda: lai ieviestu un izplatītu tīrās tehnoloģijas, ir nepieciešamas tehnoloģiju lietošanas, pielāgošanas un uzturēšanas prasmes. Prasmes ir ļoti svarīgas arī ekonomikai un uzņēmumiem, darba ņēmējiem un uzņēmējiem, lai ātri pielāgotos vides politikas vai klimata pārmaiņu radītajām izmaiņām. Lai pārkārtošanās uz zaļāku ekonomiku varētu notikt, priekšnosacījums ir zaļajām darbvietām vajadzīgās prasmes.

4.5.2. EESK norāda, ka galvenais mērķis, kura dēļ ir jāpielāgojas darba vides un darba prasību pārmaiņām, ir gādāt, lai darba ņēmēji pastāvīgi apgūtu jaunas prasmes, kas vajadzīgas zaļajā ekonomikā. Lai darbaspēks būtu un paliktu piemērots nākotnes rūpniecības vajadzībām, ir nepieciešama skaidra prasmju prognozēšanas stratēģija un prasmju ceļvedis, tādējādi taisnīgas reģionālās pārkārtošanās pamatā vajadzētu būt gan ieguldījumiem izglītībā un apmācībā, gan mūžizglītības kultūras stiprināšanai.

4.6. Sociāli atbildīgs publiskais iepirkums

4.6.1. Pamats pārvaldes iestāžu ekoloģiskajai pārejai un cīņai pret korupciju ir sociāli atbildīgs publiskais iepirkums, tostarp atbildīgas prakses veicināšana ar pakalpojumu sniedzēju starpniecību.

4.6.2. EESK atbalsta obligāto zaļo publiskā iepirkuma kritēriju minimuma vai mērķrādītāju noteikšanu nozaru iniciatīvās, ES finansējumā vai tiesību aktos, kas attiecas uz konkrētiem produktiem, izmantojot vidiskos rādītājus atbilstīgi ES taksonomijas attīstībai. Tāpēc ir īpaši vajadzīgas holistiskas, pārredzamas un racionālas vides marķējuma vai informācijas shēmas, kas liecina par stingru ilgtspējas prasību ievērošanu.

4.7. Taisnīgas pārkārtošanās mehānisms

4.7.1. EESK atzinīgi vērtē Taisnīgas pārkārtošanās mehānismu, kam ir lielas iespējas veicināt zaļo pārkārtošanos konkrētās nozarēs un reģionos. Komiteja norāda, ka šajā mehānismā nedrīkst aprobežoties tikai ar dekarbonizācijas procesu finansēšanu un ka tas būtu jāīsteno paralēli *ad hoc* stabilizācijas mehānismiem, kas dotu labumu arī citām nozarēm un reģioniem, kuros ir nelabvēlīga ekonomiskā situācija un kuriem nepieciešamas strukturālas reformas.

4.7.2. Taisnīgas pārkārtošanās mehānisms ir līdzsvarots rīks, kurā apvienotas subsīdijas un finanšu instrumenti, centralizēti vai kopīgi vadītas programmas, dažādi finanšu avotu veidi, kā arī kompetence un atbildība vairākos līmeņos (Savienības, valsts, reģionālā un vietējā līmenī). Tāpēc šai oriģinālajai kombinācijai būs vajadzīga jauna līmeņa pārvaldība un vadība.

4.7.3. Domājams, ka skartajos reģionos Taisnīgas pārkārtošanās mehānisms palīdzēs radīt jaunas kvalitatīvi augstvērtīgas darbvietas. EESK norāda, ka Starptautiskā Darba organizācija (SDO) jau ir atzinusi prasmju trūkumu par būtisku problēmu vairākās nozarēs, piemēram, atjaunojamās enerģijas, enerģētikas un resursu efektivitātes, ēku energoefektivitātes paaugstināšanas, nulles enerģijas ēku būvniecības, ekosistēmu pakalpojumu un ražošanas jomā.

4.7.4. EESK aicina nodrošināt ciešu saskaņotību starp plānoto sociālās ekonomikas rīcības plānu 2021. gadā un Eiropas zaļā kursa investīciju plānu, lai Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma īstenošanā iesaistītu sociālās ekonomikas ieguldījumus.

4.7.5. Taisnīgas pārkārtošanās mehānismā ir jāņem vērā arī līdzšinējie dekarbonizācijas centieni, ko kopš 1990. gada veikusi katra valsts un tās reģioni⁽¹¹⁾, lai līdzekļi būtu pieejami arī tiem un lai tie netiktu sodīti par to, ka šo darbu jau veikuši agrāk. Šajā nolūkā Eurostat būtu jāuzlabo kopīgo un atšķirīgo reģionālo rādītāju publicēšana (tostarp par iedzīvotāju skaita samazināšanos un novecošanu), lai labumu varētu gūt arī šīs teritorijas.

(11) Provinces, uz kurām saskaņā ar Padomes Lēmumu Nr. 2010/787/ES attiecas kalnraktuvju slēgšana.

4.8. Starptautiskā sadarbība kā pasaules mēroga centieni

4.8.1. EESK atzinīgi vērtē nesenu izveidoto starptautisko platformu ilgtspējīga finansējuma jomā ⁽¹²⁾, kas pasaules līmenī palielina privātā kapitāla piesaisti vidi saudzējošam ilgtspējīgam finansējumam. Šis forums būtu jāizmanto arī, lai veicinātu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas starptautisku pieņemšanu.

4.8.2. EESK arī atzīmē, ka vajadzīgi vides un klimata ieguldījumi tādu darbību atbalstīšanā, kas tiek veiktas ārpus ES, it īpaši saskaņā ar Āfrikas stratēģiju.

4.8.3. Saistībā ar globālo rīcību koronavīrusa apkarošanai EESK stingri atbalsta pasaules mēroga daudzsološo maratonu – pasaules mēroga centienus vākt līdzekļus koronavīrusa diagnostikai, ārstēšanai un vakcīnām.

Briselē, 2020. gada 10. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*

⁽¹²⁾ Starptautisko platformu ilgtspējīga finansējuma jomā 2019. gada 18. oktobrī izveidoja publiskās iestādes no Argentīnas, Čīles, Indijas, Kanādas, Kenijas, Ķīnas, Marokas un Eiropas Savienības – valstīm, kas rada gandrīz pusi no pasaules siltumnīcefekta gāzu emisijām.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko Regulas (ES) Nr. 575/2013 un (ES) 2019/876 groza attiecībā uz korekcijām, kuras veicamas, lai reaģētu uz Covid-19 pandēmiju”

(COM(2020) 310 final – 2020/0066 (COD))

(2020/C 311/10)

Galvenais ziņotājs: **Giuseppe GUERINI**

Apspriešanās	Eiropas Savienības Padome, 6.5.2020. Eiropas Parlaments, 13.5.2020.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. un 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Biroja lēmums	30.4.2020.
Pieņemts plenārsesijā	10.6.2020.
Plenārsesija Nr.	552
Balsojuma rezultāts	208/2/5
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko Regulas (ES) Nr. 575/2013 un (ES) 2019/876 groza attiecībā uz korekcijām, kuras veicamas, lai reaģētu uz Covid-19 pandēmiju.

1.2. Tā kā Eiropas Savienība ir saskārusies ar nepieredzētu krīzi, ir vajadzīgi ārkārtēji reaģēšanas pasākumi. Priekšlikums ir jāpieņem pēc iespējas ātrāk, lai izbrīvotos līdzekļus varētu izmantot visefektīvākajā veidā un tādā veidā pārvarēt Covid-19 pašreizējo un turpmāko ietekmi.

1.3. EESK piekrīt Bāzeles komitejas pieņemtajam un Eiropas Komisijas atbalstītajam lēmumam atlikt “Bāzele III+” īstenošanu. Tomēr ir vienlīdz svarīgi, lai minētā atlikšana nebūtu tikai pašreizējo noteikumu apstiprinājums. Tāpēc priekšlikums pārskatīt direktīvas un regulas šķiet piemērots.

1.4. EESK arī ierosina, ka pirms īstenošanas procesa atsākšanas rūpīgi jāizvērtē pārmaiņas, kas šajā grūtajā laikā neizbēgami skars ekonomikas un finanšu iestādes, un tas ir izšķirošs solis, lai varētu veikt pielāgojumus Eiropas regulatīvajā sistēmā. Var būt vajadzīgi jauni ietekmes novērtējumi.

1.5. EESK pauž bažas arī par to, ka šajā posmā varētu nebūt iespējams ievērot citus regulatīvos termiņus, ņemot vērā darbības problēmas, ar kurām saskaras bankas (un iestādes). Tas nepārprotami attiecas uz jauno regulējumu par procentu likmju risku banku portfeli (IRRBB), kam vajadzētu būt spēkā no 2021. gada jūnija, bet īstenošanas noteikumi vēl nav pieejami. Tas attiecas arī uz neto stabila finansējuma rādītāju (NSFR, kas būtu piemērojams no 2021. gada jūnija).

1.6. Tādēļ varētu būt lietderīgi noteikt saprātīgu atlikšanu attiecībā uz Kapitāla prasību regulu/Kapitāla prasību regulu (CRR2/CRD5), kā arī EBI pamatnostādņēm par aizdevumu izsniegšanu un uzraudzību un pamatnostādņēm par jauno saistību neizpildes definīciju, vai, tāpat kā NSFR gadījumā, varētu būt lietderīgi paredzēt trīs gadu pakāpeniskas ieviešanas periodu (līdzīgu likviditātes seguma rādītājam (LCR)), saglabājot likumdevēju sākotnējo nodomu dot bankām vienu gadu no pieņemšanas brīža, lai īstenotu jaunus noteikumus.

1.7. Tas pats ir attiecināms uz atbilstību prasībām, kas ieviestas ar Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2019/879 un ar Regulu (ES) 2019/877 par kredītiestāžu zaudējumu absorbcijas un rekapitalizācijas spēju. Ņemot vērā spiedienu uz kredītiestāžu darbību un pašu uzraudzības iestāžu prasības izmantot kapitāla rezerves, lai izvairītos no kredītresursu trūkuma, būtu lietderīgi attiecīgi pārskatīt un atlikt iepriekš minētajā direktīvā un regulā noteiktos termiņus, lai sasniegtu obligātos minimuma prasības pašu kapitālam un atbilstīgajām saistībām (MREL) mērķus.

1.8. EESK piekrīt Komisijas priekšlikumam par pārejas pasākumu pielāgošanu, kas ļauj kredītiestādēm mazināt ietekmi, ko uz pašu kapitālu rada paredzami ar kredītrisku saistītie uzkrājumi un korekcijas saskaņā ar starptautiskajiem finanšu pārskatu standartiem (9. SFPS). Tomēr EESK uzskata, ka priekšlikums ir tikai pirmais solis ceļā uz mērķi mazināt recesijas ietekmi, bet tas nav ne efektīvs, ne piemērots, lai saglabātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus Eiropas starpniekiem. Tāpēc Komiteja uzskata, ka priekšlikumā būtu jāiekļauj šādi pasākumi:

- paplašināt “jauno” dinamisko komponentu, kas noteikts 2020. gada 1. janvārī, attiecībā uz aizdevumiem, kas kļuvuši par ienākumus nenesošiem no 2020. gada 1. janvāra (vai jebkura turpmāka datuma, kas tiek uzskatīts par piemērotu un atbilst pandēmijas sākuma datumam),
- neaizstāt skalas koeficientu ar vienotu svērumu 100 % apmērā, ko izmanto individuālo klientu finansēšanai. Tādējādi netiktu ņemta vērā komercbanku un, kas ir vēl svarīgāk, vietējo banku tipisko aizņēmēju kategoriju atšķirīgā riska pakāpe. Tas īpaši attiecas uz mājsaimniecībām un MVU. Attiecībā uz kapitāla prasībām pastāv īpašs prudenciāls režīms riska darījumiem, kas saistīti ar šo aizņēmēju kategoriju. Turklāt skalas koeficienta aizstāšana ar vienotu svērumu 100 % apmērā radītu ievērojamas un dažkārt nepārvaramas īstenošanas grūtības bankām, kas izmanto standarta metodi un ziņošanas nolūkā piemēro protokolāro procedūru. Kā alternatīvu Komisijas ierosinātajam noteikumam un kā efektīvu racionalizācijas pasākumu varētu apsvērt iespēju rīkoties attiecībā uz saistīto nodokļu režīmu, kā minēts 7. punkta a) apakšpunktā, nevis svītrot b) apakšpunktu,
- paplašināt pakāpeniskas ieviešanas posmu, ko piemēro arī 2018. gada 1. janvārī izmērītajam statistiskajam komponentam, ieviešot jauno grāmatvedības principu 9. SFPS, kurā noteikts, ka bankām īpaša uzmanība jāpievērš ietekmei saistībā ar pirmreizējo piemērošanu (*First Time Adoption (FTA)*); tas tādējādi ietekmētu novērtējuma metodes “pārdošanas scenārijā” pat ieņēmumus nenesošu kredītu gadījumā, kuri pašlaik ir *FTA* rezerves kopējās summas visnozīmīgākais komponents.

1.9. EESK uzskata, ka pašreizējo režīmu, ko piemēro oficiālo eksporta kredītaģentūru garantētiem vai nodrošinātiem ienākumus nenesošiem riska darījumiem (*NPE*), būtu lietderīgi attiecināt arī uz *NPE*, ko izraisījusi Covid-19 pandēmijas ietekme un uz ko attiecas dažādie garantiju režīmi, ko noteikušas dalībvalstis. Tomēr, ja šā grozījuma mērķis ir atzīt, ka publiskajām garantijām ir tāda pati riska mazināšanas ietekme kā eksporta kredītaģentūru (*ECA*) sniegtajām garantijām, būtu jāsaņemas arī termiņi. Ja mērķis ir pilnībā saskaņot šo garantiju režīmu, būtu jāgroza 7 gadu termiņš Komisijas ierosinātā režīma piemērošanai.

1.10. Ņemot vērā, ka ir jādara viss iespējams, lai mudinātu bankas pēc iespējas efektīvāk atbalstīt reālo ekonomiku, EESK atbalsta priekšlikumu ātrāk noteikt piemērošanas datumus dažām pareizākām kapitāla absorbcijas kalibrācijām, kas paredzētas KPR, bet vēl nav piemērojamas, piemēram, noteikumiem par režīmu attiecībā uz dažiem ar pensijām un algām nodrošinātu aizdevumu veidiem vai MVU atbalsta faktoru un jauno atbalsta faktoru infrastruktūras finansēšanai.

1.11. Nākamajā posmā ieguldījumi infrastruktūrā iegūs ļoti lielu nozīmi, tāpēc EESK uzskata, ka ir jāveic pasākumi, lai vienkāršotu CRR 501.a pantā noteiktos kompleksos un apgrūtinātos kritērijus attiecībā uz projektiem, kas ļautu vieglāk atzīt noteiktos prudenciālos preferenciālos režīmus (piemēram, atceļot prasības, kas noteiktas 1. punkta b), d), g), i) un l) apakšpunktā un 2. punkta a) apakšpunktā).

1.12. Plašākā Eiropas daudzgadu budžeta pārskatīšanas kontekstā izšķiroša nozīme ir jaunajai atveseļošanas stratēģijai, kuru Eiropas Komisija prezentēja 28. maijā kopā ar *#NextGenerationEu* plānu, kurā ir paredzēti ārkārtīgi vērienīgi pasākumi, lai reaģētu uz pandēmijas izraisīto krīzi. Šajā stratēģijā būtu jāiekļauj 2020. gada pirmajā ceturksnī publicētais Eiropas zaļā kursa investīciju plāns ar mērķi atbalstīt pāreju uz ilgtspējīgu Eiropas ekonomiku.

1.13. Attiecībā uz CRR atbalsta faktoriem EESK atbalsta nepieciešamību ieviest "zaļo" un sociālo atbalsta faktoru, kas ļauj samazināt kapitāla absorbciju, finansējumam, ko bankas sniedz sociālās ekonomikas uzņēmumiem un uzņēmumiem, kas reāli piedalās ilgtspējīgas un iekļaujošas attīstības programmās.

1.14. Runājot par regulējumu attiecībā uz ienākumus nenesošu aizdevumiem, jāatzīmē, ka Covid-19 neizbēgami ietekmēs ieņēmumus nenesošu kredītu (NPL) tirgu vairākos veidos. Šajā sakarā un ņemot vērā to, ka pašreizējā ārkārtas situācija neizbēgami ietekmēs tirgu un palēninās cesijas procedūras, EESK aicina uz laiku grozīt Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2019/630 attiecībā uz ienākumus nenesošu riska darījumu radīto zaudējumu seguma minimumu.

1.15. Īpaši svarīgi ir izveidot ienākumus nenesošu aizdevumu privātos tirgus ar pēc iespējas lielāku dalībnieku un pircēju skaitu, lai izvairītos no bagātības pārejas no banku sektora uz fondu sektoru (uz kuriem neattiecas vieni un tie paši noteikumi) un no vietējās, valsts un Eiropas ekonomikas uz uzņēmumiem ar citās valstīs esošām juridiskajām adresēm un nodokļu rezidencēm.

1.16. EESK uzskata, ka tā sauktā "prudenciālā filtra" pagaidu ieviešana, kas jau noteikta Bāzeles II regulējumā, ir nepieciešama, lai no bilances izslēgtu nerealizētos aktīvus vai zaudējumus. Viena no pandēmijas sekām ir to vērtspāpīru svārstīguma ievērojama palielināšanās, kurus satricinājumi parasti ir ietekmējuši mazāk. Šādos tirgus apstākļos un ņemot vērā ievērojamo atbalstu, ko bankas sniedz saistībā ar valsts parādu, ir jāsamazina svārstīguma ietekme uz vērtspāpīriem, kas nav iekļauti tirdzniecības portfelī, lai palielinātu pašu kapitāla stabilitāti.

1.17. Līdztekus Komisijas priekšlikumam un atsaucoties uz tirgus risku, saskaņā ar Eiropas Centrālās bankas (ECB) 16. aprīlī izdotajām pamatnostādņēm I līmeņa regulējums būtu jāgroza, lai novērstu pašreizējo saistību starp svārstīgumu un banku kapitāla absorbciju (kas palielina riskam pakļauto vērtību). Tas ir nepieciešams tāpēc, ka Covid-19 dēļ tirgū jau ir izveidojies augsts svārstīguma līmenis, kā rezultātā ievērojami palielinās finanšu iestāžu kapitāla absorbcija.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. Covid-19 krīzes izraisītās nopietnās sekas nozīmē, ka ir jāpieņem steidzami pasākumi, lai atbalstītu Eiropas ekonomiku un palīdzētu atsākt saimniecisko darbību ES dalībvalstīs. Šajā sakarā ir svarīgi nodrošināt, ka bez atbilstošiem likumdošanas aizsardzības pasākumiem recesija vēl vairāk neapdraud jau tā apdraudēto ES banku nozares daudzveidību; jo īpaši, Komiteja uzskata, ka ir jāaizsargā un jāstiprina kopienas un teritoriālo banku, galvenokārt to banku, kuru vietējās piederības modelis ir raksturīgs kooperatīvajām bankām, īpaši loma.

2.2. Eiropas Komisija 2020. gada 28. aprīlī nāca klajā ar banku jomā veicamo pasākumu kopumu, kuru mērķis ir atvieglot bankām finansēšanas veicināšanu uzņēmumiem un mājāsaimniecībām, lai mazinātu Covid-19 ievērojamo ekonomisko ietekmi. Paketē ir apstiprinātas nesenās deklarācijas par elastības izmantošanu grāmatvedības un prudenciālajos standartos, ko noteikušas starptautiskās standartizācijas struktūras un attiecīgās Eiropas iestādes, kā arī vairākus ierosinātos grozījumus ES banku noteikumos, turklāt šie grozījumi būtu jāpieņem bez kavēšanās, lai uzlabotu banku sistēmas spēju izsniegt aizdevumus un absorbēt zaudējumus saistībā ar Covid-19 pandēmiju, vienlaikus saglabājot atbilstību prudenciālajiem noteikumiem.

2.3. EESK atzinīgi vērtē pirmos pieņemtos pasākumus un pirmos norādījumus, ko sniegušas Eiropas nozaru iestādes, proti, Eiropas Banku iestāde (EBI), Eiropas Vērtspāpīru un tirgu iestāde (EVTI) un ECB/vienotais uzraudzības mehānisms (VUM). Minētie lēmumi un pamatnostādnes ar mērķi nodrošināt lielāku elastību pašreizējā tiesiskajā regulējumā, ir solis pareizajā virzienā, lai pārvarētu šīs ārkārtas situācijas pirmo posmu. EESK piekrīt Komisijas paziņojumam, kura mērķis ir nodrošināt Eiropas uzraudzības iestāžu sistēmā iesaistīto dažādo ieinteresēto personu pieņemto pasākumu vienotu interpretāciju un piemērošanu. Vienota interpretācija un piemērošana nodrošina, ka paši pasākumi ir efektīvāki.

2.4. Tomēr EESK neuzskata, ka ierosinātie pasākumi atbilst uzdevumam pārvarēt lejupslīdi, kas gaidāma saistībā ar pandēmijas ietekmi. Covid-19 ir ārkārtēja krīze ar būtiskām ekonomiskām un sociālām sekām. Visām Eiropas iestādēm ir jāreaģē, lai mazinātu ietekmi uz reālo ekonomiku, tostarp ar drosmīgiem lēmumiem attiecībā uz maksājumu pārtraukumiem.

2.5. Šajā sakarā EESK norāda, ka īpaša uzmanība ir pievērsta iecietības pasākumu un moratorija instrumentu piemērošanai un to ietekmei uz debitoru iespējamo pārklassificēšanu saskaņā ar prudenčuālās uzraudzības noteikumiem un SFPS grāmatvedības standartiem, kā arī valdības garantijām un NPL.

2.6. EESK uzsver: lai pārvarētu ārkārtas situāciju, visas Eiropas finanšu iestādes nodrošina dažādus instrumentus reālās ekonomikas atbalstam. Piemēram, bankas piemēro moratorija instrumentus, iecietības pasākumus, avansa maksājumus bezdarbnieku pabalstiem un citus ārkārtas palīdzības veidus kapitālsabiedrībām, vidējas kapitalizācijas sabiedrībām, MVU un māsjsaimniecībām. Šādas finančuālās palīdzības pamatā ir valstu dekrēti vai brīvprātīgas shēmas.

2.7. Tomēr EESK atkārtoti norāda, ka, ņemot vērā pandēmijas nepieredzēto un nopietno ietekmi, iepriekš minētie pasākumi nav pietiekami.

2.8. Ņemot vērā iepriekš minēto, EESK atzinīgi vērtē Komisijas 28. aprīlī ierosināto priekšlikumu par korekcijām, kuras veicamas, lai reaģētu uz Covid-19 pandēmiju.

2.9. EESK piekrīt tam, ka, lai maksimāli palielinātu kredītiestāžu spēju atbalstīt ekonomiku un absorbēt zaudējumus saistībā ar Covid-19 pandēmiju, vienlaikus nodrošinot to pastāvīgu noturību, papildus pilnīgai spēkā esošajā regulējumā pieļautās elastības izmantošanai ir nepieciešamas dažas nelielas izmaiņas CRR īpašajos aspektos. Turklāt starptautiskā līmenī Bāzeles Banku uzraudzības komiteja (BCBS) ir vienojusies par vienu gadu atlikt "Bāzele III" regulējuma galīgo elementu īstenošanas termiņu (daži minētā regulējuma elementi jau bija iekļauti CRR), kā arī nodrošināt lielāku elastību saistībā ar 9. SFPS ietekmi uz kapitālu. Šīs izmaiņas ir jāatspoguļo spēkā esošajos noteikumos.

2.10. Jāņem vērā, ka tiesu darbība uz vairākām nedēļām tika apturēta un/vai atlikta, un tādēļ NPL atgūšanas procesi ir aizkavējušies. Arī attiecībā uz ārpustiesas atgūšanas procesiem ir paredzama palēnināšanās.

2.11. Rezultātā tiks ietekmēti arī atbrīvošanās no ieņēmumiem nenesošiem aizdevumiem procesi, un NPL cenu depresija ilgs vismaz 24 mēnešus. Tas varētu radīt priekšrocību arī nebanku pircējiem, kuri specializējas ienākumus nenesošu aizdevumu jomā un kuriem nav saistoši Eiropas prudenčuālie noteikumi, tādējādi nostādot ES bankas neizdevīgā stāvoklī un izraisot bagātības pārvirzi no banku sektora uz neregulētām iestādēm tādā brīdī, kad mums ir vajadzīgs, lai bankas atbalstītu ekonomikas atveseļošanu, un arī dividendes ir atceltas.

2.12. Ņemot vērā šo situāciju un to, ka pašreizējā krīze neizbēgami ietekmēs tirgu un palēninās atbrīvošanās procedūras, EESK aicina uz laiku grozīt NPL noregulējuma noteikumus, kā aprakstīts iepriekš.

2.13. CRR 473.a pantā ir ietverta pārejas kārtība, kas ļauj iestādēm savam pirmā līmeņa pamata kapitālam pievienot atpakaļ daļu no jebkāda uzkrājumu palielinājuma saistībā ar paredzamo vērtības samazināšanās uzskaites modeļa ieviešanu saskaņā ar 9. SFPS. Ieviestie noteikumi, pirmkārt, ļauj daļēji neitralizēt jaunā vērtības samazināšanas modeļa īstenošanas ietekmi uz riska darījumiem un, otrkārt, mazināt ietekmi, ko rada papildu vērtības samazinājuma pieaugums noteiktā laikposmā.

2.14. Šis noteikums nodrošinās tuvināšanu lejuplīdes mazināšanas mērķim, bet nav pietiekams, lai nodrošinātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus Eiropas kredītiestādēm. Tā kā viena no krīzes būtiskākajām sekām būs vērtības samazinājuma līmeņa paaugstināšanās, krīzes ietekmes mazināšana uz vienīgo ienākumus nesošo riska darījumu komponentu būtu jāattiecinā arī uz kredītiem, kas pasliktinājušies kopš pandēmijas parādīšanās Eiropā (2020. gada janvārī).

2.15. Kā jau norādīts iepriekš, pandēmijas ietekme uz reālo ekonomiku turpmākajos mēnešos radīs lielu slogu ES sociālekonomiskajai sistēmai. Mums būs jāpārdomā visa Eiropas ražošanas sistēma. Tāpēc uzskatām, ka šis milzīgais izaicinājums var būt iespēja izveidot tādu Eiropas ekonomikas modeli, kas būtu ekoloģiski ilgtspējīgāks un sociāli iekļaujošāks. Šajā scenārijā, ņemot vērā to, ka vietējās bankas ir decentralizētas un darbojas visās teritorijās, neatkarīgi no to

juridiskās formas (kapitālsabiedrības vai personālsabiedrības, t. i., kooperatīvi), tām varētu būt un būtu jāuzņemas galvenā loma stimulu sadalījumā, pielāgojoties vērtības sadales ķēdes lomaī posmā no centrālajām iestādēm līdz attālākajām vietējām struktūrām. Tāpēc ir jāatzīst un jāstiprina kopienas banku stratēģiskā nozīme.

2.16. Pandēmija ir parādījusi, ka, no vienas puses, saliedētas sociālās struktūras un sociālās ekonomikas organizāciju nozīmīgas klātbūtnes gadījumā solidaritātes reakcija arī sociālo uzņēmumu veidā ir bijusi svarīgs noturības faktors, un, no otras puses, sociālās uzņēmējdarbības organizāciju klātbūtne būs ļoti svarīga, lai atjaunotu iekļaujošu un ilgtspējīgu ekonomikas sistēmu, samazinot risku, ka varētu sabrukt veselās ekonomikas nozares. Tāpēc EESK atbalsta nepieciešamību ieviest CRR “zaļo” un sociālo atbalsta faktoru, lai samazinātu kapitāla absorbciju, finansējumam, ko bankas sniedz sociālās ekonomikas uzņēmumiem.

2.17. CRR 501. panta c) apakšpunktā ir noteikts, ka līdz 2025. gadam EBI ir jāveic detalizēts pētījums, lai izvērtētu, vai ir pamats ieviest īpašu prudenciālo režīmu riska darījumiem, kas saistīti ar šādiem aktīviem vai darbībām.

2.18. EESK uzskata, ka šis atbalsta faktors būtu jāievieš, negaidot 2025. gadu, kas varētu būt pārāk novēloti un fatāli, lai pieņemtu atbalsta pasākumu, kas ļautu kredītiestādēm izsniegt vairāk aizdevumu un resursu grūtībās nonākušām stratēģiskajām nozarēm.

2.19. Šajā krīzes posmā ir novēroti piemēri par to, kā sociālie uzņēmumi ir spējuši padarīt noturīgākas kopienas, kurām tie sniedz savus pakalpojumus; daudzos gadījumos tie ir atbalstījuši publiskās pārvaldes iestādes vai darbojušies kā to aizstājēji, kad tām trūka nepieciešamo iespēju, lai apmierinātu esošās vajadzības. Tāpēc ierosinām ievērojami saīsināt pilnvaru termiņu, ko likumdevēji piešķir EBI, un paātrināt “ilgtspējas atbalsta faktora” izveides procesu. Mikroprudenciālā perspektīva būtu pēc vajadzības jākorģē un jālīdzsvaro ar sistēmisku, makroprudenciālu un vienlaikus sociālu perspektīvu.

2.20. EESK piekrīt Komisijas viedoklim, ka divu atbalsta faktoru (preferenciālā režīma noteiktiem programmatūras aktīviem un preferenciālā režīma noteiktiem aizdevumiem, kas nodrošināti ar pensijām vai algām) piemērošanas termiņa pārcelšana uz 2020. gada 1. jūliju atbrīvotu iestāžu pašu līdzekļus, ļaujot tām palielināt nepieciešamos aizdevumus Covid-19 pandēmijas laikā un pēc tās. Arī reālās sociālās ekonomikas un zaļās ekonomikas atbalsta faktoru ⁽¹⁾ piemērošanas pārcelšanai uz 2021. gada 1. janvāri būtu acīmredzami pozitīva ietekme.

2.21. Komisijas ierosinātās izmaiņas būtiski nemainīs prudenciālās uzraudzības tiesisko regulējumu un veicinās kolektīvos centienus mazināt pandēmijas ietekmi un tādējādi arī sekmēt strauju atveseļošanu. Šajā sakarā jāatzīmē, ka pašreizējo uzkrājumu likņu piemērošana ienākumus nenesošiem aizdevumiem būtu jāatliek uz 24 mēnešiem, lai reaģētu uz vajadzību nodrošināt atbilstošas finansējuma plūsmas, kas var ierobežot pandēmijas ietekmi; ja šādi pasākumi netiks veikti, bankas saskarsies ar diviem pretrunīgiem stimulu kopumiem, kas izriet no attiecīgajiem noteikumiem: no vienas puses, pasākumi, kuru mērķis ir atbrīvot banku kapitālu jauniem finansējumiem vai novērst pārmērīgu spiedienu uz šo pašu kapitālu (piemēram, 9. SFPS pārejas noteikumu pārskatīšana), un, no otras puses, noteikumi, kas galu galā varētu radīt milzīgu spiedienu uz kapitālu vai vismaz atturēt bankas no finansējuma izsniegšanas saspringtos ekonomikas apstākļos, lai novērstu negatīvu ietekmi uz kapitālu. Prudenciālais atbalsta mehānisms, ja tas netiks pārskatīts, varētu būt vēl viens no šādiem noteikumiem, kas ekonomikas spriedzes un recesijas scenārijā attur no finansēšanas. Korekcija būtu jāpiemēro gan ar garantijām nodrošinātiem, gan nenodrošinātiem ienākumus nenesošiem aizdevumiem.

Briselē, 2020. gada 10. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*

⁽¹⁾ Sk. “Prudenciālais režīms riska darījumiem, kas saistīti ar vides un/vai sociālajiem mērķiem”, 501.c pants.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2011/16/ES, lai risinātu steidzamo nepieciešamību atlikt konkrētus termiņus informācijas iesniegšanai un apmaiņai nodokļu jomā Covid-19 pandēmijas dēļ”

(COM(2020) 197 final – 2020/0081 (CNS)),

“Priekšlikums Padomes lēmumam, ar ko Direktīvas (ES) 2017/2455 un (ES) 2019/1995 groza attiecībā uz transponēšanas un piemērošanas datumiem sakarā ar Covid-19 krīzes sākšanos”

(COM(2020) 198 final – 2020/0082 (CNS))

un “Priekšlikums Padomes regulai, ar ko Regulu (ES) 2017/2454 groza attiecībā uz piemērošanas datumiem sakarā ar Covid-19 krīzes sākšanos”

(COM(2020) 201 final – 2020/0084 (CNS))

(2020/C 311/11)

Galvenais ziņotājs: **Petru Sorin DANDEA**

Apspriešanās	Padome 13.5.2020. un 15.5.2020.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 113. un 115. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
EESK priekšsēdētāja lēmums	14.5.2020.
Pieņemts plenārsesijā	10.6.2020.
Plenārsesija Nr.	552
Balsojuma rezultāts	218/2/6
(par/pret/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Ņemot vērā Covid-19 pandēmijas krīzi un dalībvalstu veikto ārkārtas pasākumu radītos būtiskos traucējumus uzņēmējdarbības vidē, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atbalsta Eiropas Komisijas ierosināto pasākumu kopumu, kura mērķis ir pagarināt atsevišķus termiņus, kas noteikti, lai piemērotu Direktīvu par administratīvu sadarbību nodokļu jomā un tiesību aktu kopumu, ar ko reglamentē pārrobežu e-komercijā piemērojamo PVN režīmu.

1.2. Komisija lēš, ka paredzēto PVN režīma piemērošanas termiņu atlikšana pārrobežu e-komercijas jomā radītu dalībvalstīm finansiālus zaudējumus aptuveni 3 miljardu EUR apmērā. Taču Komisija arī norāda, ka sistēma pienācīgi darbosies tikai tad, kad visas dalībvalstis būs gatavas. EESK iesaka dalībvalstīm veikt visus pasākumus, kas nepieciešami, lai sistēma sāktu darboties, tiklīdz būs pārvarēta pašreizējā krīze.

1.3. Direktīva par administratīvu sadarbību nodokļu jomā un tiesību aktu kopums par PVN režīma piemērošanu pārrobežu e-komercijā ir daļa no ES noteikumiem cīņā pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un krāpšanu nodokļu jomā. EESK atzinīgi vērtē Komisijas ieguldījumu cīņā pret šīm negatīvajām parādībām, taču norāda, ka tikai ar ciešāku dalībvalstu sadarbību varēs sasniegt patiešām nozīmīgus rezultātus. EESK mudina dalībvalstis pēc iespējas īsākā laikā panākt maksimālu vienprātību, lai šos pasākumus būtu iespējams piemērot pēc iespējas ātrāk.

1.4. EESK uzskata, ka Eiropas Komisijai būtu arī jāpalīdz apmācīt darbiniekus, kuri izmantos jauno IT sistēmu, kas vajadzīga, lai ieviestu jauno PVN režīmu pārrobežu e-komercijā.

2. Priekšlikuma konteksts

2.1. Pēc tam, kad Pasaules Veselības organizācija (PVO) klasificēja Covid-19 epidēmiju par pandēmiju, vairākas dalībvalstis paziņoja Komisijai, ka valsts līmenī noteikto ārkārtas pasākumu dēļ tās nevarēs piemērot dažus direktīvā par administratīvu sadarbību paredzētos noteikumus un transponēt noteikumus, kas paredzēti tiesību aktu kopumā par PVN režīmu e-komercijā.

2.2. Komisija ir nākusi klajā ar priekšlikumu kopumu, kurā paredzēts atbalsts dalībvalstīm šajā sarežģītajā situācijā. Eiropas Komisijas priekšlikumu ⁽¹⁾ mērķis ir atlikt dažus termiņus to noteikumu īstenošanai vai transponēšanai, kas paredzēti Direktīvā par administratīvu sadarbību nodokļu jomā, Direktīvās (ES) 2017/2455 un (ES) 2019/1995, kā arī Regulā (ES) 2017/2454, ar ko reglamentē PVN režīmu pārrobežu e-komercijā.

2.3. Attiecībā uz direktīvu par administratīvu sadarbību nodokļu jomā Komisija ierosina par trim mēnešiem atlikt "DAC2" un "DAC6" noteiktos termiņus. Konkrētāk, informācijas apmaiņa saskaņā ar abām direktīvām, no kurām viena attiecas uz finanšu kontiem, kuru turētāji ir citas dalībvalsts nodokļu rezidenti, un otra – uz pārrobežu nodokļu shēmām, tiks īstenota pēc datuma, līdz kuram Komisija ierosina atlikšanu. Gadījumā, ja dalībvalstīm nāksies pagarināt ārkārtas pasākumu piemērošanas periodu, Komisija ierosina, lai ar apstiprinātu deleģēto aktu varētu pagarināt pašreizējā tiesību aktu kopumā noteiktos termiņus.

2.4. Attiecībā uz e-komercijas PVN režīma transponēšanu Komisija ierosina spēkā stāšanos atlikt uz sešiem mēnešiem. Kas attiecas uz importa vienas pieturas aģentūras mehānismu, E-komercijas PVN režīmam ir nepieciešama pilnīgi jauna IT sistēma.

2.5. Komisijas iniciatīva ir saskaņota ar citiem līdz šim īstenotajiem pasākumiem un ir atbilde uz pamatotiem pieprasījumiem, ko izteikušas atsevišķas dalībvalstis, kā arī pasta un kurjerpasta pakalpojumu uzņēmumi, kuri Covid-19 krīzes laikā saskārās ar grūtībām pielāgot savus pakalpojumus jaunajam PVN režīmam pārrobežu e-komercijā.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Ar Covid-19 saistītā veselības krīze ir radījusi nopietnus traucējumus sociālajā un ekonomikas jomā. Dalībvalstis ir saskārušās ar bezprecedenta problēmām daudzās jomās. Nodokļu iestādes ir norādījušas, ka šajā sarežģītajā situācijā dažus noteikumus tās nevarēs piemērot. Ar Komisijas ierosināto tiesību aktu kopumu tiek pagarināti atsevišķi direktīvā par administratīvu sadarbību noteiktie termiņi, kā arī pārrobežu e-komercijai piemērojamā PVN režīma transponēšanas termiņš. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka termiņu pagarināšana ir nepieciešama, un atbalsta Komisijas ierosinātos pasākumus.

3.2. Komisija paredz, ka pārrobežu e-komercijas PVN režīma termiņu atlikšanas dēļ dalībvalstis zaudēs ienākumus, tāpēc EESK iesaka dalībvalstīm veikt visus pasākumus, kas nepieciešami, lai pārvarētu pašreizējo krīzi un pēc iespējas ātrāk atgrieztos normālā situācijā.

3.3. Tā kā nav zināms, kad normalizēsies cilvēku dzīve un uzņēmumu darbība, EESK piekrīt, ka būtu jādod iespēja Komisijai pagarināt tiesību aktu kopumā noteiktos termiņus, pamatojoties uz deleģētajiem aktiem.

3.4. Komisija paredzējusi sniegt tehnisko palīdzību dalībvalstīm, lai ieviestu IT sistēmu, kas nepieciešama PVN režīma piemērošanai pārrobežu e-komercijā. EESK uzskata, ka Komisijai būtu arī jāpalīdz apmācīt darbiniekus, kuri izmantos jauno sistēmu.

⁽¹⁾ COM(2020) 197 final "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2011/16/ES, lai risinātu steidzamo nepieciešamību atlikt konkrētus termiņus informācijas iesniegšanai un apmaiņai nodokļu jomā Covid-19 pandēmijas dēļ".
COM(2020) 198 final "Priekšlikums Padomes lēmumam, ar ko Direktīvas (ES) 2017/2455 un (ES) 2019/1995 groza attiecībā uz transponēšanas un piemērošanas datumiem sakarā ar Covid-19 krīzes sākšanos".
COM(2020) 201 final "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko Regulu (ES) 2017/2454 groza attiecībā uz piemērošanas datumiem sakarā ar Covid-19 krīzes sākšanos".

3.5. Direktīvas par administratīvu sadarbību nodokļu jomā un tiesību aktu kopuma par PVN režīma piemērošanu pārrobežu e-komercijā galvenais mērķis ir apkarot izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un krāpšanu nodokļu jomā. EESK atzinīgi vērtē Komisijas ieguldījumu cīņā pret šīm negatīvajām parādībām, taču vērš uzmanību uz to, ka tikai ar ciešāku dalībvalstu sadarbību varēs sasniegt patiešām nozīmīgus rezultātus. EESK mudina dalībvalstis pēc iespējas īsākā laikā panākt maksimālu vienprātību, lai šos pasākumus būtu iespējams piemērot pēc iespējas ātrāk.

Briselē, 2020. gada 10. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko, reaģējot uz Covid-19 uzliesmojumu, attiecībā uz īpašiem pasākumiem, ar kuriem nodrošina ārkārtas pagaidu atbalstu no ELFLA, groza Regulu (ES) Nr. 1305/2013”

(COM(2020) 186 final – 2020/0075 (COD))

(2020/C 311/12)

Vienīgais ziņotājs: **Arnold PUECH D’ALISSAC**

Apspriešanās	Eiropas Savienības Padome, 12.5.2020. Eiropas Parlaments, 13.5.2020.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 42. pants un 43. panta 2. punkts
Atbildīgā specializētā nodaļa	Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	27.5.2020.
Pieņemts plenārsesijā	10.6.2020.
Plenārsesija Nr.	552
Balsojuma rezultāts	208/1/4
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Covid-19 pandēmijai ir ļoti negatīva ietekme uz ES lauksaimniecības un lauksaimniecības pārtikas nozari. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas ierosināto jauno pasākumu un uzskata, ka tas ir ļoti nepieciešams, un aicina ES iestādes to steidzami pieņemt.

1.2. Krīze ir parādījusi lauksaimniecības pārtikas nozares ģeostratēģisko raksturu un nepieciešamību saglabāt pašpietiekamu pārtikas nodrošinājumu Eiropas Savienībā. Tāpēc pasākumi, ar kuriem atbalstīt lauku saimniecību un lauksaimniecības pārtikas produktu ražošanas mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) likviditāti, ir būtiski, lai šajā krīzes periodā nodrošinātu to ekonomisko izdzīvošanu, jo īpaši nelabvēlīgu apstākļu skartos vai izolētos apgabalos, piemēram, salās un kalnu apgabalos.

1.3. Tomēr, ņemot vērā to, ka dažas ES valstis jau ir izlietojušas līdzekļus no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) vai plāno tos izmantot, EESK uzskata, ka Eiropas Komisijai būtu jāizveido ārkārtas fonds ārpus kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) budžeta un līdzekļi šim fondam jāatvēr no atveseļošanas plāna, lai minēto pasākumu varētu īstenot un vienlaikus nebūtu jāsamazina ELFLA līdzekļu apmērs. Pretējā gadījumā Komiteja uzskata, ka izskatāmajā tiesību akta priekšlikumā būtu jāparedz zināma elastība ELFLA ietvaros. Tādēļ Komiteja aicina Komisiju, Padomi un Eiropas Parlamentu ņemt vērā šajā atzinumā minētās vispārīgās piezīmes.

2. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

2.1. Eiropas Komisija ierosina grozīt ELFLA regulu, lai vadošās iestādes varētu mobilizēt līdz 1 % no 2014.–2020. gada budžeta jaunam pasākumam, tā sauktajam “39.b pantam” – ārkārtas pagaidu atbalstam lauksaimniekiem un MVU, kas nodarbojas ar lauksaimniecības produktu pārstrādi, tirdzniecību un/vai izstrādi un kurus sevišķi skārusi Covid-19 pandēmija.

2.2. Ierosinātais pasākums ietver vienreizēju atbalstu, kas nepārsniedz 5000 euro vienai lauku saimniecībai un 50 000 euro vienam MVU, tiek piešķirts saskaņā ar objektīviem un nediskriminējošiem kritērijiem un jāizmaksā līdz 2020. gada 31. decembrim.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK atzinīgi vērtē regulas priekšlikumu un to, cik ātri Eiropas Komisija ir reaģējusi, lai uzlabotu to uzņēmumu likviditāti, kas nonākuši finansiālās grūtībās Covid-19 pandēmijas dēļ.

3.2. Komiteja piekrīt ierosinātajam pasākumam un uzskata, ka ir ļoti svarīgi, lai ES iestādes to pieņemtu pēc iespējas ātrāk.

3.3. Tomēr EESK uzskata, ka dažus aspektus varētu uzlabot:

3.3.1. Lai finansētu šo pasākumu, būtu jāierosina īpašs papildu fonds, kam līdzekļi jāatvēr no jaunā atveseļošanas plāna, tādā veidā novēršot ELFLA līdzekļu apmēra samazināšanu.

3.3.2. Daudzgažu finanšu shēmas 2014.–2020. gadam pēdējā gadā no ELFLA pieejamie līdzekļi dažādās dalībvalstīs ievērojami atšķiras. Ierosinātais finansējuma maksimālais apjoms 1 %apmērā ir nepieciešams un ES līmenī nodrošina saskaņotību, ko Komiteja vienmēr ir atbalstījusi.

3.3.3. Tomēr, lai dalībvalstis varētu sasniegt šo maksimālo apjomu, tam būtu jāparedz atkāpe no Regulā (ES) Nr. 1305/2013 noteiktajiem budžeta ierobežojumiem. Tādējādi dalībvalstīm jābūt iespējai izmantot pieejamos līdzekļus un saņemt atkāpi no Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 5. punkta neatkarīgi no līdzekļu izcelsmes, vienlaikus piemērojot mērķtiecīgus kritērijus, kas ļautu izvairīties no jebkādas pārmērīgas kompensācijas.

Briselē, 2020. gada 11. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai par administratīvu sadarbību nodokļu jomā (kodifikācija)”

(COM(2020) 49 final – 2020/0022 (CNS))

(2020/C 311/13)

Padome pieprasa atzinumu	25.2.2020.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 113. un 115. pants
Atbildīgā specializēta nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts plenārsesijā	10.6.2020.
Plenārsesija Nr.	552
Balsojuma rezultāts	221/1/3
(par/pre/atturas)	

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un Komiteja par šo tematu jau ir paudusi viedokli savos iepriekšējos atzinumos – 2019. gada 15. maijā pieņemtajā atzinumā par tematu “Priekšlikums Padomes regulai, ar ko groza Regulu (ES) Nr. 904/2010 attiecībā uz pasākumiem administratīvās sadarbības stiprināšanai, lai apkarotu ar PVN saistītu krāpšanu” ⁽¹⁾, 2018. gada 18. janvārī pieņemtajā atzinumā par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko attiecībā uz obligāto automatisko informācijas apmaiņu nodokļu jomā saistībā ar ziņojamām pārrobežu shēmām groza Direktīvu 2011/16/ES” ⁽²⁾, 2016. gada 28. aprīlī pieņemtajā atzinumā par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2011/16/ES attiecībā uz obligātu automatisku informācijas apmaiņu nodokļu jomā” un “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko paredz noteikumus tādas nodokļu apiešanas prakses novēršanai, kas tieši ietekmē iekšējā tirgus darbību” ⁽³⁾, 2014. gada 10. decembrī pieņemtajā atzinumā par tematu “EMS izveides pabeigšana – nodokļu politikas nozīme” ⁽⁴⁾, 2013. gada 16. oktobrī pieņemtajā atzinumā par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2011/16/ES attiecībā uz obligāto automatisko informācijas apmaiņu nodokļu jomā” ⁽⁵⁾ –, Komiteja 552. plenārsesijā, kas notika 2020. gada 10. un 11. jūnijā (2020. gada 10. jūnija sēdē), ar 221 balsi par, 1 balsi pret un 3 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu un atsaukties uz viedokli, ko tā paudusi minētajos atzinumos.

Briselē, 2020. gada 10. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*

⁽¹⁾ OV C 240, 16.7.2019., 29. lpp.

⁽²⁾ OV C 197, 8.6.2018., 29. lpp.

⁽³⁾ OV C 264, 20.7.2016., 93. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 230, 14.7.2015. 24. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 67, 6.3.2014., 68. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko Regulu (ES) Nr. 223/2014 groza attiecībā uz īpašu pasākumu ieviešanu Covid-19 krīzes risināšanai”

(COM(2020) 223 *final* – 2020/0105 (COD))

(2020/C 311/14)

Apspriešanās	Eiropas Parlaments, 17.6.2020. Padome, 8.6.2020.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 175. panta 3. punkts
Atbildīgā specializēta nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts plenārsesijā	10.6.2020.
Plenārsesija Nr.	552
Balsojuma rezultāts	225/2/3
(par/pre/atturas)	

Tā kā priekšlikuma saturs ir pieņemams un Komiteja par šo tematu jau ir paudusi viedokli savā iepriekšējā nostājas dokumentā SOC/651 – “Eiropas atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām (EAFVP)/Covid-19 krīze” (EESC-2020-01741-00-01-PAC-TRA-EN), kas nosūtīts Padomei un Eiropas Parlamentam 2020. gada 15. aprīlī, Komiteja 552. plenārsesijā, kas notika 2020. gada 10. un 11. jūnijā, ar 225 balsīm par, 2 balsīm pret un 3 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu un atsaukties uz viedokli, ko tā paudusi minētajā atzinumā.

Briselē, 2020. gada 10. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko attiecībā uz resursiem īpašajam piešķirumam Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvai groza Regulu (ES) Nr. 1303/2013”

(COM(2020) 206 *final* – 2020/0086 (COD))

(2020/C 311/15)

Apspriešanās	Eiropas Parlaments, 27.5.2020. Padome, 2.6.2020.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 177. panta 1. punkts
Atbildīgā specializēta nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts plenārsesijā	10.6.2020.
Plenārsesija Nr.	552
Balsojuma rezultāts	219/0/2
(par/pret/atturas)	

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams, Komiteja 552. plenārsesijā, kas notika 2020. gada 10. un 11. jūnijā (2020. gada 10. jūnija sēdē), ar 219 balsīm par, nevienam nebalsojot pret un 2 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2020. gada 10. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*

ISSN 1977-0952 (elektroniskais izdevums)
ISSN 1725-5201 (papīra izdevums)



Eiropas Savienības
Publikāciju birojs
L-2985 Luksemburga
LUKSEMBURGA

LV